

20. Ulusal Bölge Bilimi ve
Planlama Kongresi Bildiri
Özetleri Kitabı

Çevre Kent ve Bölgesel Kalkınma
Uygulama ve Araştırma Merkezi

**20. ULUSAL BÖLGE
BİLİMİ VE PLANLAMA
KONGRESİ BİLDİRİ
ÖZETLERİ KİTABI**

**20-21 Mayıs 2021-
Erzincan**

ISBN-978-605-67884-5-1

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Yayınları, 2021

Editörler:

Suat TUYSUZ

Ahmet YAZAR

Bölge Bilimi Türk Milli Komitesi'nin 20. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi 20-21 Mayıs 2021 tarihlerinde Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi ev sahipliğinde üniversitenin Coğrafya Bölümü ile Çevre, Kent ve Bölgesel Kalkınma Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenmiştir.

Bildiri özetleri kitabı kongre programında yer alıp sunumu gerçekleştirilen özetleri kapsamaktadır. Bildiriler, kongre programındaki oturum sırasına göre düzenlenmiştir.

KONGRE ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. Akın LEVENT (Rektör, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Prof. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK (Rektör Yrd, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Ercan EKİNCİ (Rektör Yrd., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih ERTUGAY (Rektör Yrd., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

KONGRE BAŞKANLARI

Prof. Dr. Tüzin BAYCAN (BBTMK Başkanı, İstanbul Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Suat TUYSUZ (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Dr. Öğr. Üyesi Suat TUYSUZ (Kongre Koordinatörü, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdal AKPINAR (Coğrafya Bölüm Başkanı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YAZAR (ÇKBK Merkez Müdürü, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Doç :Dr. Fatih ORHAN (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Esra BALLI (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Müge MANGA (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Dr. Duygu YILDIZ KARAKOÇ (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Arş. Gör. Serhat AVCI (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Arş. Gör. Bilal KAYAOĞLU (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Kader MUTLU (Yüksek Lisans Öğrencisi)

KONGRE BİLİM KURULU

Prof. Dr. Emine Sedef AKGÜNGÖR (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilge ARMATLI KÖROĞLU (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Tüzin BAYCAN (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Dilek BEYAZLI (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Selim ÇAĞATAY (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatma DOĞRUEL (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Suat DOĞRUEL (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat Ali DULUPCU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Adem Erdem ERBAŞ (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Gülden ERKUT (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Yiğit EVREN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Alpay FİLİZTEKİN (Sabancı Üniversitesi)
Prof. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Neşe KUMRAL (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU (Gebze Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Tanyel ÖZELÇİ ECERAL (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. İbrahim Mahmut TEKÇE (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Şevkiye Şence TÜRK (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Çiğdem VAROL (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine YETİŞKUL ŞENBİL (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Emine Ümit İZMEN YARDIMCI (Namık Kemal Üniversitesi)
Doç. Dr. Burhan Can KARAHASAN (Piri Reis Üniversitesi)
Doç. Dr. Onur SUNGUR (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Doç. Dr. Mutlu YILMAZ (Ankara Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mete Başar BAYPINAR (İstanbul Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi İrfan KAYGALAK (Balıkesir Üniversitesi)

KATILIMCILAR

Arif İğdeli, Aksaray Üniversitesi
Aykut Sezgin, Süleyman Demirel Üniversitesi
Azem Kuru, Kırklareli Üniversitesi
Bayram Veli Doyar, Süleyman Demirel Üniversitesi
Berat Cansel Yıldız, Güney Marmara Kalkınma Ajansı, İTÜ
Buket Kösa, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Burcu Değerli, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Burcu H. Özöduru, Gazi Üniversitesi
Burcu Kılınç Savrul, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Burcu Türkcan, Ege Üniversitesi
Burhan Can Karahasan, Piri Reis Üniversitesi
Bülent Diclehan Çadırcı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Büşra Erden, İstanbul Teknik Üniversitesi
Can Ozan Tuncer, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Cemre Pehlivanoğlu, Ankara Üniversitesi
Ceren Ünal, Eskişehir Teknik Üniversitesi
Çağlar Orak, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi
Çiğdem Üstün, İstanbul Teknik Üniversitesi
Çiğdem Varol, Gazi Üniversitesi
Derya Gültekin Karakaş, İstanbul Teknik Üniversitesi
Didem Saygın, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dilara Tekin, Ege Üniversitesi
Dilek Beyazlı, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dilek Çetin, Süleyman Demirel Üniversitesi
Ekber Kandemir, Gazi Üniversitesi
Emrah Yılmaz, Başarsoft
Emre Öztürk, Gazi Üniversitesi
Emine Yetişkul, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Enrique-Lopez Bazo, Barcelona Üniversitesi
Erdal Akpınar, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Eser Çapık, Süleyman Demirel Üniversitesi
Esmâ Aksoy Khurami, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Esra Demir, İstanbul Teknik Üniversitesi
Fahrettin Kul, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fatih Akın, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fatih Altuğ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fatih Orhan, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Feride Gönel, Yıldız Teknik Üniversitesi
Ferhan Gezici Korten, İstanbul Teknik Üniversitesi
Gönül Oğuz, Giresun Üniversitesi
Gözde Arzu Sarıcan, Gazi Üniversitesi
Güldane Mirioğlu, Balıkesir Üniversitesi
Gülfiye Özcan Alp, İstanbul Teknik Üniversitesi
Gülşen Begüm Aydın, Gazi Üniversitesi
Halil İbrahim Öğüt, İstanbul Teknik Üniversitesi
Hasan Engin Duran, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Hatice Turut, Sakarya Üniversitesi
Hikmet Kaya, Yıldız Teknik Üniversitesi
İbrahim Tuğrul Çınar, Anadolu Üniversitesi
İbrahim Dağlı, Süleyman Demirel Üniversitesi
İlhan Korkmaz, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
K. Mert Çubukçu, Dokuz Eylül Üniversitesi
Kader Mutlu, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Kezban Becerikli, Yozgat Bozok Üniversitesi
Leman Albayrak, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
M.Tahsin Şahin, Akdeniz Üniversitesi
Mahmut Erdoğan, Gümüşhane Üniversitesi
Mehmet Ali Yüzer, İstanbul Teknik Üniversitesi
Mehmet Emin Erçakar, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi
Mehmet Küçükmehtemoğlu, Gebze Teknik Üniversitesi
Mehmet Ronael, İstanbul Teknik Üniversitesi

Merve Demirtaş, Eskişehir Teknik Üniversitesi
Metin Şenbil, Gazi Üniversitesi
Murat Ali Dulupçu, Süleyman Demirel Üniversitesi
Mustafa Özuysal, Dokuz Eylül Üniversitesi
Mustafa Tekdere, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Mustafa Zihni Tunca, Süleyman Demirel Üniversitesi
Mutlu Yılmaz, Ankara Üniversitesi
Necibe Aydan Sat, Gazi Üniversitesi
Necmettin Çelik, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Nergis Yıldırım, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Nesrin Özdemir, Gebze Teknik Üniversitesi
Neşe Aydın, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Nuray Çolak Tatlı, İstanbul Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Orhan Karaca, İstanbul Kültür Üniversitesi
Ö. Burcu Özdemir Sarı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Ömer Yıldız, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Özge Yalçın Ercoşkun, Gazi Üniversitesi
Salih Ziya Kutlu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sedef Akgüngör, Dokuz Eylül Üniversitesi
Serdar Yetişen, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Serkan Tiryaki, MED Planlama ve Proje Yönetimi AŞ
Sevim Unutulmaz Gürlek, Süleyman Demirel Üniversitesi
Sezer Uğuz, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Sıla Ceren Varış, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Sibel Balı, Bursa Uludağ Üniversitesi
Sinem Dedeoğlu Özkan, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Suat Tuysuz, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Süha Çelikkaya, Süleyman Demirel Üniversitesi
Şevkiye Şence Türk, İstanbul Teknik Üniversitesi
Tanyel Özelçi Ecerel, Gazi Üniversitesi
Tayfun Salihoğlu, Gebze Teknik Üniversitesi
Tendai Sylvester Mhlanga, Gazi Üniversitesi
Tolga Ala, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Tüzin Baycan, İstanbul Teknik Üniversitesi
Umut Erdem, Dokuz Eylül Üniversitesi
Ülkü Yüksel, Gazi Üniversitesi
Yağmur Öcal, Mamak Belediyesi
Yaprak Gülcan, Dokuz Eylül Üniversitesi
Yaren Bilge, Samsun Üniversitesi
Yeşim Kuştepe, Dokuz Eylül Üniversitesi
Zehra Mert, İstanbul Teknik Üniversitesi
Zeynep Elburz, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Zeynep Melike Sayın, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

İçindekiler

A1 OTURUMU: Covid-19; Sosyal Ekonomik ve Mekansal Etkileri 1-20 MAYIS 2021 8

PANDEMİ SÜRECİ VE BÖLGESEL AKILLI UZMANLAŞMA STRATEJİLERİ 9

Yeşim Kuştepe

Sedef Akgüngör

Yaprak Gülcan

COVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE İBBS-1 BÖLGELERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ YENİ DÜNYA DÜZENİNE ENTEGRASYON İÇİN BÖLGESEL POLİTİKA ÖNERİLERİ..... 10

Burcu Türkcan

Necmettin Çelik

COVID-19 SALGININA KARŞI BÖLGELERİN EKONOMİK DAYANIKLILIĞI VE KIRILGANLIĞI: AMPİRİK BİR ANALİZ..... 11

Suat Tuysuz

Tüzin Baycan

Fatih Altuğ

M. Tahsin Şahin

Hatice Turut

COVID-19 VAKA SAYILARININ İLLER DÜZEYİNDE MEKÂNSAL ANALİZİ: DAĞILIM YAPISI DEĞİŞİYOR MU? 12

Sibel Balı

A2 OTURUMU: Covid-19; Sosyal Ekonomik ve Mekansal Etkileri 2-20 MAYIS 2021 13

PANDEMİNİN TÜRKİYE'DE E-TİCARET SEKTÖRÜNE ETKİLERİ..... 14

Burcu Kılınc Savrul

Fatih Akın

COVID-19 SALGINI SONRASI ÜRETİMİN VE TEDARİK AĞLARININ YERELLEŞMESİ: İSTANBUL'A ALTERNATİF YENİ ARAYIŞLAR..... 15

Berat Cansel Yıldız

Ferhan Gezici Korten

EKONOMİK KRİZ VE COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE KONUT PİYASALARINDAKİ EĞİLİMLER 16

Esmâ Aksoy Khurami

Ö. Burcu Özdemir Sarı

COVID-19 SALGINI: KONUT PİYASASINA ETKİLERİ ANKARA ÖRNEĞİ 17

Gözde Arzu Sarıcan

Necibe Aydan Sat

A3 OTURUMU: Covid-19; Sosyal Ekonomik ve Mekansal Etkileri 3-20 MAYIS 2021 19

FİNANSAL REFAH, COVID-19, BELİRLEYİCİLERİ..... 20

Mahmut Erdoğan

ENERJİ YOKSULLUĞU VE COVID-19 SALGINI: ARTAN EŞİTSİZLİKLER VE ÜLKELER TARAFINDAN ALINAN ÖNLEMLER	21
<i>Mutlu Yılmaz</i>	
<i>Cemre Pehlivanoglu</i>	
ORGANİK/SAĞLIKLI BESLENME” MOTTOSUNUN HABİTUSU: KENT, SINIF VE PANDEMİ.....	23
<i>Hatice Turut</i>	
PANDEMİ SONRASINDA KÖYE DÖNÜŞ; KIRSALIN EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPISINDA YAŞANAN DÖNÜŞÜMLER, ARTVİN ÖRNEĞİ	24
<i>Leman Albayrak</i>	
A4 OTURUMU: AR-GE ve İnovasyon-20 MAYIS 2021	25
TÜRKİYE'DE İNOVASYON VE TEKNOLOJİ AĞLARININ BÖLGESEL BÜYÜMEYE MEKÂNSAL ETKİLERİ.....	26
<i>Umut Erdem</i>	
<i>K. Mert Çubukçu</i>	
TÜRKİYE'DE BÖLGELERİN İHRACAT REKABETİNDEKİ DEĞİŞİMİ, 2002-2019 ...	27
<i>Feride Gönel</i>	
<i>Hikmet Kaya</i>	
TÜRKİYE'NİN DÜZEY 3 ÖLÇEĞİNDE DIŞA AÇIKLIĞININ TESPİTİ VE İNOVASYONLA İLİŞKİSİ	28
<i>Kader Mutlu</i>	
<i>Suat Tuysuz</i>	
TÜRKİYE'DE DÜZEY 2 BÖLGELERİ İÇİN EKONOMİK SEÇİLİM ENDEKSİNİN HESAPLANMASI	29
<i>İbrahim Tuğrul Çınar</i>	
<i>İlhan Korkmaz</i>	
<i>Tüzin Baycan</i>	
BİLİŞSEL YAKINLIK AR-GE PROJE AĞLARINDA NE KADAR ETKİLİDİR? TÜBİTAK PROJELERİ İLE BİR ANALİZ.....	30
<i>Sevim Unutulmaz Gürlek</i>	
<i>Murat Ali Dulupçu</i>	
A5 OTURUMU: Dijital Bölünme ve Bölgesel Gelişmişlik Farkları-21 MAYIS 2021	31
TÜRKİYE'DE BÖLGESEL DENGESİZLİĞİN “DERİN” BELİRLEYİCİLERİ	32
<i>Orhan Karaca</i>	
TÜRKİYE'DEKİ BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK FARKLILIKLARINI DİJİTAL GELİŞMİŞLİK ENDEKSİ ÜZERİNDEN OKUMAK	34
<i>Gülfiye Özcan Alp</i>	
<i>Tüzin Baycan</i>	
TÜRKİYE'DE İL DÜZEYİNDE DİJİTAL BÖLÜNMENİN MEKANSAL ANALİZİ	36
<i>Bayram Veli Doyar</i>	
<i>Dilek Çetin</i>	
<i>Aykut Sezgin</i>	
GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE BÖLGESEL EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN MEKANSAL PANEL VERİ YÖNTEMİ İLE ANALİZİ	37
<i>Arif İğdeli</i>	

DÜZEY-2 BÖLGELERİNDE FARKLILAŞAN GELİR DÜZEYİNE MESLEKİ KODLARIN ETKİSİ	38
<i>Esmâ Aksoy Khurami</i>	
<i>Sıla Ceren Varış</i>	
A6 OTURUMU: Yeni Sanayi Odakları, Sektörel Dinamikler-21 MAYIS 2021 ..	39
TR31-İZMİR BÖLGESİ SEKTÖREL YOĞUNLAŞMA ANALİZİ.....	40
<i>Dilara Tekin</i>	
YENİ SANAYİ ODAKLARI PERSPEKTİFİNDEN SAMSUN'UN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN DİNAMİKLERİN BELİRLENMESİ	41
<i>Fatih Altuğ</i>	
<i>Yaren Bilge</i>	
KALKINMA KUTUPLARI VE ÇEVRE DÜZENİ PLANLARI BAĞLAMINDA GÜNEY MARMARA BÖLGESİ ÖRNEĞİ.....	43
<i>Mehmet Emin Erçakar</i>	
<i>Çağlar Orak</i>	
A7 OTURUMU: Kurumsal Yapılar ve Uluslararası İşbirlikleri-21 MAYIS 2021	44
BÖLGESEL REFAH PERFORMANSI: OECD VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI.....	45
<i>Mustafa Tekdere</i>	
<i>Bülent Diclehan Çadırcı</i>	
TÜRKİYE'DE AB DESTEĞİNİN BÖLGESEL BOYUTU	46
<i>Burhan Can Karahasan</i>	
<i>Enrique-Lopez Bazo</i>	
BÖLGESEL KALKINMADAN SORUMLU KURUMSAL YAPILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: AVRUPA BİRLİĞİ - TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI.....	47
<i>Didem Saygın</i>	
<i>Salih Ziya Kutlu</i>	
KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ BÖLGESİ'NDE DENİZ TİCARETİ VE LİMANLAR ARASI İLİŞKİNİN ANALİZİ.....	48
<i>Burcu Değerli</i>	
<i>Tüzin Baycan</i>	
A8 OTURUMU: Göç ve Göçmen Girişimciliği-21 MAYIS 2021	50
BÖLGESEL KALKINMADA GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ.....	51
<i>Kezban Becerikli</i>	
<i>Çiğdem Varol</i>	
TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK, İNOVASYON VE AR-GE BAĞLAMINDAKİ ÇALIŞMALARIN BÖLGESEL KALKINMA İLE İLİŞKİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ VE LDA MALLETT UYGULAMASI İLE İNCELENMESİ.....	52
<i>Tolga Ala</i>	
<i>Sezer Uğuz</i>	
TARIM, SANAYİ VE TEKNOLOJİNİN İÇ GÖÇ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE İÇİN AMPİRİK BİR ÇALIŞMA.....	53
<i>İbrahim Dağlı</i>	
<i>Süha Çelikkaya</i>	

KIRSAL YERLEŞMELERDE EKONOMİK ÇEŞİTLENMENİN NÜFUS VE İŞGÜCÜ HAREKETLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: DKB/TRABZON ÖRNEĞİ	54
<i>Fahrettin Kul</i>	
<i>Buket Kösa</i>	
<i>Dilek Beyazlı</i>	

B1 OTURUMU: Yerleşmeler Sistemi-Mekansal Gelişme Eğilimleri-21 MAYIS 2021 ..... **56**

TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN YERLEŞME SİSTEMİNİ İZMİR ÜZERİNDEN TARTIŞMAK	57
<i>Emine Yetişkul</i>	
<i>Neşe Aydın</i>	
KENTSEL BÜYÜME MODELLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	58
<i>Azem Kuru</i>	
<i>Mehmet Ali Yüzer</i>	
İSTANBUL KENT MERKEZLERİNDE KADEMELENME VE MEKANSAL GELİŞME EĞİLİMLERİ	59
<i>Tayfun Salihoğlu</i>	
ÇOK MERKEZLİ MEKÂNSAL GELİŞME: İSTANBUL ÖRNEĞİ.....	61
<i>Emre Öztürk</i>	
<i>N. Aydan Sat</i>	

B2 OTURUMU: Lojistik Yer Seçimi-21 MAYIS 2021 ..... **63**

LOJİSTİK MERKEZLERİN YER SEÇİMİ DİNAMİKLERİ: TÜRKİYE İÇİN LOJİSTİK MERKEZİ YER SEÇİMİ KAVRAMSAL MODELİ	64
<i>Zehra Mert</i>	
<i>Mehmet Ali Yüzer</i>	
<i>Esra Demir</i>	
TÜRKİYE’DE LOJİSTİK MERKEZLERİN DAĞILIM DÜZENİ VE ÇEVRESEL İLİŞKİLERİ	65
<i>Esra Demir</i>	
<i>Mehmet Ali Yüzer</i>	
<i>Halil İbrahim Ögüt</i>	
LOJİSTİK MERKEZLERİN YER SEÇİMİNDE ULAŞIM BAĞLANTILARININ ROLÜ.....	66
<i>Büşra Erden</i>	
<i>Mehmet Ali Yüzer</i>	
<i>Zehra Mert</i>	
HATAY İLİNİN LOJİSTİK YER SEÇİMİ KRİTERLERİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRMESİ.....	67
<i>Halil İbrahim Ögüt</i>	
<i>Mehmet Ali Yüzer</i>	
<i>Büşra Erden</i>	

B3 OTURUMU: Yaratıcı Endüstriler ve Konut Piyasaları-21 MAYIS 2021 ..... **68**

TÜRK DİZİ SEKTÖRÜ İHRACAT BAŞARISINDA YARATICI İŞGÜCÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME	69
<i>Eser Çapık</i>	
<i>Murat Ali Dulupçu</i>	

<i>Dilek Çetin</i> <i>Mustafa Zihni Tunca</i> YARATICILIĞIN MEKÂNSAL REGRESYONU: TÜRKİYE’NİN YARATICI SERMAYE ANALİZİ	70
<i>Mehmet Ronael</i> ENDÜSTRİYEL MİRAS ALANLARININ BÜTÜNCÜL PERSPEKTİFLE YENİDEN İŞLEVSELLEŞTİRİLMESİNDE “YARATICI ENDÜSTRİ” SEÇENEĞİ	71
<i>Güldane Mirioğlu</i> ENDÜSTRİ MİRASI ALANLARI ve TARİHİ KENTSEL PEYZAJ (HUL) İLİŞKİSİ, BURSA MERİNOS TEKSTİL FABRİKASI ve İZMİR SEKA KAĞIT FABRİKASI ÖRNEĞİ	72
<i>Nergis Yıldırım</i>	
B4 OTURUMU: Mega Projeler ve Konut Piyasaları-21 MAYIS 2021	74
SPEKÜLATİF KENTLEŞMENİN MEGA PROJELER ÜZERİNDEN MEKANA TAHAKKÜMÜ	75
<i>Serkan Tiryaki</i> İSTANBUL ÖRNEĞİNDE KONUT PROJESİ GELİŞTİRME SÜRECİNDEKİ İŞLEM MALİYETLERİ	76
<i>Nuray Çolak Tatl</i> <i>Şevkiye Şence Türk</i> MAHALLE ÖLÇEĞİNDE KONUT FİYATI BELİRLEYİCİLERİNİN MODELLEMESİ: İZMİR ÖRNEĞİ	78
<i>Zeynep Melike Sayın</i> <i>Zeynep Elbruz</i> <i>Hasan Engin Duran</i>	
B5 OTURUMU: Yer Seçimi ve Ulaşım-21 MAYIS 2021	79
TOPLU TAŞIMA HAREKETLİLİĞİNİN BÖLGESEL ÖZELLİKLERİ: İZMİR KENT BÖLGESİ ÖRNEĞİ	80
<i>Metin Şenbil</i> <i>Emine Yetişkul</i> <i>Mustafa Özuysal</i> YERLEŞME ÖRÜNTÜSÜ İLE KARAYOLU TRAFİK HACİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER: İZMİR KENT BÖLGESİ ÖRNEĞİ	81
<i>Metin Şenbil</i> <i>Emine Yetişkul</i> ELEKTRİKLİ ARAÇ ŞARJ İSTASYONU YER SEÇİMİ FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI	82
<i>Merve Demirtaş</i> <i>Ceren Ünal</i> <i>Emrah Yılmaz</i> AİLE SAĞLIĞI MERKEZLERİNİN KONUMLANDIRILMASINDA OPTİMİZASYON ESASLI ÇÖZÜMLER VE DEĞERLENDİRMELER	84
<i>Nesrin Özdemir</i> <i>Mehmet Küçükmehtemoğlu</i>	

B6 OTURUMU: Dayanıklılık-Kırılganlık ve İklim Değişikliği-21 MAYIS 2021 85

BÖLGESEL DİRENÇLİLİK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: 2009-2019 DÖNEMİ İÇİN DÜZEY 2 BÖLGELERİ KAPSAMINDA DUYARLILIK ENDEKSİ UYGULAMASI..... 86

Serdar Yetişen

Murat Ali Dulupçu

ARAZİ KULLANIMI DEĞİŞİKLİĞİ YA DA YENİDEN YER SEÇİMİ KENTLERİ KASIRGALAR İÇİN DİRENÇLİ KILABİLİR Mİ? BEİRA KENTİ VE KASIRGA İDAİ, MOZAMBİK ÖRNEĞİ 88

Tendai Sylvester Mhlanga

Burcu H. Özüduru

KAPSAYICI VE BÜTÜNSEL BİR UYUM PLANLAMASI SORUNU OLARAK KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE İKLİMSEL GÖÇ..... 90

Gülşen Begüm Aydın

Ülkü Yüksel

B7 OTURUMU: Yerel Ekonomi ve Sosyal Ağlar-21 MAYIS 2021 91

KENTLERDE EKOLOJİK ÜRETİM VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: ANKARA MAMAK KADIN KOOPERATİFİ (MAKKOP) 92

Yağmur Öcal

Özge Yalçınmer Ercoşkun

YÖRESEL GIDA ÜRÜNLERİNİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ: ERZİNCAN İLİ ÖRNEĞİ 94

Fatih Orhan

EKONOMİK İLİŞKİLİ BÖLGENİN SOSYAL AĞ ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: TRABZON III. PLANLAMA ALT BÖLGESİ-VAKFIKEBİR ÖRNEĞİ 95

Sinem Dedeoğlu Özkan

Dilek Beyazlı

KATAR'IN ÖNLENEMEZ EKONOMİK YÜKSELİŞİ VE BÖLGESEL GÜVENLİĞE ETKİLERİ 96

Can Ozan Tuncer

Ekber Kandemir

B8 OTURUMU: Ulusal-Bölgesel Gösterge ve Stratejiler-21 MAYIS 2021 97

AVRUPA BİRLİĞİ DENEYİMİ VE BÖLGESEL POLİTİKA 98

Gönül Oğuz

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLANDIRMASINA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: TRA1 BÖLGESİ ÖRNEĞİ 99

Erdal Akpınar

ÜLKE MEKANSAL STRATEJİ BELGELERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME: ALMANYA, İRLANDA VE TÜRKİYE ÖRNEKLERİ 100

Ömer Yıldız

Tanyel Özelçi Eceral

TÜRKİYE'NİN SAĞLIK GÖSTERGELERİNİN BÖLGESEL VE ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMA PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ 101

Çiğdem Üstün

Derya Gültekin-Karakaş

**A1 OTURUMU: Covid-19; Sosyal Ekonomik ve Mekansal
Etkileri 1-20 MAYIS 2021**

PANDEMİ SÜRECİ VE BÖLGESEL AKILLI UZMANLAŞMA STRATEJİLERİ

Yeşim Kuştepe
Sedef Akgüngör
Yaprak Gülcan

Öz

Akıllı uzmanlaşma stratejileri (Smart specialization strategies), bölgelerin kendi dinamikleri ile teknoloji ve yeniliklerden faydalanarak büyümesi ve kalkınmasını sağlayan, rekabet gücünü arttıran, 2013'te Avrupa Birliği tarafından kabul edilen bir politikalar bütünüdür. Mart 2020'den bu yana tüm dünyayı etkisine alan pandemi ile her bölge, yeni Koronavirüs hastalığından (COVID-19) farklı şekillerde etkilenmiş ve etkilenmeye devam etmektedir. Akıllı uzmanlaşma stratejileri, bölgelerin kendi potansiyellerini kullanarak, COVID-19 pandemisi sebebiyle karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilmelerini sağlayabilir. Bu şekilde bölgeler, şu anda tüm dünyanın yaşamakta olduğu pandemi koşullarında en uygun politikaları belirleyerek uygulayabilirlerse, daha sonra karşılaşılabilecek olumsuz olaylara/felaketlere karşı hazırlıklı olabilir ve daha korunaklı hale gelebilirler. Bu çalışmada, pandemi süresince özellikle bölgelerin karşılaştıkları sorunlar ve akıllı uzmanlaşma stratejilerinin bu sorunların çözümündeki etkileri hem teorik hem de Türkiye özelinde verilerle tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 pandemisi, bölgeler, akıllı uzmanlaşma stratejileri

COVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE İBBS-1 BÖLGELERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ YENİ DÜNYA DÜZENİNE ENTEGRASYON İÇİN BÖLGESEL POLİTİKA ÖNERİLERİ

*Burcu Türkcan
Necmettin Çelik*

Öz

OECD verilerine göre COVID-19 Pandemisi, 2020 yılında küresel reel geliri %4,2 oranında azaltmış ve 2008 sonunda yaşanan küresel finans krizinin ardından 2009 yılında dünyanın tecrübe ettiği krizin yaklaşık 10 katı büyüklüğünde yeni bir krize yol açmıştır. Krizin ana bileşenleri ticaret, turizm ve sağlık sektörleri olurken, kriz öncesinin ana tartışma konularından olan 4. Sanayi Devrimi'nin tüm ana bileşenleri kriz döneminin kurtarıcı unsurları olarak görülmüştür. Dünya genelinde beyaz yakalı çalışanların önemli bir bölümü evden çalışma rutinine geçmiş, mavi yakalıların bir kısmı üretimden uzaklaştırılarak üretim süreçlerinde otomasyon artırılmış; uzaktan eğitim uygulamaları yüz yüze eğitimin yerini almış; finans sektöründe yüz yüze etkileşimli işlemlerin yerini mobil ve bilgisayar destekli işlemler almış; sağlık sektöründe dahi acil sağlık hizmetleri dışındaki hizmetlerde e-sağlık uygulamaları yaygınlaştırılmıştır. Yeni normal olarak adlandırılan bu süreçte yeni bir dünya düzenine doğru ciddi bir yönelim gerçekleşmiştir. Bu bağlamda yeni dünya düzeninde dijitalleşme ve yeni üretim süreçlerine adapte olabilen ülkelerin krizden daha hızlı çıkarak uzun vadede avantajlarını koruyacakları öngörülmektedir. Bu bağlamda ülkelerin yeni dünya düzenine entegrasyonları kritik öneme sahip olmaktadır. Bu süreçte ülkelerin bölgesel kapasitelerini devreye sokarak rekabetçi üstünlüklerini kullanmaları özel önem arz etmektedir. Bu gerçeklerden yola çıkarak COVID-19 Pandemisinin Türkiye'de bölgeler itibarıyla yarattığı etkiler üzerinden kısa, orta ve uzun vadede Türkiye'nin yeni dünya düzenine entegrasyonunu hızlandırması için alması gereken politika aksiyonlarının tartışılması amaçlanmaktadır. Türkiye'de, salgına yönelik bölgesel istatistiklerin dirençli tahmincilere ulaşılabilmesine engel teşkil edecek boyutta sınırlı ve düzensiz olması sebebiyle, bölgesel verilerin istatistiki göstergeler bazında analizi yoluna gidilecektir. Söz konusu veriler, bölgelerin COVID-19 vaka ve ölüm sayıları, hastane yatak sayıları, hekim sayıları, araştırma ve geliştirme istatistikleri, patent tescil sayıları, bilişim girişimleri sayıları, ve endüstriyel kümelenme örüntüleridir. Bu doğrultuda, çalışmanın birinci bölümünde COVID-19 Pandemisinin dünya üzerinde yarattığı sosyo-ekonomik etkilerden genel hatları itibarıyla bahsedilecektir. Ardından ikinci bölümde, COVID-19 salgınının bölgesel örüntüleri, veri mevcudiyeti bakımından, Türkiye'de İBBS-1 Bölgeleri itibarıyla analiz edilecektir. Bu bölümde, Pandemi süresince en fazla etkilenen bölgelerin hangileri olduğu, temel etkilenme sebepleri ve süreci atlatmak adına ilgili bölgeler kapsamında alınmış olan önlemler ele alınacaktır. Ayrıca yine bu bölüm kapsamında temel göstergeler itibarıyla bölgelerin 4. Sanayi Devrimine geçiş sürecindeki hazır bulunuşlukları, çeşitli yenilik göstergeleri yardımıyla, incelenecektir. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümünde ise, yeni dünya düzenine entegrasyon sürecinde Türkiye için bölgesel politika önerileri geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 pandemisi, bölgesel rekabet, endüstri 4.0

COVID-19 SALGININA KARŞI BÖLGELERİN EKONOMİK DAYANIKLILIĞI VE KIRILGANLIĞI: AMPİRİK BİR ANALİZ

*Suat Tuysuz
Tüzin Baycan
Fatih Altuğ
M. Tahsin Şahin
Hatice Turut*

Öz

Büyüme ve kalkınma literatürü son dönemlerde sayıları gittikçe artan çeşitli krizlere karşı kentlerin, bölgelerin veya sektörlerin dayanıklılığına odaklanmaktadır. Bu noktada bölgelerin, ülkelerin veya sektörlerin krize karşı dayanıklılığını sağlayan ya da kırılabilirliğine neden olan dinamiklerin anlaşılabilmesi için uluslararası literatürde kavramsal bir zenginlik de ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan dayanıklılık hususu; son yıllarda bölgesel ekonomi alanında artan bir biçimde ele alınan güncel bir çerçeveyi ifade etmektedir. Dayanıklılık hususu öylesine önemlidir ki istikrarlı ve güçlü bir ekonomi için şoklara karşı dayanıklı olmak, Türkiye Cumhuriyeti On Birinci Kalkınma Planı'nın da temel hedefleri arasındadır. Krizlerin daha sık aralıklarla gerçekleşmesine paralel olarak krizlere karşı alınabilecek tedbirler de oldukça önemli bir hal almıştır. Dolayısıyla, şokların nerede ve nasıl bir etki yarattığını anlamak ve ona karşı planlar geliştirmek gittikçe önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Covid-19 salgınının yarattığı etkinin anlaşılması da önemlidir. Bu noktada, bu araştırmanın temel amacı, salgın odaklı yaşanan krizin yarattığı olumlu ve olumsuz ekonomik etkiyi bölgesel açıdan anlamaktır. Bu bağlamda düzey 3 ölçeğinde bölgelerin dayanıklılığına ve kırılabilirliğine ilişkin olarak dayanıklılık-kırılabilirlik endeksi oluşturulmuştur. Literatürde kırılabilirliği ve dayanıklılığı ölçmeye yönelik çeşitli göstergeler kullanılmaktadır. Bu göstergeler çalışmaların ölçeğine ve ele alınan çerçeveye göre farklılaşmaktadır. Örneğin ülkelerin dayanıklılığını ve kırılabilirliğini karşılaştıran çalışmalarda milli gelir, istihdam, kişi başına milli gelir, dışa açıklık, girişimcilik kültürü, ilişkili ve ilişkisiz çeşitlilik, sektörel kompozisyon (tarım, sanayi ve hizmetler gibi) ve kamu altyapısı gibi ekonomik göstergeler en sık kullanılan değişkenlerdir. Bu çalışmada ise düzey 3 ölçeğindeki verinin mevcudiyeti de dikkate alınarak, düzey 3 bölgelerinin bir önceki yıla ve önceki üç yılın ortalamasına göre istihdamında, ihracatında, ithalatında, enerji tüketiminde ve girişimcilik düzeyindeki (açılan-kapanan işletme sayısı açısından) oransal değişimlere ilişkin veriler kullanılmıştır. Bahsedilen değişkene ilişkin değişim oranlarının ortalaması alınarak illerin dayanıklılık-kırılabilirlik endeksi oluşturulmuştur. Ardından ArcGIS yazılımı aracılığıyla oluşturulan endekste ki standart sapma değerlerine göre dayanıklı ve kırılabilir iller tespit edilmiştir. Düzey 3 bölgeleri üzerinden gerçekleştirilen bu analizle bütün iller standart sapma değerlerine göre haritalanmıştır. Analiz neticesinde standart sapma değeri pozitif yönde ayrılan iller salgına karşı dayanıklı olan illeri, negative olarak ayrılanlar ise kırılabilir olan illeri göstermektedir. Bu bulgular, salgının Türkiye ekonomisine ciddi etkiler yarattığını göstermekle beraber bu etkinin mekânsal olarak farklılaştığını da ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonraki aşamalarında ise farklılaşmayı ortaya çıkaran dinamikleri ortaya koyarak dayanıklılığa ve kırılabilirliğe neden olan dinamiklere ilişkin iki ayrı modelin ortaya konulması hedeflenmektedir. Oluşturulacak modeller sonraki krizlere karşı hazırlıklı olmak ve yapılacak bölgesel politikalara altlık oluşturabilmek açısından yol haritası olabilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, bölgesel dayanıklılık, bölgesel kırılabilirlik

COVID-19 VAKA SAYILARININ İLLER DÜZEYİNDE MEKÂNSAL ANALİZİ: DAĞILIM YAPISI DEĞİŞİYOR MU?

Sibel Balı

Öz

Türkiye’de ilk Covid -19 vakasının görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden bu yana açıklanan veriler iller arasında vaka yoğunluğu bakımından önemli farklılıkların olduğunu göstermektedir. Salgınlar genel nitelikleri itibariyle nüfusun ve iktisadi faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerde daha etkili olmaktadır. Bununla birlikte alınan tedbirlerle, bazı illerde vaka sayılarının diğer bölgelere nazaran daha yavaş arttığı da gözlenmektedir. Mekânsal veri analizleri, salgının yayılımında iller arasındaki farklılıkları ortaya koyarak salgının yayılmasında etkili faktörlerin belirlenmesi ve yayılımı yavaşlatacak tedbirlerin tespiti için karar vericilere önemli bilgiler sağlayabilir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, illere göre Covid-19 vaka sayılarının mekânsal dağılım davranışlarının yapısını ve bu yapının zaman içinde değişiklik gösterip göstermediğini analiz etmektir. Çalışmada mekânsal bağımlılığın varlığı Morans-I istatistiği ile test edildikten sonra, kümelenmelerin istatistiksel olarak anlamlılığı Lisa testi (Local Indicators of Spatial Association) ile araştırılacaktır. Analizde hot spot bölgeler, ortalamadan yüksek vaka sayılarının anlamlı olarak kümelendiği bölgelere işaret ederken, cold spot bölgeler ise çevresine göre ortalama olarak düşük vaka sayılarının bulunduğu kümeleri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle bu analizde, yüksek vaka sayılarının (hot) ve düşük (cold) düşük vaka sayılarının olduğu illerin kümeler oluşturup oluşturmadığı değerlendirilecektir. Yapılacak analizde kümelerin tespiti yanında zaman içinde küme yapılarında değişiklik olup olmadığı da araştırılacaktır. İllere göre haftalık vaka sayıları ilk kez Nisan 2020’de açıklanmıştır. Şubat 2021’den itibaren ise illere göre haftalık vaka sayıları düzenli olarak açıklanmaktadır. Küme yapılanmalarında zaman içinde değişiklik yaşanıp yaşanmadığı haftalık olarak açıklanan her veri seti için ayrı ayrı yapılacak analiz sonuçları karşılaştırılarak değerlendirilecektir. Nitekim küme yapılarında gözlenecek farklılıklar, bölgelerde yürütülen politikaların etkinliğini değerlendirmeye imkan sağlayacaktır. Çalışmanın özellikle hot spot kümelenmenin olduğu yüksek riskli bölgelerin ihtiyaçlarına uygun tedbirler geliştirilmesi için karar vericilere öncü bilgiler sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, mekansal otokorelasyon, Moran’s I, LISA, hot-spot, cold-spot, sağlık ekonomisi, Türkiye.

**A2 OTURUMU: Covid-19; Sosyal Ekonomik ve Mekansal
Etkileri 2-20 MAYIS 2021**

PANDEMİNİN TÜRKİYE’DE E-TİCARET SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

*Burcu Kılınç Savrul
Fatih Akın*

Öz

COVID-19 yani Koronavirüs, 2020 yılında ilk olarak Çin’in Vuhan eyaletinde, solunum yolu hastalığı olarak tanımlanmış bir virüstür. Bu virüs daha sonra dünyaya ve Türkiye’ye bulaşmıştır. Bu salgın hastalık beraberinde bireylerin yaşam şartlarını da değiştirmiştir. Pandeminin yayılmasını önlemek amacıyla hükümetler yeni uygulamalar başlatmıştır. Sokağa çıkma kısıtlamaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte e-ticarette çok hızlı gelişmeler görülmüştür. İnsanlar karantina sürecinde tüm ihtiyaçlarını e-ticaret aracılığıyla satın almaya başlamışlardır. E-ticaret zaman ve mekan farkını ortadan kaldırmaktadır. Türkiye’de e-ticaret faaliyetleri çerçevesinde firmaların satış yolları genişlemiştir. Maliyetler düşmüştür. Firmalar yeni pazarlara ulaşarak, kar oranlarını arttırmışlardır. Bu çerçevede çalışma pandemi sürecinin e ticaret faaliyetlerine etkisini ortaya koyarak, Türkiye için bir durum analizi gerçekleştirmektedir. Çalışmada öncelikli olarak e-ticaret kavramından ve e-ticarette karşılaşılan sorunlardan bahsedilmiştir. Pandemide e-ticaret hacminde en çok artış gösteren sektörler, en çok azalış gösteren sektörler belirtilmiştir. Pandemi öncesi ve sonrası e ticaret faaliyetinde bulunan işletmelerin sayısı belirlenmiştir. 2019-2020 yılı e ticaret hacmi karşılaştırması gerçekleştirilmiştir. 2019-2020 yılı e ticaretin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla içindeki payı açıklanmıştır. 2019-2020 yılı sektör bazında ortalama sepet tutarları analiz edilmiştir. Enflasyon göstergesi olarak sektör bazında ortalama sepet tutarının karşılaştırılması ülke için önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: E-ticaret, e-ticaret yöntemleri, büyüme, istihdam, Covid 19 etkileri

COVID-19 PANDEMİSİ SONRASI ÜRETİMİN VE TEDARİK AĞLARININ YERELLEŞMESİ: MARMARA BÖLGESİ İÇİN BİR ÖN DEĞERLENDİRME

*Berat Cansel Yıldız
Ferhan Gezici Kortten*

Öz

Üretimin ve beşeri sermayenin belirli bir alanda yoğunlaşması ile üretilen ürünlerin hem uluslararası hem de ulusal ölçekte dağıtılıp son kullanıcıya iletilmesinde rol alan lojistik sektörünün belirli bir coğrafyada yoğunlaşması, hem bulunduğu kent ve bölge hem de ülke ekonomisi üzerinde önemli etkiye sahiptir. Küreselleşmenin etkisiyle artan ve gelişen ticaret ve iş ağları, ülkeler ve kentler arasındaki mal ve hizmet akışının da belirli bir ölçeğin dışına çıkmasına ve yayılmasına neden olmuştur. Türkiye’de bu durumun hem ekonomik hem de mekânsal ölçekte görüldüğü yer şüphesiz sahip olduğu coğrafi konumu ile bir kent-bölge olarak İstanbul ve Marmara bölgesidir. Marmara Bölgesinin, sanayi alt yapısı ile ürünlerin iç ve dış pazara ulaşmasını sağlayan lojistik bağlantıları bölgenin ticaret üssü olması konusunda önemli role sahiptir. Ancak 2019 yılı sonlarında Çin’de etkisini göstermeye başlayan Covid-19 virüsünün tüm dünyaya yayılması ile ortaya çıkan pandemi küresel ölçekte büyük bir kriz ortamı yaratmaya başlamıştır. 2020 Mart ayında ülkemizde de görülmeye başlayan salgının etkileri başta üretim ve dağıtım faaliyetleri olmak üzere tüm sektörler üzerinde etkisini göstermiştir. Bu durumdan en çok etkilenen nüfus yoğun veya başka bir deyişle ekonomik aktivitelerin de yoğunlaştığı kentler ve bölgeler olmuştur. Salgının kalabalık ortamlarda bulaş hızının ivme kazanması ile üretim yapan firmaların çalışanlarında sağlık problemlerinin artması ve buna bağlı olarak üretimde zaten ithalata dayalı ham maddeye ulaşma krizi varken bir de üretimin yavaşlaması görülmeye başlanmıştır. Böyle bir kriz ortamına hazırlıksız yakalanan kentler ve firmalar uzun vadede alternatif çözüm yolları aramaya başlamışlardır. Covid-19 krizi ile küresel tedarik zincirlerinin kırılgan yapıda olduğu görülmüş ve yerli üretim teşvikleri önem ve öncelik kazanmıştır. Bununla birlikte tersine küreselleşme veya yerelleşme de bu kapsamda en etkin çözüm yollarından biri olmaya başlamıştır. Covid-19 pandemisinin yarattığı kriz ortamının, üretim ve lojistik faaliyetler üzerinde nasıl bir etki yarattığı ve dünyadaki küresel tedarik zincirinin nasıl etkilendiği üzerinden yola çıkarak Türkiye’de nüfus ve ekonomik aktivitelerin yoğunlaştığı (Türkiye Nüfusunun yaklaşık %30’u, İstihdam %45) Marmara Bölgesi özelinde bir ön değerlendirme sunulması hedeflenmiştir. Covid-19 sonucu üretim odaklarının ve tedarik ağlarının Dünya’da ve Türkiye’de nasıl değiştiği ve yeni normal olarak tanımlanan pandemi sonrasında, Türkiye’de üretim ve tedarik ağları açısından öne çıkan Marmara Bölgesi kentlerinin potansiyelleri nelerdir sorularına yanıt arayışı üzerine illerin ticaret hacimleri, sektörel uzmanlaşma ve istihdam, lojistik firmaların dağılımı ve lojistik açıdan ön plana çıkan kentler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, yerelleşme, tedarik ağları

EKONOMİK KRİZ VE COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE KONUT PİYASALARINDAKİ EĞİLİMLER

*Esmâ Aksoy Khurami
Ö. Burcu Özdemir Sarı*

Öz

Konut piyasaları ve ekonomi arasındaki doğrudan ilişki özellikle 2008 Küresel Mali Krizi sonrasında açık bir biçimde görünür hale gelmiştir. Konut piyasaları ekonomik dalgalanmalara karşı savunmasız olduğu gibi ekonomik krizin derinleşmesine de neden olabilmektedir. Türkiye her ne kadar 2008 krizinden doğrudan etkilenmemişse de krizin dolaylı etkilerini genelde ekonominin özelde ise konut piyasalarının seyrinde gözlemek mümkün olmuştur. Türkiye'nin 2018 yılında yaşadığı ekonomik kriz ise konut piyasaları ve ekonomi arasındaki ilişkiyi ülkemiz açısından daha da çarpıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Krizin etkileri 2018-2019 yıllarında konut piyasalarında kendini gösterirken 2020 yılı Mart ayı itibarıyla Covid-19 pandemisi ile birlikte yeni bir döneme girilmiştir. Pandemi döneminde konutun toplum için anlamı değişmiş ve toplumun belirli bir kesimi için yeni konut tercihleri şekillenmeye başlamıştır. Diğer yandan yaşanan ekonomik sıkıntılar hem arz hem talep tarafında etkilerini göstermektedir.

Bu çalışma, 2018 ekonomik krizi ve Covid-19 pandemisi etkisinde konut piyasalarındaki eğilimleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verileri kullanılarak 2018 ekonomik krizinin ve Covid-19 pandemisinin konut piyasalarındaki etkileri ülke geneli için tartışılmakta ve il düzeyinde detaylar sunulmaktadır. Çalışmada temelde istatistik veriler betimleyici bir yöntemle incelenmekle birlikte il düzeyinde yapılan analizlerde coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak mekânsal sorgulamalardan yararlanılmaktadır. Çalışmanın ön bulguları 2018 krizinin etkilerinin pandeminin etkilerine kıyasla konut üretimi, konut satışları, konut fiyatları ve açılan / kapanan inşaat firmalarının sayısı açısından daha derin olduğunu göstermektedir. Çalışma ayrıca, krizin ve pandeminin konut piyasaları açısından etkilerinin tüm ülkede aynı şekilde seyretmediğini, iller bazında farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, konut piyasalarına yönelik müdahaleler tasarlanırken piyasalar arasında gözlenen bu farklılıkların göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik kriz, Covid-19, konut piyasaları

COVID-19 SALGINI: KONUT PİYASASINA ETKİLERİ ANKARA ÖRNEĞİ

*Gözde Arzu Sarıcan
Necibe Aydan Sat*

Öz

Salgınlar toplum sağlığı üzerinde yaratıkları tehdidin yanı sıra, gündelik yaşamı, toplumsal düzeni ve ekonomiyi büyük ölçüde etkilemektedirler. Özellikle büyük nüfus gruplarını barındıran, farklı sosyal gruplarının ve ekonomik sektörlerin bir arada bulunduğu kentsel alanlar, salgınların olumsuz etkilerinin daha belirgin bir şekilde izlendiği yerleşimlerdir. Tarihsel süreçte bakıldığında salgınların planlama disiplini açısından önemli birer kırılma noktası olduğu görülmektedir. Çünkü salgınların olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak, salgınla mücadele etmek ve mekansal yayılımının önüne geçmek adına bu dönemlerde farklı planlama yaklaşımları ve stratejileri benimsenmiştir.

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Hubei bölgesinin başkenti Vuhan'da ortaya çıkan COVID-19 salgını kısa sürede tüm dünyanın mücadele etmek zorunda kaldığı bir risk haline gelmiştir. 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19 salgınının ilk vakası ülkemizde açıklanmıştır. Bu tarihten itibaren gündelik yaşamımızda hâkim olmadığımız pek çok terim yer almaya başlamıştır. Salgının yayılma hızını düşürmek ve engellemek amacıyla getirilen kısıtlamalar sonucunda, konutlar insanların en çok vakit geçirdiği yerler haline gelmiştir. Uzaktan çalışma ve eğitim gibi farklı faaliyetler konutların barınma işlevine ek olarak ofis, eğitim alanı vb. yeni işlevler üstlenmesine neden olmuştur. Bu durum konuta olan bakış açısını, konuta ilişkin talepleri ve beklentileri de değiştirmeye başlamıştır. Son bir yılda, salgının getirdiği, belki de bize dikte ettiği yeni yaşam pratikleri nedeniyle konut piyasasında farklı bir hareketlilik yaşanmaktadır. Konutun niteliği (apartman dairesi/müstakil olması, büyüklüğü, balkon varlığı vb), konutun lokasyonu (kent merkezi, çeper, banliyö. vb), konutun yakın çevre kullanımlarındaki değişen tercihler vb. pek çok faktöre bağlı olarak konut piyasası salgın öncesine göre farklılıklar göstermektedir. Konut talebinde değişen tercihlerle ilişkili olarak konut satış fiyatlarında da değişimler söz konusu olmaya başlamıştır.

Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, salgın sürecinin konut piyasasına olan etkilerini Ankara örneklem alanında konut fiyatlarındaki değişimler üzerinden irdelemektir. Ankara'da 2019-2020 yılları arasında konut satışı en fazla olan Çankaya ve en az olan Sincan ilçelerine odaklanacak olan çalışmada, konut satış ve konut fiyatlarındaki değişim miktarları ortaya koyulduktan sonra, bu değişimi etkileyen faktörler (konutun niteliği, lokasyonu vb.) sorgulanacaktır.

Çalışmanın hipotezleri aşağıda verilmektedir.

H1) Salgınla birlikte, yüksek yoğunluklu konut alanlarına konut talebi azalırken, düşük yoğunluklu konut alanlarında artmaktadır

H2) Salgınla birlikte açık yeşil alanların bulunduğu konut alanlarına olan talep artmıştır.

H3) Salgınla birlikte kent merkezinden uzakta olan yerleşimlere talep artmıştır.

H4) Salgınla birlikte müstakil evlerin fiyatlarındaki artışlar, apartman dairelerinin fiyatlarındaki artıştan daha fazladır.

Çalışmada giriş bölümünün ardından ikinci bölümde salgın ve kente etkileri konusuna değinilecek ve ardından salgın ve konut sektörü ilişkisi tartışılacaktır. Üçüncü bölüm alan çalışmasını içerecektir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası(TCMB) ve Endeksa'dan elde edilen veriler çerçevesinde, Ankara'da Çankaya ve Sincan ilçelerinde salgın öncesi ve salgın sonrası konut satış miktarlarında ve fiyatlarındaki değişim ortaya koyularak nedenleri tartışılacaktır. Dördüncü ve son bölümde genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Alan çalışması sonucunda yukarıda sıralan hipotezlerin doğrulanması beklenmektedir. Ancak, burada özellikle üzerinde durulması gereken iki nokta bulunmaktadır. Birincisi, konut piyasasına yönelik bir sonucun elde edilmesi için salgın öncesinin, salgın döneminin ve salgın sonrası dönemin konut piyasasını incelemenin bir gereklilik olduğudur ki, bu çalışmada alan çalışması bu şekilde yürütülmektedir. İkinci nokta ise; salgın sonrası dönemin etkilerinin her zaman kalıcı ya da uzun süreli olarak gözlenmediğidir. Dolayısıyla bu çalışmada COVID-19 ve konut piyasası etkileşimi kesin sonuçlar yerine, olası sonuçlar üzerinden bir tartışma gerçekleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 salgını, konut, konut piyasası, Ankara

**A3 OTURUMU: Covid-19; Sosyal Ekonomik ve Mekansal
Etkileri 3-20 MAYIS 2021**

FİNANSAL REFAH, COVID-19, BELİRLEYİCİLERİ

Mahmut Erdoğan

Öz

Çin’de 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan COVID-19 salgını, dünya genelinde sağlık, ekonomi ve sosyal yapıda benzeri görülmemiş bir doğal afet ortaya çıkardı ve Haziran 2020’de yayınlanan Dünya Ekonomik Görünümü raporunda bu salgın nedeniyle küresel ekonominin 2020’de yüzde 4,9 oranında keskin bir şekilde küçüldüğü öngörülmüştür. Finansal refah, farklı boyutlardan oluştuğu için ölçülmesi çok karmaşık bir olgu olmakla birlikte, bireylerin kontrolü dışındaki faktörlerden etkilenirken, mevcut finansal koşullar göz önüne alındığında, bireylerin durumdan en iyi şekilde nasıl yararlanabileceklerine dair bir gösterge de verebilir. Bu çalışmanın amacı, pandemi sırasında hane halkı harcamalarını karşılamada bildirilen tüketici zorlukları ile ilgili finansal refahı tartışmak ve Türkiye’de illere göre harcama davranışındaki değişiklikleri incelemektir. Buna ek olarak, hükümet ve bankalar gibi finansal kurumların birey ve müşterilerinin refahını iyileştirip iyileştirmediğini incelemektir. Çalışmada, yatay kesit mekânsal ekonometrik yöntemler kullanılarak ve multinomial logit regresyon yöntemi ile finansal refahın belirleyicileri incelenecektir. Çalışmanın bulguları, Türkiye’de pandemi sürecinde illere göre bireylerin finansal refah durumlarının yığılımını tespit edecektir.

Anahtar Kelimeler: Finansal refah, mekânsal ekonometri, belirleyiciler

ENERJİ YOKSULLUĞU VE COVID-19 SALGINI: ARTAN EŞİTSİZLİKLER VE ÜLKELER TARAFINDAN ALINAN ÖNLEMLER

*Mutlu Yılmaz
Cemre Pehlivanoğlu*

Öz

İlk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıktığı tahmin edilen ve Covid-19 (SARS- CoV-2) olarak tanımlanan hastalık, kısa sürede içerisinde dünya çapında yayılarak salgın haline gelmiş ve yalnızca sağlık alanında değil, hayatın birçok noktasında problemlere yol açarak ciddi bir küresel kriz ortamı yaratmıştır. Bu tip kriz durumlarında kırılgan/savunmasız tüketiciler diye tabir edilen ve değişimlere uyum sağlama kapasitesi düşük olan kesimler (yaşlı, engelli, çocuk, kadın, göçmen vd.), krizin etkilerini ve var olan eşitsizlikleri daha da şiddetli hissetmekte ve yaşamaktadır. Enerji yoksulu olan hanehalkları da bu tip krizlerden etkilenen kırılgan tüketiciler kapsamına girmektedir. Enerji yoksulluğu; düşük gelir, yüksek enerji maliyetleri ve kötü bina koşulları sebebiyle yeterli seviyede ev içi enerji hizmetlerine (ısınma, soğutma, yemek pişirme, aydınlatma vb.) ulaşamaması durumunda yaşanan ve hayatın birçok alanında eşitsizliğe yol açan küresel bir problemdir. Enerji yoksulu haneler, eğitim, sosyal yaşam ve sağlık gibi hayatın temel alanlarında toplumun diğer kesimlerine göre ciddi sorunlar yaşamaktadır. Örneğin sağlık alanında yapılan çalışmalardan bazılarında, enerji yoksulu hanelerde solunum yolu hastalıklarının daha sık görüldüğü üzerine çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Soğuk, küflü-nemli evlerde yaşayan bireylerde solunum yolu hastalıklarının görülme olasılığının % 30-40 daha fazla olduğu, yetersiz ev içi sıcaklıklarının kardiyovasküler, solunum ve zihinsel hastalıklara yol açtığı yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen önemli bulgulardandır. Covid-19 hastalığının solunum yolu hastalığı olması ve enerji yoksulu hanelerin halihazırda solunum yolu hastalıkları ile olan ilişkisi göz önüne alındığında, salgına yönelik geliştirilen politikaların bu anlamda daha dikkatli ve kapsayıcı bir şekilde hazırlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Çalışma kapsamında da bu temelden yola çıkılmış ve belirlenen ülkelerin (Türkiye, Almanya, Fransa, İspanya, İtalya, Polonya ve İngiltere) salgın sürecinde uygulamış oldukları politikalar, literatür taraması yapılarak irdelenmiş ve uygulanan politikaların enerji yoksulluğu ile mücadele kapsamındaki etkileri tartışılmıştır. Çalışma dahilinde belirlenen ülkelerin uygulamış olduğu politikalar genel anlamda ekonomik tabanlı olup, daha çok nakit bazlı transferleri içermektedir. Sosyal güvenlik katkıları, azaltılmış çalışma süresi ve ücretli izin alanlarında yapılan düzenlemeler bulunmakla birlikte, bu düzenlemeler enerji yoksulluğu ile doğrudan mücadele kapsamında yetersiz kalmaktadır. Enerji yoksulluğunun yaratmış olduğu ve pandeminin derinleştirdiği eşitsizliklere karşı doğrudan müdahale olarak tanımlanabilecek politikalar da bulunmaktadır. Örneğin; İtalya ve İspanya'da bağlantı kesme yasakları, enerji faturalarına yönelik borçları erteleme ve fiyat artışlarını engelleme gibi politikalar geliştirmiştir. Bu tip uygulamalar pandemi sürecinde yasaklarla birlikte evde kalmak zorunda olan ve gelir kaybı yaşayan kırılgan tüketiciler açısından hayati önem taşımaktadır. Pandemi ile birlikte iş yerlerinin kapatılması, sokağa çıkma yasaklarının uygulanması, evden çalışma- eğitim dönemine geçilmesi ev içi enerji tüketimini artırmıştır. Dolayısıyla enerji yoksulu hanelerin hem maddi yardımlarla desteklenmesi hem de temel enerji hizmetlerine yeterli düzeyde erişimlerinin sağlanması ve erişimlerinin güvence altına alınması bu tip sosyo-

ekonomik kriz durumlarının getirmiş olduğu olumsuzluklara karşı etkin bir koruma sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Enerji yoksulluğu, Covid-19, enerji politikası

“ORGANİK/SAĞLIKLI BESLENME” MOTTOSUNUN HABİTUSU: KENT, SINIF VE PANDEMİ

Hatice Turut

Öz

Organik gıda, üretim aşamasında herhangi bir tarım ilacı, pestisit, zehir vb. kimyasal maddenin kullanılmadığı gıdadır. 2000’li yılların başından itibaren “sağlıklı yaşam”, “zehirsiz yaşam” ve “doğa koruma” kaygısıyla önem kazanmaya başlayan organik gıda üretimi günümüze doğru artış göstermiştir. Çünkü gelişmiş dünyada sanayileşmeyle beraber kentleşmenin hız kazanması ve Yeşil Devrim hareketinin verimliliği artırmak adına tarım faaliyetlerinde pestisit, zirai ilaç, genetiği değiştirilmiş tohum kullanımını yaygınlaştırması tüm dünyada doğal beslenme alışkanlıklarında değişime yol açmıştır. Bu olumsuz durum ise hastalıklara karşı korunma güdüsü ile kentte yaşayan bireyleri yeni beslenme alışkanlıklarına yöneltmiştir. Fakat pandemi sürecinde kentlerde orta sınıfın neredeyse yok olmasıyla birlikte daha da derinleşen/iki sınıflı yapı, kentlerde organik ve sağlıklı beslenmenin statü farkına göre belirginleşmeye başladığı ve sınıfsal dinamiklerin devreye girmesiyle gıdanın meta aracına dönüştüğü kent manzaraları yaratmıştır: Bir yanda sokağa çıkma yasaklarına yakın saatlerde marketleri dolduran alt gelir grubunun üyeleri, diğer yanda organik gıda dükkanlarının sosyal medyadaki süslü reklamları ile sağlıklı ürün tüketimine özen gösteren üst gelir grubunun üyeleri. Bourdieu’ya göre, en temel tüketim malzemesi olan gıdaya yönelik sınıflandırmalar insanları da sınıflandırmak için kullanılan bir sisteme karşılık gelir. Çünkü insanlar nesnelere sınıflandırarak kendilerini de sınıflandırır, böylece kendilerini farklı kılar ve habituslarını sunarlar. Belirli yiyecek türlerine erişim ve bunların beğenilmesi yoluyla gözlemlenebilen sembolik kodlar, kişiyi içinde üretildiği sosyal bağlama göre belirli eylemlere yatkın hale getirerek habituslar meydana getirir. Bu çalışmanın amacı, organik ve sağlıklı beslenmenin dijital platformlardaki habitusunu inceleyerek, gıdanın kentsel kapitalist sistemde metalaşmasını ve “organik/sağlıklı beslenme”nin bir mottoya dönüşümünü tartışmaktır. Bu bağlamda, Bourdieu’nun Ayrım (Distinction) teorisinden yararlanarak, organik ve sağlıklı gıda dükkanlarının Instagram hesapları incelenerek görsel veri analizi yapılacaktır. Pandeminin derinleştirdiği gıda eşitsizliğini anlamak için medyaya yansıyan çeşitli fotoğraflar analize dahil edilecektir. Pandeminin derinleştirdiği toplumsal ayrım üzerinden sınıf temelli yeni tüketim mekanlarının oluşumu tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, habitus, sağlıklı beslenme, sınıf

PANDEMİ SONRASINDA KÖYE DÖNÜŞ; KIRSALIN EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPISINDA YAŞANAN DÖNÜŞÜMLER, ARTVİN ÖRNEĞİ

Leman Albayrak

Öz

Covid-19 gibi küresel çaptaki salgınlar ile büyük şehirlerin itici etkileri birleştirildiğinde özellikle kendilerini ekonomik yönden güvence altına almış belli yaş üstü kişiler daha fazla riskle karşılaşmamak için kırsal kesimlere göç edebilmektedir. Bu çalışmada; daha önce Artvin'den büyük kentlere göç etmiş Artvinlilerden, Covid-19 pandemisi etkisiyle, Artvin ili kırsalındaki köylerine kesin veya mevsimlik olarak geri dönüş yapan nüfusun kırsal alanlara uyum süreci ile bu alanda yarattıkları değişim ve dönüşümlerin araştırılması amaçlanmıştır.

Kırsala sonradan yerleşen nüfusun ihtiyaçları, beklentileri, hedefleri doğrultusunda kırsal unsurların yapısında birtakım değişikliklerin yaşanması muhtemeldir. Kırsal kesimin mevcut potansiyel kaynaklarından sürdürülebilir şekilde faydalanılması, kırsal mirasın yaşatılması ile nüfus varlığı arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla kırsala dönüş yapan nüfusun niteliği, kırsalın kalkınması, kültürel birikimin yeni kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir. Bu bağlamda tersine göç hareketi ile köy ve kasabalarına dönüş yapan Artvinli nüfusun; yaş ve cinsiyet yapısı, mesleki özellikleri, emeklilik durumları, tercih ettikleri köy ve kasabalar ile bu yerleşim birimlerinin ulaşım, sağlık, eğitim, istihdam vb. genel özellikleri üzerinde durulmuştur. Ardından bu kişilerin eski veya yeni konutlardan oluşan ikamet yerleri ile ilgili bakım veya yeniden inşa gibi faaliyetleri, tarımsal üretime katkıları, edindikleri şehir tecrübesine göre kırsal alanda önderlik durumları, kırsal potansiyeli görüp değerlendirme, kırsal harekete geçirebilecek yeni örgütlenme biçimleri incelenmiştir.

Araştırma, Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Artvin ilinin Yusufeli, Ardanuç ve Şavşat ilçelerinde bağlı 5 köy yerleşmesinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, arazi çalışmaları ve araştırma sahasında yüz yüze yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir. Görüşme soruları yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmıştır. 16 kişi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilerek elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Netice itibarıyla kırsala dönüş yapanların kırsal meydana getirdikleri etkiler, pandemi (Covid-19) sürecinin yerel halkı nasıl etkilediği, gurbetten kesin veya mevsimlik olarak dönenler ile kırsal daimi kalanların karşılaşmasından ortaya çıkan sosyal ve ekonomik yapı ortaya konmuştur. Köye dönüş yapanların etkisiyle tarımsal arazi kullanımı, alt yapı ihtiyaçları artmıştır. Geleneksel mimariye has yapıların yaşatılması istense de modern konutlar inşa edilmektedir. Bazı kişilerin ise geleneksel üretimin devamlılığı için köy önderi konumunda olup kırsal işbirliğinin gelişmesini sağladığı tespit edilmiştir. Farklı üretim metotlarının denendiği ve geleneksel ekolojik bilgilerin yeniden değer kazandığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsala dönüş, Artvin, pandemi süreci

A4 OTURUMU: AR-GE ve İnovasyon-20 MAYIS 2021

TÜRKİYE'DE İNOVASYON VE TEKNOLOJİ AĞLARININ BÖLGESEL BÜYÜMEYE MEKÂNSAL ETKİLERİ

*Umut Erdem
K. Mert Çubukçu*

Öz

Kapitalist üretim ilişkilerinin düğüm noktaları olan kentlerin-bölgelerin ve kentler-bölgeler arasında yer alan ağların-bağların nasıl şekillendiği iktisadi ilişkileri değiştirip dönüştürmektedir. Üretim ilişkilerinin temel dinamiği olan bilgi üretimi kolektif ve özel ağ yapıları içermektedir. Bu nedenle bilgi, yenilik ve teknoloji üretim süreçlerinin önemi, maliyeti ve ticarileştirilmesi oldukça önemli olgulardır.

Her alanda artan dijitalleşmeyle birlikte sermaye, istihdam, endüstri, insan sermayesi gibi alanlarda alt yapısı güçlü bölgelerin hızlı yapılanma ve hızlı uyum sağlayabilme kapasiteleri nedeniyle zayıf bölgelerle aralarındaki farkın daha da derinleşmesine neden olmuştur. Söz konusu ağlarda yer alabilmek bölgelerin uyum kapasitesini belirleyen temel faktörlerden biridir. Bazı bölgelerin (belirli bölgelerin) neden daha fazla inovasyon deneyimledikleri ve geliştirdikleri veya tam tersi durumda oldukları inovasyon ve mekânda meydana gelen sermaye birikimi kavramlarının birbirlerine içkin olması ile ilişkilidir. Inovasyon ansızın veya birden oluşan bir şey değildir ve arka planında tarihsel birikim ve yoğun sermaye yatırımı bulunmaktadır. Bilgiye erişim zahmetli ve pahalıdır, kopyalanması zordur ve yerel ağlara ve ağlara gömülüdür. Yakınlık bilgiye ve yeniliğe erişimi belirleyendir. Yakın olan şeyler arasındaki ilişkinin her şey arasındaki ilişkiden daha “güçlü” olacağı kabulü, bilgi yayılım teorisi (knowledge spillover theory) bağlamında sermayenin “yerel ağlara” ve “yerel bilgi kanallarına” (yerel üniversiteler, araştırma kurumları, vb) gömülü (embedded) kısacası bilgiye erişimi için de belirleyicidir.

Yukarıda tartışıldığı üzere sermaye birikim süreçlerinin temel bileşeni olan teknoloji ve yeniliğe erişimi belirleyen teknoloji geliştirme ağlarını OECD REGPAT patent verisini ağ analizleriyle Türkiye NUTS III bölgeleri düzeyinde modelleyerek bölgesel kişi başı gelir yakınsaması arasındaki ilişkinin mekansal istatistik modelleri ile çözümlenmesi bu çalışmanın temel amacıdır. Bu bağlamda çalışma (i) Bölgeler arasında gelir eşitsizlikleri ne kadar büyük? Coğrafi olarak nasıl dağılıyor? Nasıl değişiyor? Değişimin coğrafi paterni nedir?, (ii) Bölgeler teknoloji üretimi (patent) bakımından nasıl farklılaşıyor?, (iii) Bölgeler arası teknoloji ağlarının mekânsal örüntüsü nedir? Nasıl değişmektedir?, (iv) Bölgesel ağlara erişim daha yoksul bölgelerde daha yüksek büyüme oranlarına yol açar mı?, Sorularına cevap aramaktadır. Çalışma kapsamında bölgeler arası farkların azalma eğiliminde olsa da yüksek seviyede olduğu, bölgesel inovasyon ağının batıda yer alan bölgelerden doğuda yer alan bölgelere yayıldığı gibi önemli ön bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, teknoloji, inovasyon ağları, bölgesel büyüme, Türkiye

TÜRKİYE’DE BÖLGELERİN İHRACAT REKABETİNDEKİ DEĞİŞİMİ, 2002-2019

*Feride Gönel
Hikmet Kaya*

Öz

Türkiye, 1980 sonrasında ihracata yönelik bir sanayileşme stratejisi izlemiş ve 40 yıl boyunca ihracattaki rekabet gücü ile ilgili kayda değer adımlar atmıştır. Ancak, bu gelişme bölgesel düzeyde eşit sonuçlara sahip değildir. Bu çalışma, ülke içinde NUTS 2 düzeyi çerçevesindeki bölgelerin ISIC rev3 4-haneli ürün ihracatlarındaki rekabet gücünün zaman içinde artıp artmadığını ve ne yöne evrildiğini incelemeyi amaçlar.

İlk bakışta Türkiye’de iki farklı bölgesel ihracat performansı mekansal eşitsizliklere işaret etmektedir ve bölgesel ihracat verilerine baktığımızda, 2000-2019 yılları arasında bölgesel farklılaşmanın bazı bölgeler lehine önemli ölçüde arttığı gözlenir. 2002’den 2020’ye kadar ihracattaki büyümeye rağmen, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgesi şehirleri nispeten düşük ihracat seviyeleri gösterirken, Marmara, Akdeniz, Ege bölgeleri ile İç Anadolu’nun bazı kısımları daha yüksek ihracat seviyelerine sahiptir. Örneğin, 2002’den 2020’ye toplam ihracatın payı %58.1’den %49.7’ye düşmesine rağmen, İstanbul Türkiye’nin toplam ihracatında hala en büyük payı almaktadır.

Çalışmada, sektörel uzmanlaşma düzeyi Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler endeksi (RCA) ile her bölge için 145 alt sektörde hesaplanmıştır. RCA endeksinin dönem başı ve sonundaki dağılımlarının Galtonyan regresyon modeli yardımıyla 2002-2019 yılları arasında sektörel uzmanlaşma patikasını tespit etmek amacıyla analiz edilmesi sonucunda bölgelerin ihracat performansları ile ilgili literatüre katkıda bulunmak hedeflenmiştir. Araştırmanın ön bulgularına göre, 26 bölgenin 25 tanesi için istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmış olup, 6 bölgede sektörel uzmanlaşma patikasının analiz dönemi boyunca sabit kaldığı, 11 bölgede yakınsama olduğu ve geriye kalan 8 bölgede de ıraksama olduğu hesaplanmıştır. ıraksama olan bölgelerin ülkenin daha çok Batı bölümünde yer alan (Ege bölgesinin tamamı, İstanbul, Bursa alt bölgesi) veya Batıda yer almasa bile gelişmiş iller (Ankara ve Adana gibi) olması çalışmanın dikkat çekici bulgularındandır.

Anahtar Kelimeler: Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler, sektörel uzmanlaşma, bölgesel ihracat, rekabet avantajı

TÜRKİYE’NİN DÜZEY 3 ÖLÇEĞİNDE DIŞA AÇIKLIĞININ TESPİTİ VE İNOVASYONLA İLİŞKİSİ

*Kader Mutlu
Suat Tuysuz*

Öz

Kalkınma için önemli olan su, toprak, ormanlar ve madenler şeklindeki somut girdiler günümüzde bilgi gibi soyut bir forma dönüşmüş durumdadır. Dolayısıyla küresel rekabet ortamında ülkelerin rekabet edebilmelerini sağlayan en önemli unsur, teknoloji ve yeniliği besleyen bilgi üzerinden şekillenmeye başlamıştır. Yeni bir bilgi üretmek zor bir süreç olduğu kadar aynı zamanda oldukça pahalıdır da. Bilginin üretimi üniversitelerdeki Ar-Ge laboratuvarlarında bilim insanları tarafından gerçekleştirilebildiği gibi bir firmada çalışan pek çok mühendisin bir araya gelmesiyle de üretilebilmektedir. Ancak bütün bunlar güçlü bir sermaye gerektirmektedir. Türkiye gibi sermaye birikimi kısıtlı gelişmekte olan ülkelere ise bilginin daha az maliyetle elde edilebilmesi önemlidir. Bilginin daha az maliyetle elde edilebileceğine ilişkin yollara bakıldığında, ihracat ve yabancı yatırımların bu konuda önemli araçlar olabileceği literatürde tartışılmaktadır. Öyle ki ihracatın inovasyonla ilişkisi ihracat yaparak öğrenme şeklinde kavramsallaştırılmıştır. Yukarıda ifade edilenlerden hareketle inovasyonu yaratan dinamiklerden birisi de dışa açıklık durumudur. Bu çerçevede bu araştırmanın amacı, dışa açıklığın inovasyonla ilişkisini anlamaktır. Bunun yanı sıra inovasyon üzerinde teknoloji düzeyinin etkili olup olmadığı da bu çalışma kapsamında araştırılacak bir diğer husustur. Dolayısıyla Türkiye’nin bölgesel olarak hem dışa açıklığı hem de teknoloji düzeyi ile inovasyon arasındaki ilişki istatistiksel olarak ortaya konulacaktır.

Çalışmanın amacını gerçekleştirebilmek için bağımlı değişken olarak patent verisi kullanılmıştır. Bu veri, Türkiye Patent ve Marka Kurumu’ndan alınmıştır. Söz konusu veri; 2016, 2017 ve 2018 yıllarının ortalaması alınarak oluşturulmuştur. İl ölçeğinde oluşturulan patent verisi il nüfusuna bölünerek, kişi başına patent miktarı elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan üç bağımsız değişkenin ikisi dışa açıklığı ölçen ihracat ve doğrudan yabancı yatırım miktarına ilişkin verilerden oluşmaktadır. Üçüncü değişken ise teknoloji düzeyidir. Bu çerçevede hem ihracat hem de DYY verisi üzerinden bir dışa açıklık endeksi oluşturulmuştur. İhracat üzerinden dışa açıklığı tespit etmek için düzey 3 ölçeğinde TÜİK’ten ihracat ve GSYH verileri kullanılmıştır. İhracatın GSYH’ya bölünmesiyle ihracata dayalı dışa açıklık endeksi edilmiştir. DYY verileri ise TOBB’daki firma sayıları esas alınarak oluşturulmuştur. İllerdeki firma sayısı da il nüfusuna bölünerek, kişi başına düşen yabancı şirket sayısı elde edilmiştir. Çalışmada veri olarak kullanılan bir diğer gösterge ise bölgelerin üretimdeki teknoloji düzeyidir. Bu çerçevede TÜİK’ten 2016, 2017, 2018 yıllarını kapsayan sektörel bazda ihracat verileri alınarak, söz konusu veriler OECD’nin yayınladığı NACE (4) kodlarına göre teknoloji düzeyi açısından sınıflandırılmış olup, değişkenler regresyon analizine tabi tutulmuştur.

Araştırmanın ön bulguları, dışa açıklığın inovasyon ile ilişkisi pozitif yönlü ve anlamlı olduğunu göstermektedir. Teknoloji düzeyinde ise düşük, orta düşük yüksek teknoloji düzeyi ile ilişki gözlenmezken, orta yüksek teknoloji düzeyi ile bir ilişki göstermiştir. Çalışma dışa açıklık yoluyla bilginin ve inovasyonun ucuza transfer edilebileceğine ilişkin ipucu vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ar-ge, inovasyon, dışa açıklık

TÜRKİYE’DE DÜZEY 2 BÖLGELERİ İÇİN EKONOMİK SEÇİLİM ENDEKSİNİN HESAPLANMASI

İbrahim Tuğrul Çınar

İlhan Korkmaz

Tüzin Baycan

Öz

Ekonomik karmaşıklık yaklaşımı, kabiliyet (capability) olarak adlandırılan ve toplumların sahip olduğu üretken bilginin, ihraç edilen ürünlerin içerisinde yerleşik olduğu hipotezine dayanan ampirik bir inovasyon olarak ortaya çıkmıştır. Ülkelerin ekonomik karmaşıklık seviyelerindeki farklılığın, gelir ve rekabetçilik farklarının en önemli açıklayıcılarından biri olarak görülmesi, bu yaklaşıma iktisat literatüründe önemli bir yer kazandırmıştır. Fakat ekonomik karmaşıklık yaklaşımı, doğrusal bir varsayım üzerinden hareket ettiği ve iddia ettiğinin aksine ürün çeşitliliği bilgisini hiç hesaba katmadığı yönünde eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler doğrultusunda ekonomik karmaşıklığın hesaplanmasına yönelik olarak doğrusal olmayan yeni ve alternatif bir yöntem önerilmiştir. Bu yöntem, Ekonomik Seçilim (Economic Fitness) olarak adlandırılmaktadır. Çalışmamızın amacı, Türkiye’nin 26 Düzey 2 bölgesi bazında ekonomik seçim endeksinin 2002-2018 yılları arasını kapsayan dönem için hesaplanması ve hesaplanan bu endeks değerleriyle, bölgesel gelir ve rekabetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, Düzey 2 bölgelerinin 4 kırımlı Harmonize Sisteme göre sınıflandırılmış ihracat verileri kullanılarak, sabit nokta iterasyonuna dayalı bir yöntemle ekonomik seçim endeksi yıllar itibarıyla hesaplanmaktadır. Bu hesaplamaların ardından elde edilen bölgesel ekonomik seçim endeksi, Düzey 2 bölgelerinin kişi başı gayri safi yurtiçi hasıla değerleriyle karşılaştırılmaktadır. Buna ilave olarak, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu tarafından yayımlanan illerin rekabetçilik endeksi ortalamaları üzerinden, Düzey 2 bölgeleri için rekabetçilik endeksi türetilmekte ve bu değerler ile ekonomik seçim endeksi tablo ve grafikler üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Buna göre, ekonomik seçim endeksi yüksek bölgelerin gelir düzeyinin ve rekabetçiliğinin yüksek olması, endeks değeri düşük bölgelerin ise gelir düzeyi ve rekabetçilik bakımından geride kalan bölgeler arasında olması beklenmektedir. Türkiye’de, ekonomik karmaşıklık üzerine bölgesel düzeyde çok az çalışmanın olması ve ekonomik seçim yaklaşımına yönelik olarak Düzey 2 bölgeleri bazında henüz bir çalışmanın yapılmamış olması, bu alandaki boşluğun doldurulması noktasında çalışmanın önemini arttırmaktadır. Türkiye’de şimdiye kadar, bölgesel düzeyde sosyo ekonomik gelişmişlik farklılıklarının ve rekabetçiliğin göstergesi olarak, çeşitli değişkenlerin ağırlıklı ortalamalarının hesaplanmasına dayanan ve bu anlamda benzer metodolojilere sahip endeksler türetilerek kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak, illerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi ve illerin rekabetçilik endeksi göstergeleri verilebilir. Buradan hareketle, bölgesel dengesizlikleri daha iyi analiz etmede kullanılacak farklı yaklaşımlara ve daha uzun zaman periyodunda elde edilebilecek göstergelere ihtiyaç vardır. Ekonomik seçim endeksi, ihraç edilen ürünler üzerinden sunduğu önemli bilgiler yönüyle Türkiye’de bölgesel gelişmişlik farklarının ve rekabetçiliğin analizine ve anlaşılmasına yeni bir ışık tutabilir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik karmaşıklık, ekonomik seçim, bölgesel gelir, rekabetçilik

BİLİŞSEL YAKINLIK AR-GE PROJE AĞLARINDA NE KADAR ETKİLİDİR? TÜBİTAK PROJELERİ İLE BİR ANALİZ

*Sevim Unutulmaz Gürlek
Murat Ali Dulupçu*

Öz

Yenilikçi ve girişimci faaliyetler, ulusal, bölgesel veya yerel uzmanlıklara yol açan belirli yerlerde toplanma eğilimindedir ve firma rekabetçiliğini teşvik etmede mekansal yakınlığın oynadığı rol hakkında önemli bir literatür vardır. Bölgesel ekonomik kalkınmada, özellikle içsel güçlerin ekonomik performanslarında bölgeler arasında var olan farklılaşmada oynadıkları rol bağlamında, yakınlık etkileri olarak adlandırılacak faktörlerin önemli olduğu dolayısıyla bazı bölgelere rekabet gücü sağladığı yaygın olarak ileri sürülmektedir. Nitekim içsel büyüme teorisinin giderek daha fazla etkisini sürdürdüğü bölgesel kalkınma literatüründe, yerleştirme ekonomilerinin tezahürleri olarak bilgi yayılmalarının, iş ağlarının ve kurumsal yerleşikliğinin önemine önemli bir vurgu yapılmıştır. Bölgesel kalkınma kadar mekandaki fiziki olmayan ilişkiler de önemlidir. Kalkınma için işbirliği ağları denilirse, bu ağlar mekanda bölgesel kalkınmada şekillenir ama uzayda bilişsel şekilde de olur.

Bilişsel yakınlık aktörlerin dünyayı algılama, yorumlama, anlama ve değerlendirme şeklindeki benzerlikler ile ilişkilendirilebilir ve aynı bilgi tabanını paylaşan aktörlerin birbirlerinden daha iyi öğrenebildikleri anlamına gelir (Boschma, 2005). Kuruluşlar, her iki ortak arasında belirli bir derecede bilişsel mesafe gerektiren dış bilgiye erişmek için işbirliği yapmaktadır. Bu durum yenilik (bilgi tabanlarının bilişsel mesafesi) ile iletişim (bilgi tabanlarının bilişsel yakınlığı) arasında bir değişime yol açar. Bu da yenilik ve etkili iletişim sağlayacak optimal bir bilişsel mesafenin varlığı ile gösterilir. Bu nedenle bilişsel yakınlık, kuruluşların gelecekteki ortaklarını seçerken gözlemlenen belirleyici boyutlardan biridir.

Bu çalışmada amaç bilişsel yakınlığın işbirliği ağlarının gelişimi üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Üniversitedeki araştırmacıların işbirliği yaparken ortaklarını bilişsel yakınlıklarına göre nasıl seçtiklerini ampirik olarak belirlemek hedeflenmektedir. Burada bilişsel yakınlığın kurulan işbirliğini destekleyip desteklemediği incelenmektedir. Çalışmada Boschma (2005) tarafından önerilen beş yakınlık boyutundan biri olan bilişsel yakınlık analitik ayrımı kullanılmaktadır. Bu bağlamda bilişsel yakınlığın TÜBİTAK 1001 proje işbirliği ağının gelişimi üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada 2016-2020 yılları arasında 1509 proje incelenmiştir. Evrim kalıpları 2016 ile 2020 arasında meydana gelen ilişkisel değişikliklerin boylamsal bir çalışmasına göre belirlenmiştir. Bu çalışma ağ değişikliklerini aktörler ve genel yapı tarafından yönlendirilen evrimsel bir süreç olarak modellemektedir. Ağ dinamiklerinin karmaşıklığını çözmek için özel olarak tasarlanmış istatistiksel bir model olan stokastik aktör tabanlı SIENA (Snijders, 2001) kullanılmıştır. Stokastik Aktör odaklı Modeller (SAOM) R programı içerisinde yer alan SIENA istatistik yazılımı ile kullanılmaktadır. Stokastik aktör tabanlı model SIENA, ağ dinamiğini sürekli zamanlı bir Markov zincirinin gerçekleşmesi olarak modellemek ve evriminin altında yatan mekanizmalar için parametreleri tahmin etmek için kullanılır. Burada proje işbirliği ağı dinamiği, sürekli zamanlı bir Markov zincirinin gerçekleşmesi olarak modellenir ve evriminin altında yatan mekanizmalar için parametreler bilgisayar simülasyonu tarafından uygulanan momentler yöntemiyle tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel yakınlık

**A5 OTURUMU: Dijital Bölünme ve Bölgesel Gelişmişlik
Farkları-21 MAYIS 2021**

TÜRKİYE’DE BÖLGESEL DENGESİZLİĞİN “DERİN” BELİRLEYİCİLERİ

Orhan Karaca

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki bölgeler arası gelir farklılıklarının “derin” belirleyicilerini ortaya koymaktır. Neoklasik büyüme modeli ülkeler/bölgeler arası gelir farklılıklarının nedeninin kişi başına ne kadar üretim faktörü kullanıldığına ve bu faktörlerin ne kadar verimli kullanıldığına bağlı olduğunu söyler. Neoklasik büyüme modelinde zamanın ve mekanın önemi yoktur. Fakat bir ülkenin/bölgenin kişi başına ne kadar üretim faktörü kullandığının ve bu faktörleri ne kadar verimli kullandığının bazı belirleyicileri vardır. Bunların başlıcaları coğrafya, entegrasyon ve kurumlardır. Bazı ülkeler/bölgeler coğrafi açıdan iktisadi faaliyete elverişliken diğerleri değildir. Coğrafya hem üretim faktörü miktarını hem de verimliliğini etkileyerek ülkeler/bölgeler arası gelir farklılıkları üzerinde etkili olur. Diğer ülkelerle/bölgelerle entegrasyon pazarı büyütürken kişi başına geliri etkiler. Kurumlar da özellikle verimlilik üzerindeki etkileriyle ekonomik kalkınma düzeyini belirler. Bu konudaki uluslararası literatür kapsayıcı kurumlara sahip ülkelerin sömürücü kurumlara sahip ülkelere daha zengin olduklarını göstermektedir. Bu çalışmada ülkeler arası gelir farklılıklarının derin belirleyicilerini ortaya çıkarmaya çalışan literatürdeki yöntemler Türkiye’deki bölgeler arası gelir farklılıklarını ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Bu amaçla 81 il düzeyinde yatay kesit ve panel veri analizleri yapılmıştır. Uluslararası literatürde coğrafyanın göstergesi olarak genelde ekvatora yakınlık kullanılırken bu çalışmada illerin deniz seviyesinden yüksekliği kullanılmıştır. Dünyada ekvatora yaklaşıldıkça iklimin iktisadi faaliyet açısından elverişsiz hale gelmesi gibi deniz seviyesinden yüksekliğin artması da iklimi iktisadi faaliyet açısından elverişsiz hale getirir. Uluslararası literatürde entegrasyonun göstergesi olarak genelde ülkelerin ihracat ve ithalat toplamalarının GSYH’ye oranı kullanılır. Bu çalışmada da illerin ihracat ve ithalat toplamalarının GSYH’ye oranı kullanılmıştır. Uluslararası literatürde kurumların göstergesi olarak genelde Dünya Bankası’nın Worldwide Governance Indicators (WGI) veritabanındaki göstergeler ve özellikle de hukukun üstünlüğü (rule of law) endeksi kullanılır. Bölge düzeyinde böyle bir endeksin türetilmesi mümkün olmadığından burada biraz daha yaratıcı olmak gerekmiştir. Kurumlar aslında hem formel kurumları hem de informal kurumları içerir. Formel kurumlar anayasa, yasalar, ülkenin yönetim biçimi gibi unsurları içerirken informal kurumlar ise gelenek, görenek gibi unsurları kapsar. Aslında bu noktada informal kurumlar kültürle iç içe geçmektedir. Formel kurumlar ülkeler arasında farklılık gösterebilir ama özellikle Türkiye gibi merkezi idare ile yönetilen ülkelerde her bölgede aynı olduğu varsayılmak zorundadır. Uygulama farklılıkları olsa bile bunu tespit etmek zordur. Ancak informal kurumlar bölgeler arasında büyük farklılıklar gösterebilir. Bunun tespiti de kolay olmamakla birlikte temsili göstergeler kullanılabilir. Bu çalışmada informal kurumların göstergesi olarak 25 yaş üstü nüfustaki erkek ve kadınların eğitim düzeyleri arasındaki fark kullanılmıştır. Bazı bölgelerde kültürel faktörlerle kadınların eğitimine daha az önem verildiği bilinen bir gerçektir. Yapılan analizler sonucunda, tek tek ele alındıklarında, hem coğrafyanın hem entegrasyonun hem de informal kurumların Türkiye’deki bölgesel gelir farklılıkları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkileri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. En önemli etki, uluslararası literatürdekine benzer şekilde, kurumlardan gelmektedir. Bu sonuçlar coğrafyayı ve kurumsal farklılıkları dikkate almayan

bölgesel teşvik politikalarının başarıya ulaşma şansının zayıf olduğunu düşündürmektedir. Bölgesel teşvik politikaları coğrafyaya uygun olarak tasarlanmalı ve informel kurumsal farklılıkları giderecek önlemler de içermelidir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel dengesizlik, coğrafya hipotezi, kurumlar hipotezi

TÜRKİYE'DEKİ BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK FARKLILIKLARINI DİJİTAL GELİŞMİŞLİK ENDEKSİ ÜZERİNDEN OKUMAK

*Gülfiye Özcan Alp
Tüzin Baycan*

Öz

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BIT) hayatın tüm alanlarına yayıldığı günümüzde, dijitalleşme ekonomik gelişmenin temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Farklı gelişmişlik düzeyindeki ülkelerin teknolojiye uyumlanma sürecinin birbirinden farklılaşmasının yanında, kişilerin de dijital teknolojiye erişimi ve kullanımı değişkenlik göstermektedir. Bu farklılıkları dile getirmek amacı ile 1990lı yıllarda Dijital Bölünme (Digital Divide) kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital Bölünme kavramı ilk ortaya çıktığında teknolojiye erişim (teknolojik altyapının ve gereçlerin bulunup bulunmaması) anlamında kullanılırken günümüzde bu kavram bir erişim problemi olmanın yanında, sosyal bir probleme dönüşerek teknolojiyi kullanma/kullanabilme becerilerine sahip olmayı da kapsamaktadır. Dijital Bölünmeyi uluslararası düzeyde ölçmek amacı ile Uluslararası Teknoloji Birliği (International Telecommunication Union - ITU), Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksini (The ICT Development Index - IDI) geliştirmiştir. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi; 3 alt indeks (BIT Erişimi, BIT Kullanımı ve BIT Becerileri) içerisinde yer alan 11 farklı göstergeden oluşmaktadır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 176 ülkeyi içeren ve 2017 yılına ait veriler kullanılarak yapılan Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi hesaplamalarına göre ülkemiz 67. sırada bulunmaktadır. Dijital Bölünme ülkeler arasında farklılaştığı gibi ülke içerisindeki bölgeler arasında da farklılaşmaktadır, ancak bölgesel endeksi hesaplamaya yönelik çalışmalar yeterli değildir.

Bu çalışmanın amacı; ülkeler düzeyinde hesaplama aracı olarak kullanılan Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi (IDI) metodolojisini, Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (Türkiye İBBS) içerisindeki farklı düzey bölgeleri için hesaplamaktır. Bu kapsamda Düzey 1 (IBBS1 – 12 Alt Bölge), Düzey 2 (IBBS2 – 26 Alt Bölge) ve Düzey 3 (IBBS3 – 81 Alt Bölge) bölgeleri için ayrı ayrı yapılan hesaplamalar ile bölgeler arasındaki değişim ortaya konmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlar üzerinden açık kaynaklı bir Coğrafi Bilgi Sistemi yazılımı olan QGIS kullanılarak Türkiye genelinde haritalar üretilmektedir. Bu haritalar bölgeler arası farklılıkları çarpıcı bir biçimde görselleştirerek ortaya koymaktadır. Çalışmanın son aşamasında ise; Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi (IDI) ve İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri (SEGE) arasındaki korelasyon hesaplanmaktadır. Bu kapsamda Spearman Sıra Korelasyonu hesaplamaları kullanılmaktadır. Yapılan tüm analizler kapsamında çalışmanın amacı; dijital bölünmenin bölgesel düzeydeki gelişmişlik farkına nasıl etki ettiğini ortaya koymak ve üretilecek yeni dijitalleşme politikalarına yön verici bir altlık oluşturmaktır. Ortaya çıkan ilk bulgular, Düzey 1 (IBBS1 – 12 Alt Bölge) bölgeleri arasında doğu ile batının Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi (IDI) arasında belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. TR1-İstanbul Bölgesi en yüksek endeks değerine sahip iken, TRC-Güneydoğu Anadolu Bölgesi en düşük endeks değerine sahip bölge olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi (IDI) ile İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri (SEGE) arasında pozitif bir ilişkinin söz konusu olduğu da ilk bulguların ışığında

ortaya çıkmaktadır. Benzer sonuçların Düzey 2 (IBBS2 – 26 Alt Bölge) ve Düzey 3 (IBBS3 – 81 Alt Bölge) bölgeleri için de ortaya çıkacağı ön görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital bölünme, bölgesel kalkınma, BIT gelişim endeksi

TÜRKİYE’DE İL DÜZEYİNDE DİJİTAL BÖLÜNMENİN MEKANSAL ANALİZİ

*Bayram Veli Doyar
Dilek Çetin
Aykut Sezgin*

Öz

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), OECD tarafından elektronik olarak bilgi işleme ve iletişim sağlayan ürünler olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere BİT’ler, bilginin üretimini ve dağıtımını kolaylaştırdığı için iktisadî anlamda büyük önem taşımaktadırlar. Çünkü günümüzde bilgi, iktisadî büyümeyi sağlayan en önemli girdilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın her ülke bilgiye erişim açısından aynı olanaklara sahip değildir. Bu durum literatürde dijital bölünme olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital bölünme kavramında BİT’lere erişim imkanları açısından farklılıklar, telefon ve internet abone sayıları gibi göstergelerden faydalanılarak vurgulanmaktadır. Üstelik bu durum, bölge ve il gibi alt düzey coğrafi kademelerde de gözlenebilmektedir. İktisadî kalkınma hedefindeki bir ülkenin coğrafi sınırları içerisinde dijital bölünme sorunun üstesinden gelmiş olması beklenmektedir. Diğer bir deyişle, BİT’lere erişimin ülke içinde homojen olarak dağılması arzulanmaktadır. Eğer dengesiz bir dağılım söz konusu olursa, BİT’lere erişimin nimetlerinden faydalanan bölge ile bunlara erişim olanağı olmayan veya düşük olan bölgeler arasında iktisadî anlamda da bir farklılık meydana gelmesi mümkündür.

Literatürde bölgeler arasında BİT farklılıkları üzerine yapılan araştırmalarda, BİT belirleyicileri olarak genellikle sabit telefona, mobil telefona ve internete erişim ile ilgili değişkenler kullanılmaktadır. Çalışmalar bu üç hizmete abone olan kişi sayısını, bu üç hizmete yönelik altyapı ağını veya her ikisini veri olarak modellere dahil etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de il düzeyinde BİT göstergeleri karşılaştırılarak dijital bölünmenin mekânsal analiz yapılması amaçlanmaktadır. Bilgi Teknoloji ve İletişim kurumundan elde edilecek olan 2007 ile 2019 yılları arası NUTS 3 düzeyi (81 ile ait) sabit telefon erişim hat sayısı, mobil telefon abone sayısı, genişbant internet abone sayısı, mobil genişbant internet abone sayısı ve fiber-optik kablo uzunluğu verileri, GeoDa mekânsal veri analizi programı kullanılarak, mekânsal birlikteliğin yerel belirleyicileri (LISA) ve Geary Kümelenme Haritaları kullanılarak il düzeyinde karşılaştırılacaktır. Hem il düzeyinde hem de yıllar arasında karşılaştırma yapılarak öncelikle iller arasında dijital bölünmenin olup olmadığı sonrasında ise yıllar içinde bu bölünmenin artıp artmadığı test edilecektir.

Yapılan ilk analizlere göre Türkiye’de Marmara bölgesinde mobil telefon ve internet erişimi göstergeleri açısından pozitif kümelenme söz konusu iken güney doğu bölgesinde negatif kümelenme söz konusudur. Bu da mobil telefon ve internet erişimi konusunda bölgesel dijital bölünmeye işaret ederken sabit telefon abone sayısı açısından bölgesel bir dijital bölünmeye rastlanmıştır. Yıllara göre kıyaslama yaptığımızda hem mobil telefon hem de internet abone sayısı açısından dijital bölünmenin giderek azaldığı gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital bölünme, LISA, kümelenme

GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE BÖLGESEL EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN MEKANSAL PANEL VERİ YÖNTEMİ İLE ANALİZİ

Arif İğdeli

Öz

Gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki iktisatçılar tarafından uzun süredir yakın ilgiyle takip edilmektedir. İktisatçılar gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi yoğunlukla ülke ve ülke grupları örnekleminde incelemişlerdir. Bu çalışmada gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki 2014-2019 dönemi için Türkiye'nin Düzey II bölgeleri örnekleminde ele alınmaktadır. Araştırmanın dönem ve örneklem seçiminde bölgesel verilere erişim etkili olmuştur. 2014 yılından önceki ve 2019 yılından sonraki gelir eşitsizliğinin bölgesel verilerine erişilememesinden dolayı araştırmanın zaman kısıtı 2014 - 2019 olarak belirlenmiştir. Gelir eşitsizliği ve bölgesel ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada bölgeler arasındaki komşuluk ilişkilerini de hesaba katan mekansal panel veri analizinden faydalanılmaktadır. Çalışmada bölgeler arasındaki komşuluk ilişkisini yansıtmada Vezir ve ters ağırlık yöntemi olmak üzere iki farklı ağırlık matrisi kullanılmıştır. Ayrıca bulgularda gelir eşitsizliği ve bölgesel ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin bölgeler arasındaki komşuluk ilişkilerini farklı şekilde ele alan ağırlık matrislerinin modele dâhil edilmesiyle ne ölçüde farklılaştığı incelenmektedir. Çalışmada gelir eşitsizliği ve bölgesel ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye bölgesel açıdan bakmanın yanında komşu bölgelerin de değişkenler arasındaki ilişkiye etkisinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca çalışmada gelir eşitsizliği ve bölgesel ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin bölgelerin gelişmişlik düzeyine göre ne ölçüde farklılık gösterdiğinin incelenmesi de amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda SEGE-2017 raporuna göre sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre dört farklı şekilde sınıflandırılan Düzey II bölgeleri örnekleminde gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki panel veri yöntemleri ile analiz edilmektedir. Analiz bulgularında gelişmişlik düzeyi yüksek ve düşük olan bölgeler arasında gelir eşitsizliği ve bölgesel ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin farklılaşması beklenmektedir. Bulgulardan hareketle ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin yanında bölgelerin gelişmişlik düzeyi ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin de açığa çıkarılması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir eşitsizliği, bölgesel ekonomik büyüme, mekansal panel veri analizi

DÜZEY-2 BÖLGELERİNDE FARKLILAŞAN GELİR DÜZEYİNE MESLEKİ KODLARIN ETKİSİ

Esmâ Aksoy Khurami
Sıla Ceren Varış

Öz

Hanehalklarının gelir düzeyini belirlemede doğrudan etkili olan işgücüne katılım ve bu katılım karşılığında elde edilen maaş, işgücü piyasasına katılan ferдин eğitim durumu, tecrübesi, uzmanlaşma düzeyi, aylık/haftalık çalışma süresi ve bulunduğu konumda muadil işgücünün bulunmaması vb. sebeplerle değişmektedir. Ancak benzer eğitim düzeyine sahip fertlerin elde ettikleri (esas işe ve son işe bağlı) maaş gelirinde bahsedilen faktörler kadar meslek kodunun da önemi bulunmaktadır.

Bu çalışma, 2018 yılına ait Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'ndan yararlanarak, 20.000'den fazla hanehalkı üzerinden TR-Düzyey 2 bölgelerinin farklılaşan gelir düzey dağılımında meslek kodlarının (ISCO-08) etkisini araştırmaktadır. İlgili araştırmmanın fert ve hanehalkı düzeyinde bölünmelerinden yararlanarak hanehalkları eşdeğer hanehalkı geliri üzerinden %20'lik kesimler halinde incelenmiştir. Hanehalkları ilk olarak hanehalkı reisi (hanedeki fertler arasında en yüksek gelire sahip kişi) işgücüne aktif olarak katılan ve katılmayan hanehalkları olarak ele alınmıştır. Aktif katılımı olmayan hanehalkı reisinin yer aldığı hanehalkları reisin emekli olduğu son işindeki meslek kodu, işgücüne katıldığı gruplarda ise o ferдин esas işindeki meslek kodu hanehalkı ile anılmıştır. Analizler SPSS programında yararlanılarak yapılmıştır.

Çalışmanın ilk bulgularına göre, Düzyey-2 bölgeleri düzeyinde aktif çalışan ve emekli hanehalkı reislerinin bağlı bulunduğu meslek kodlarının betimsel olarak farklılaşmaktadır. Yönetici ve Profesyonel Meslek Grupları'nda yer alan hanehalkı reisleri pek çok bölgede yüksek gelir düzeyine sahip hanehalkları ile bağdaşsa da bu durum içinde istisnalar barındırmaktadır. Son olarak, Nitelik Gerektirmeyen İşler'de çalışan ya da çalışmış hanehalkı reislerinin yer aldığı hanehalklarının bazı bölgelerde üst gelir gruplarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gelir düzeyi, meslek kodu, düzey-2

**A6 OTURUMU: Yeni Sanayi Odakları, Sektörel
Dinamikler-21 MAYIS 2021**

TR31-İZMİR BÖLGESİ SEKTÖREL YOĞUNLAŞMA ANALİZİ

Dilara Tekin

Öz

Ulusal kalkınma sürecinin dengeli ve sürdürülebilir olması bölgesel kalkınma ile desteklendiği sürece mümkün olabilmekte, ulusal kalkınmanın sağlanabilmesi yönünde belirlenen makroekonomik politikaların sektörel ve bölgesel düzeyde belirlenen plan, proje ve politikalarla desteklenmesi önem arz etmektedir. Yürütülecek plan, proje ve politikaların belirlenmesinde her il ve bölgenin kendi dinamiklerine has, güçlü ve avantajlı yönlerinin temel alınması hususu, bu doğrultuda gerçekleştirilecek yatırımlar ile bölgenin rekabetçi gücünü arttırmakta, dengeli ve sürdürülebilir bir bölgesel kalkınmayı mümkün kılmaktadır. Bölgenin öne çıkan, kümelenme potansiyeline sahip, yoğunlaşmış sektörlerinin belirlenmesi bölgenin rekabetçi gücünün artırılması hususunda oldukça önemli olmakla beraber anahtar sektörlerin belirlenmesi bölgelerarası farklılıkların en aza indirgenmesi ve bölgesel kalkınma politikalarının belirlenmesi ve başarısı açısından önemli bir nokta olmaktadır. Tüm bunların ışığında bu çalışmada TR31- İzmir Düzey-II bölgesinin karşılaştırmalı üstünlüğünün geliştirilmesi ve bölgesel rekabetçi üstünlüğünün sağlanabilmesi adına stratejik sektörlerin tespit edilmesi, ele alınan çalışma dönemi süresince değişiminin ortaya konulması amacıyla Yoğunlaşma Katsayısı (LQ) Analizi yöntemi ile bölgedeki sektörlerin ulusal ekonomiye kıyasla ne ölçüde yoğunlaşmış olduğu, bölgenin kümelenme potansiyeline sahip veya uzmanlaşmış sektörleri ortaya konulmaktadır. Analize konu 2014-2020 dönemi NACE-REV2 kodları 3 faaliyet kolları olan tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine ait istihdam verileri ve 2013-2019 dönemi ISIC-REV4 faaliyet kollarına ait ithalat ve ihracat verileri olmak üzere iki farklı veri seti ele alınmakta, çalışma dönemine ait veriler Türkiye İstatistik Kurumu'ndan sağlanmaktadır. İstihdam verileri açısından yapılan yoğunlaşma katsayısı analizi doğrultusunda 2014-2020 dönemi süresince tarım sektörünün yoğunlaşma katsayısı değerinin azaldığı ve 2020 yılı itibari ile 0,47'lik bir değere sahip olduğu, hizmetler sektörünün katsayı değerinin de çalışma dönemi boyunca aynı şekilde azaldığı ve 2020 yılında 1,04'lük bir değerle analiz kapsamında dikkate alınan 1,25'lik eşik sınırını aşmadığı dolayısıyla bölgesel kalkınmayı desteklemediği söylenebilmektedir. Sanayi sektörünün analize konu olan çalışma döneminde yoğunlaşma katsayısı değerinin artış gösterdiği ve çalışma döneminin son yılı olan 2020 yılında 1,27'lik bir değerle eşik sınırını aştığı, istihdam bağlamında yapılan analizde sanayi sektörünün yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. İthalat ve ihracat verileri kapsamında yapılan yoğunlaşma katsayısı analizinde ise 2019 yılı yoğunlaşma katsayıları 1,25'lik eşik sınırını aşan bileşenlerin en yüksekte düşüğe sıralandığında bilgi ve iletişim ihracatı, kültür, sanat, dinlence ve spor ihracatı, imalat ihracatı, kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor ithalatı, tarım, ormancılık ve balıkçılık ihracatı, bilgi ve iletişim ithalatı olduğu görülmektedir. İlgili bileşenlerin ulusal ekonomiye kıyasla yoğunlaşmış başka bir deyişle uzmanlaşmış olduğu ve bölgesel kalkınmayı desteklediği söylenebilmektedir. Analiz sonucu elde edilen bulgular İzmir bölgesinde sanayi sektörünün yoğunlaşmış, uzmanlaşmış olduğu ve bölgesel kalkınmayı desteklediği söylenebilmekle beraber çalışma bulgularının zaman, veri ve yöntem kısıtı altındaki sonuçlar olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel kalkınma, yoğunlaşma katsayısı, TR31 bölgesi

YENİ SANAYİ ODAKLARI PERSPEKTİFİNDEN SAMSUN'UN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN DİNAMİKLERİN BELİRLENMESİ

*Fatih Altuğ
Yaren Bilge*

Öz

1970'lerde petrol krizi ile başlayan ve sonrasında fordist üretim rejiminin krizine yol açan süreçte, eski sanayi bölgeleri rekabet güçlerini hızla kaybederken, o güne kadar fazla varlık gösterememiş olan bölgeler küresel ekonominin yeni üretim mekanlarına dönüşmeye başlamışlardır. 1980'lerden itibaren bu bölgelerin başarı dinamiklerini inceleyen çalışmalar bilgi, inovasyon, işbirliği, kurumsal yapı gibi ticari olmayan dışsallıklar ve özellikle esnek üretim örgütlenmesi sayesinde daha dayanıklı hale geldiklerini, bu sayede rekabetçi avantajlar elde ederek yeni sanayi odaklarına dönüştüklerini ortaya koymuşlardır. Türkiye'de ise 2000'li yılların başında Denizli, Gaziantep, Çorum, Eskişehir, Konya, Kayseri ve Kahramanmaraş gibi illerdeki gelişme dinamikleri üzerine çalışmalar yapılmış, fakat sonrasında literatürün gelişme hızı azalmıştır. Bu çalışma, 2000'li yıllara kadar sözü edilen yeni sanayi odaklarından daha iyi ekonomik performansa sahip olan Samsun'un sonraki yıllarda performansında ve rekabetçiliğinde meydana gelen yavaşlamanın nedenlerini yeni sanayi odakları perspektifinden ele almaktadır. Yani Samsun neden yeni sanayi odakları içerisinde yer alamamıştır sorusunun cevabı aranmaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşmak amacıyla birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda birinci aşamada ikincil veri kaynaklarından elde edilen veriler (dış ticaret, iş gücü, yatırım, teşvik, gayri safi hasıla artışı vb.) ile panel veri setleri oluşturulmuş ve betimsel analizler yapılarak tarihsel perspektiften bölgeler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. İkinci aşamada ise saha çalışması yapılmıştır. Saha çalışması kısmında olay ve olguların keşfedilmesi ve aralarındaki ilişkilerin belirlenmesi açısından araştırmaya esnek bir süreç sunan nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Samsun'un ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında öne çıkan kurum ve kuruluşlar (Sanayi ve Ticaret Odası, MÜSİAD, SAMİKAD, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Samsun Genç İş Adamları Derneği, İhtisas OSB, Samsun OSB) ile Samsun'un sanayi faaliyetlerinde lider olan ihracatçı firmalar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, araştırmacılar tarafından sahada yüz yüze ve pandemi koşulları nedeniyle online görüşmeler şeklinde yapılmıştır. Elde edilen veriler Miles & Huberman tekniği kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuşlar, analizler sonucunda oluşan temalar ve kategoriler şekiller vasıtasıyla görsel hale getirilmişlerdir. 1990'ların başında Samsun'un söz konusu yeni sanayi odaklarına göre ekonomik ve sosyal göstergeler bağlamında görece daha iyi olduğu fakat 2005 yılından sonra bu üstünlüğünü kaybetmeye başladığı veri analizleri sonucunda saptanmıştır. Saha çalışmasından elde edilen bulgular, lokasyonel olarak birçok konuda daha avantajlı varlıklara sahip olmasına karşın Samsun'un ekonomik gelişme performansının yavaşlamanın temelinde kurumsal zayıflık, sermaye sorunu, işbirliği eksikliği, örgütlenme sorunları, lider kişi ve firmaların azlığı, dış dünya ile ilişkilerin zayıf olması, inovasyon performansının ve kapasitesinin düşük olması gibi olguların olduğunu göstermiştir. Çalışma hem yeni sanayi odaklarının aradan geçen süre zarfında gösterdikleri performansın yeniden değerlendirilmesi hem de Samsun bağlamında ortaya çıkan yeni dinamiklerin keşfedilmesi bakımından önemli görülmektedir. Diğer taraftan çalışmanın henüz başlangıç aşamasında olması bu aşamadaki sınırlılığını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni sanayi odakları, bölgesel ve yerel gelişme, üretim örgütlenmesi, Samsun

KALKINMA KUTUPLARI VE ÇEVRE DÜZENİ PLANLARI BAĞLAMINDA GÜNEY MARMARA BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Mehmet Emin Erçakar
Çağlar Orak

Öz

Bilindiği üzere ülkemizde Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız bünyesinde 14.06.2014 tarih ve 29030 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği gereğince 1/100.000 veya 1/50.000 ölçekli bölge, havza yada il düzeyinde çevre düzeni planları hazırlanmaktadır. Söz konusu planlardan bir tanesi de Marmara Bölgemizin güneyinde yer alan Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan 1/100.000 ölçekli plan olup Bakanlık Makamı’nın 20.08.2014 tarih ve 13549 sayılı Olur’u ile onaylanmış ve yürürlük kazanmıştır.

Çalışmamızın amacı, 2014 tarihinden bu yana yürürlükte olan bu Plan’ın Güney Marmara Bölgesi’ne olan ve olması muhtemel ekonomik etkilerini analiz etmektir. Bölgesel Kalkınma bağlamındaki bu gelişmelerin bölge ve ülke ekonomisine kazandıracığı dinamizmin yanısıra kalkınma teorisi açısından dengesiz kalkınmanın bir yansıması olarak görülen ve Perroux tarafından “kalkınma kutupları” olarak adlandırılan modelin Balıkesir ve Çanakkale illerini bölgede yer alan diğer metropoller ve sanayi bölgeleri açısından bir cazibe merkezi haline getirip getiremeyeceği tartışılacaktır. Zira Marmara Bölgesi bu anlamda başta İstanbul, Kocaeli ve Bursa illeri olmak üzere yeterince uygunluğa ulaştığından Balıkesir ve Çanakkale illerinin bu bölgelerden “desantralizasyona” sebep olup olmayacağının analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel kalkınma, çevre düzeni planı, desantralizasyon

**A7 OTURUMU: Kurumsal Yapılar ve Uluslararası
İşbirlikleri-21 MAYIS 2021**

BÖLGESEL REFAH PERFORMANSI: OECD VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

*Mustafa Tekdere
Bülent Diclehan Çadırıcı*

Öz

Toplumların gelişimini anlama açısından GSYİH ve diğer ekonomik istatistiklerin ötesine geçmemiz gerektiği konusunda artan bir farkındalık vardır. Bu kapsamda yaşam kalitesine odaklanmak önemlidir. Ayrıca yaşanılan yer (mekân-çevre) insanın yaşam kalitesini etkiler ve bunun karşılığında insanların içinde bulunduğu toplumun daha gelişmiş bir standarda dönüşmesi için katkıda bulunmalarını teşvik eder. İfade edilen karşılıklı etkileşim sürecinde bölgesel refahın karşılaştırmalı ölçümü, hangi politikaların faydalı olacağı konusunda yeni yollar bulunmasına katkı sağlar ve vatandaşların refahını arttırmak için daha güçlü bir toplumsal dayanışma oluşturulabilir. Bahsedilen perspektiften hareketle çalışmada; Türkiye'deki bölgesel refah performansı ortaya konulmaya çalışılmış ve OECD ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. OECD'nin bölgesel refah raporları ve istatistiklerine dayanarak on bir temel konuda (gelir, iş, barınma, sağlık, hizmetlere erişim, çevre, eğitim, güvenlik, sivil katılım, sosyal ilişkiler ve dayanışma, yaşam memnuniyeti) yapılan bu inceleme sonucunda Türkiye'nin, sivil katılım dışındaki alanların (olumlu tek alan) hepsinde OECD ortalamasının altında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye içinde ise; bölgelerarasında farklılıkların olduğu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun refah açısından diğer bölgelerin gerisinde kaldığı neticesine varılmıştır. Çalışma sonuçlarının, ilgili refah göstergeleri ve bölgesel kalkınma konusunda uygulanacak politikalarda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölge, refah, OECD

TÜRKİYE'DE AB DESTEĞİNİN BÖLGESEL BOYUTU

Burhan Can Karahasan
Enrique-Lopez Bazo

Öz

Bu çalışma Avrupa Birliği'ne desteğin yerel boyutunu Türkiye örneği için araştırmaktadır. Temel amaç farklı iktisadi gelişme patikalarına sahip olan bölgelerin yerel ekonomik koşullarının AB'ye destek sürecini ne kadar etkilediğini anlamak olacaktır. Birey düzeyindeki mikro verilerle gerçekleştirilen analizler bölgesel kişi başına gelir, işsizlik ve yoksulluk gibi temel bölgesel özelliklerin AB'ye desteği birey düzeyinde etkilediğini göstermektedir. Bireylerin temel özellikleri (demografi, işteki durum, eğitim, yaşam memnuniyeti vb.) kontrol edilerek tahmin edilen Probit regresyon modelleri sonucunda düşük gelir seviyesine sahip, işsizliğin ve yoksulluğun yüksek olduğu bölgelerde yaşayan bireylerin AB'ye desteğinin diğer bölgelere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde ekonomik koşulları kötüleşen bölgelerde (gelir kaybı ve işsizlik artışı yaşayan) AB'ye olan desteğin çok daha şiddetlendiği görülmektedir. Bu sonuçlar Avrupa ülkelerinde görülen kötüleşen iktisadi koşullarla birlikte azalan AB desteği yapısının tam tersi bir durumun Türkiye için işlemekte olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mutsuzluk, AB desteği, Türkiye

BÖLGESEL KALKINMADAN SORUMLU KURUMSAL YAPILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: AVRUPA BİRLİĞİ – TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

*Didem Saygın
Salih Ziya Kutlu*

Öz

Yeni bölgesel kalkınma anlayışının giderek kabul gören bir kavram haline gelmesi bölgesel kalkınma, bölgelerarası gelişmişlik farkı ve bölgesel planlama kavramlarının önem kazanmasına neden olmuştur. Kalkınma gibi, pek çok faktörün etkili olduğu bir faaliyetin gerçekleştirilmesinde kurumları, faaliyetleri ve paydaşları koordine edecek mekanizmalara ihtiyaç vardır. Bu durum bölgesel kalkınmadan ve planlamadan sorumlu kurumsal yapıların varlığını zorunlu hale getirmiştir. Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de bölgesel kalkınma ajansı, bölge kalkınma idaresi vb. isimlerle kurulan bu yapıların etkinliği bölgesel kalkınmanın sağlanmasında oldukça önemli görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de, bölgesel kalkınmayı sağlamak ve bölgesel planlar hazırlamak için oluşturulan kurumsal yapıların etkinliği değerlendirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışmanın temel sorusu; "Bölgesel kalkınmayı sağlamak ve bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmak için kurulan kurumsal yapılardan beklenen olumlu etki görülmekte midir?" olarak belirlenmiştir. Bu sorunun cevaplanması için Avrupa Birliği ve Türkiye'de, İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması II (İBBS II - NUTS II) düzeyine ilişkin veriler incelenecektir. Ayrıca Türkiye için bölge kalkınma idaresi başkanlıklarını kapsayan illere ilişkin veriler de göz önüne alınacaktır. Avrupa Birliği ülkelerine ilişkin veriler Avrupa Birliği istatistik ofisi olan Eurostat aracılığıyla, Türkiye'ye ilişkin veriler ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2003, 2011 ve 2017 (SEGE-2003, SEGE 2011 ve SEGE-2017) adlı raporlar aracılığıyla elde edilecektir. Sonuç bölümünde, araştırma sorusu Avrupa Birliği ve Türkiye özelinde elde edilen veriler ışığında cevaplanacaktır. Avrupa Birliği ve Türkiye için elde edilen veriler göstermektedir ki, kurumsal yapılar kalkınmanın ekonomik yönünü gerçekleştirmek noktasında başarılı faaliyetler yürütmektedir. Ancak kalkınma, sosyal yönü olan bir anlayışı da barındırmaktadır. Kurumsal yapıların sosyal kalkınmayı sağlamak adına attığı adımların olumlu anlamda etki göstermesi için bir süre daha beklemek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel kalkınma, bölgesel gelişmişlik, bölgesel kalkınma ajansı

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ BÖLGESİ'NDE DENİZ TİCARETİ VE LİMANLAR ARASI İLİŞKİNİN ANALİZİ

*Burcu Değerli
Tüzin Baycan*

Öz

Küresel ölçekte rekabet edilebilirliğe sahip olmanın ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin artırılmasının en önemli araçlarından bir tanesi uluslararası ticarettir. Ülkelerin uluslararası ticarete yer alabilmeleri, mal üretiminin yanı sıra, bu malların pazara zamanında ve zarar görmeden ulaşabilmesi ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda, denizyolu taşımacılığı ve deniz ticareti ekonomik ve ekolojik anlamda en güvenilir, en az maliyetli ve en çok tercih edilen/edilmesi önerilen araçlardan biri haline gelmiştir. 2019 yılında küresel ölçekte uluslararası ticaret kapsamında mal ihracatının yüzde 42'sinin ve ithalatının yüzde 35'inin, toplamda ise mal hacminin %84'ünün denizyolu aracılığı ile gerçekleştirilmesi bu durumu vurgular niteliktedir. Literatürde, bölgesel ekonomik işbirliklerinin ve bölgesel gelişmenin denizyolu taşımacılığı perspektifinde ele alındığı çalışmaların sayısının az olması ve Karadeniz Havzası'nda böyle bir çalışma bulunmaması, bu çalışmanın motivasyonu olmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, deniz ticareti perspektifinde Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne üye ülkelerin temel ekonomik göstergelerinin incelenmesi ve Karadeniz'deki ulusal ve uluslararası ölçekte hizmet veren limanlarının ve ilişkilerinin ortaya konularak bölgenin ekonomik kalkınması ve bölgesel işbirliğinin geliştirilmesindeki rolünün analiz edilmesidir. Bu doğrultuda, Gürcistan, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Türkiye, Romanya, Bulgaristan, Azerbaycan, Moldova, Ermenistan, Sırbistan, Arnavutluk, Yunanistan olmak üzere Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne üye 12 ülkenin nüfus, gayrisafi milli hasıla, kişi başı gayrisafi milli hasıla, ithalat, ihracat gibi temel ekonomik göstergeleri ve temel özellikleri Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü veri setleri kullanılarak analiz edilmiştir. Daha sonra üye ülkelerin Karadeniz'deki ulusal ve uluslararası ölçekte hizmet veren limanları, bu limanların sahip olduğu özellikler, Karadeniz Bölgesi'ni etkileyen ulaşım koridorları (TEN-T, TRACECA, TITR, CTC) ile ilişkileri ve havza içerisinde sahip oldukları rotaları analiz edilmiştir. Analizler sonucunda, verileri anlamlı bir şekilde karşılaştırmaya imkan tanıyan tablolar oluşturulmuş; Coğrafi Bilgi Sistemleri de kullanılarak rota haritaları üretilmiş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, Karadeniz Ekonomik İşbirliği bölgesinde ithalat oranının yüzde 46,1 ve ihracat oranının yüzde 41,4 olduğu ve bu oranların dünya ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür. Öte yandan, söz konusu bölgenin gayrisafi yurtiçi milli hasılasının dünya ortalamasının altında olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra, yük elleçleme kapasitesi en fazla olan liman Karadeniz'deki toplam kapasitenin yaklaşık %22'sini oluşturan Rusya Federasyonu - Novorossiysk Limanı'dır ve onu yaklaşık %18 oranıyla Romanya - Köstence Limanı'nı takip etmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde toplam rota sayısının %29'una sahip olan Türkiye ve %26'ına sahip olan Ukrayna'nın en fazla limana ve havza içerisinde en fazla rota sayısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu bulgular, havzadaki denizyolu trafiğini yönlendiren ülkeleri ve limanları ortaya koyarak bu limanların deniz ticareti açısından önemini vurgulamaktadır. Elde edilen bulgular ışığında, Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin ve bölge ekonomisinin geliştirilmesi için denizyolu taşımacılığı ile limanların kritik öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, Karadeniz Bölgesi'nin ve söz konusu ülkelerin

dış ticaret hacmine, dolayısıyla ekonomik gelişmişliklerine olumlu etkiler yaratmanın yanı sıra, bölgesel gelişmede denizyolu taşımacılığının öneminin anlaşılmasına imkan tanıyarak literatüre bu anlamda katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz ekonomik işbirliği örgütü, deniz ticareti

**A8 OTURUMU: G ve Göçmen Girişimciliği-21 MAYIS
2021**

BÖLGESEL KALKINMADA GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ

Kezban Becerikli

Çiğdem Varol

Öz

Küreselleşmenin etkisiyle az gelişmiş ülkelerden, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere doğru nüfus hareketliliğinin olduğu ve göçlerin yaşandığı bilinmektedir. Bu durum, ülkelerin göç ve göçmen politikaları hazırlamasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle son yıllarda bütün dünyada göçmenlere karşı olumsuz tutumların oluşması, göçmenleri kendi işlerini kurmalarına itmektedir. Göçmenlerin kendi işlerine sahip olmak üzere geliştirdikleri girişimcilik faaliyetleri, ev sahibi ülke ekonomisine de olumlu katkılar yapmaktadır. Göçmen girişimciliğinin net bir tanımı olmamakla birlikte, farklı ülkelerden ev sahibi ülkeye göç eden farklı etnik yapıya sahip kimselerin işletme sahipliğini ifade etmekte, aynı zamanda göç deneyimini paylaşan ortak bir geçmişe sahip insanların arasındaki etkileşimi de tanımlamaktadır. Göçmenler, ekonomik büyümenin itici gücü olarak bölgenin değerli aktörlerinden biri olarak kabul edildiğinde, göçmenlerin girişimcilik faaliyetleri bölgenin kalkınmasına katkı sağlayarak ev sahibi ülkeler üzerinde önemli sosyo-ekonomik ve mekânsal etkiler yaratmasını mümkün kılar.

Türkiye’de göçmen girişimciliği çalışmaları 1960’lı yıllardan itibaren yabancı ülkelere göç eden Türk işçiler temelinde araştırılsa da özellikle Suriye’den Türkiye’ye göç ile birlikte yeniden önem kazanmıştır. Türkiye’deki göçmenler üzerine yapılan çalışmalar daha çok bu etnik grupların sosyal ve kültürel etkinliklerine odaklanmaktadır. Ancak göçmenlerin girişimcilik faaliyetleri üzerine yeterince araştırma yapılmadığı söylenebilir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, bölge ekonomisine katkı sağlayacak büyük çaplı politikaların geliştirilmesinde göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerini analiz eden analitik çalışmalara ihtiyaç vardır

Bu çalışma, bölgenin kalkınmasını anlamada göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerinin önemine değinmektedir. Çalışmada göçmen girişimciliği kavramının dünyadaki ve ülkemizde gelişim ve değişimi incelenecek, bu bağlamda konunun hem ulusal hem de uluslararası yazında hangi kavramsal çerçeveler üzerinden ele alındığı tartışılarak bölge yazınındaki önemine vurgu yapılacaktır. Sonuç olarak, bölge yazınında göçmen girişimciliği alanında yapılacak çalışmaların artması, göçmenlerin yerele özgü sosyo-ekonomik ve mekânsal yapılandırmalarını nasıl gerçekleştirdiklerini anlamının yanı sıra, yereldeki ekonomik faaliyetlerin daha iyi anlaşılmasına ve yerele özgü bölgesel politikaların gerçekleştirilmesine de olanak verecektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, göçmen girişimciliği, bölgesel kalkınma

TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİK, İNOVASYON VE AR-GE BAĞLAMINDAKİ ÇALIŞMALARIN BÖLGESEL KALKINMA İLE İLİŞKİSİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ VE LDA MALLETT UYGULAMASI İLE İNCELENMESİ

*Tolga Ala
Sezer Uğuz*

Öz

Bölgesel kalkınma, gelişme stratejilerine bağlı olarak bölgenin doğal ve beşeri kaynaklarının etkin dağılımına, ülke ve dünyadaki gelişmeler ışığında ticari ve sosyal yapının iyileştirilmesine ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını düzenlemesine yönelik politikaların üretilmesi ve konumlandırılması sürecidir.

Günümüzde bilginin bir üretim faktörü olarak değerlendirilmeye düşünüldüğünde, geleneksel üretim faktörlerinden olan girişimcilik, emek ve sermayenin yapısında dönüşümler yaşandığını görülmektedir. Girişimcilik kavramı günümüzde sadece üretim faktörlerini bir araya getiren unsur olmamakla birlikte, dahası bilgi kaynaklarını da bir araya getiren, bilgiyi yöneten ve bilgiye kolay erişebilen bir karakteri de barındırmaktadır. Emek unsuru ise artık çalışanların ortak mekân kullanmaksızın farklı ülke ve bölgelerdeki insanların bir çatıda çalışabildiği ve daha çok zihni faaliyetlerde yoğunlaşmaya başladığı görülmektedir. Bilgiyi sürdürülebilir ve ticarileştirilebilir kılan araçların başında Ar-Ge ve inovasyon kavramları gelmektedir. Bu kavramlar bilim ve teknolojinin gelişmişlik parametreleri arasında bir ölçü aracı olarak kabul edilmektedir. Çalışmamız Türkiye’de son yıllarda yapılmış inovasyon, girişimcilik ve ar-ge konulu çalışmaların bölgesel kalkınma ile ilişkisini ortaya çıkarıcı konu modellemelerine yönelik incelemeler yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma 2019-2020 yılları ve 2021 yılının ilk çeyreğinde dergi park veri tabanında yer alan konu başlığı, özet ve anahtar kelimeler içerisinde geçen inovasyon, girişimcilik ve ar-ge konularını içeren yayınların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Toplam 376 makale ve bildiri türü incelenmiştir. Girişimcilik kelimesi 200 adet çalışmada, Ar-Ge 62 adet çalışmada, inovasyon kelimesi ise 114 çalışmada analiz edilmiştir. Bu makalelerin veri kazıma ile adı, özeti, anahtar kelimeleri, yazarları, yayınlanma tarihleri, dergi adları ve linkleri listelenmiştir. LDA algoritması temelinde Mallet versiyonunda özet metinlerinden kelime ağırlığına dayalı olarak konu modellemesi yapılmıştır. Bölgesel kalkınma, kalkınma politikası ve bölgesel kalkınma araçları gibi kavramlarla ilişkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, son yıllarda girişimcilik, ar-ge ve inovasyon kelimelerinin geçtiği araştırma çalışmalarının yoğunlukta olduğu belirlenmiş ancak bölgesel kalkınma konularıyla düşük bir ilişki test edilmiştir. Araştırmacılara Mallet uygulaması desteğiyle konu modellemeleri yapılarak konu yeni önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, girişimcilik, ar-ge, LDA mallet uygulaması

TARIM, SANAYİ VE TEKNOLOJİNİN İÇ GÖÇ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE İÇİN AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

*İbrahim Dağlı
Süha Çelikkaya*

Öz

Değişen sosyokültürel, ekonomik, siyasi ve demografik koşullara karşılık ortaya çıkan göç olgusu bireyin mekânsal hareketliliği şeklinde tanımlanmaktadır. Göçün nedenleri ve oluşturduğu etkiler çok sayıda farklı koşula bağlıdır. Göç sürecine neden olan belirleyicilerin tespiti aynı zamanda göçü etkileyen faktörler olarak yer almaktadır (Greenwood, 1997, White ve Lindstrom, 2005).

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren yoğunlaşan iç göç, çeşitli koşulların etkisi altında gerçekleşmiştir. Tarımda makineleşme, kan davaları, sağlık ve eğitim alanında kırsalda yeterli imkânın bulunamaması, iş imkânlarının kentlerde kırsala kıyasla daha yüksek olması bu koşullar arasında sayılmaktadır. 1950’lerde çoğunlukla kırdan kente olan göçler, 1980’lerde küreselleşme süreci ile birlikte bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin etkisiyle kentten kente doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Türkiye açısından bakıldığında da zaman içerisinde göçün çok sayıda farklı koşulun etkisiyle gerçekleştiği görülmektedir.

Çalışmada göçün ekonomik boyutu incelenmektedir. Gelenekten geleceğe üretim yapılarını yansıtabilme bağlamında üç sektör belirlenmiştir. Bunlar, tarım, sanayi, bilgi ve iletişim sektörleridir. Yukarıda yer alan üç temel sektörün alınan iç göç üzerindeki etkisi çalışmada ele alınmaktadır. Türkiye’de il bazında ekonomik faaliyetlerin göçe olan etkilerinin irdelendiği çalışmada 2008-2018 dönemine ait yıllık verilerden yararlanılmıştır. Çalışmada dinamik panel veri analizi yöntemlerinden olan Sistem Genelleştirilmiş Momentler tahmincisi (S-GMM) kullanılmıştır. Analiz için illerin yıllık aldığı göç sayısı ve ekonomik faaliyetleri temsilen illerin GSYH’ya tarım, sanayi ile bilgi ve iletişim sektörleri bazında sağladığı katkı değişkenleri kullanılmıştır. Bilgi ve iletişim sektörünün GSYH içindeki payı o ilin teknoloji göstergesi olarak kabul edilmiştir. Analiz sonucunda teknolojinin GSYH içindeki artan payının gelen göç sayısını da pozitif yönde etkilediği ampirik olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte kontrol değişkeni olarak yararlanılan ve temel ekonomik faaliyetlerden olan sanayi ve tarım sektörleri için de alınan göç sayıları ile pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar illerdeki ekonomik faaliyetlerin o illere yönelik gelen göç sayıları ile doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Tarım, sanayi ve bilgi ve iletişim sektöründeki %1’lik bir artış alınan göç sayılarını sırasıyla % 0,18, % 0,03 ve % 0,21 oranında etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, sanayi, teknoloji, göç, s-gmm

KIRSAL YERLEŞMELERDE EKONOMİK ÇEŞİTLENMENİN NÜFUS VE İŞGÜCÜ HAREKETLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: DKB/TRABZON ÖRNEĞİ

*Fahrettin Kul
Buket Kösa
Dilek Beyazlı*

Öz

Ülkemizde ve dünyada kırsal yerleşmeler sayıca ve mekansal olarak çok büyük bir alanı kaplamakta ve ekosistem için önemli bir denge unsuru olma özelliği taşımaktadır. Ekonomik ve sosyal özelliklerinin yanı sıra nüfusun temel ölçüt olduğu tanımlamalar kırsal yerleşmelerin tanımlanmasında ve sınıflanmasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Kırsal yerleşmelerdeki eşik nüfus değeri 1970'lerde genelde 2.000 iken, 1980'lerde 10.000'e, 1990'lardan sonra ise 20.000'lere çıkmıştır. Günümüzde çoğu araştırmada kır-kent ayrımı için 20.000 nüfus eşiğinin kabul görmesi özellikle 1980'li yılların başında DPT'ce yapılan kent eşiği araştırması sonucunda alt sınır olarak 20.000 kişi- üst eşik nüfus olarak 50.000 nüfusun tanımlanmasının etkisi büyüktür. Nüfus kriteri üzerinde rakamsal olarak uzlaş sağlanmamış olsa da en temel belirleyici olarak halen kabul edilmektedir. Salt nüfus büyüklüğü değil yoğunluk kriteri de (OECD, EUROSTAT kriterleri) kırsal yerleşmelerin kademelenmesinde temel belirleyicidir.

20.yy. sonlarında ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişmeler sonrasında küresel ekonomik yapının değişimi coğrafi uzmanlaşmayı, yerleşmeler sistemini ve ilişkilerini ciddi şekilde etkilemiştir. Küreselleşme, yerelleşme, küyerelleşme tartışmaları sürerken kırsal yerleşmelerdeki temel ekonomik sektörlerin ağırlıklı gerçekleştirilen üretim faaliyetlerinden - çoğunlukla tarım ve hayvancılık gibi katma değer açısından düşük kaynağa dayalı ekonomik faaliyetler- oluşmaktadır. Bu ekonomik faaliyetlerin emek yoğun olmasının yanı sıra maddi getirisinin diğer ekonomik faaliyetlere kıyasla daha düşük olması nedeniyle kırsal alanda yaşayan halkın ekonomik refahının ve yaşam standartlarının daha yüksek olduğu kentlere göç etmesi/hareketliliği söz konusudur. Bu hareketlilik, geçici ya da kalıcı nüfus hareketi ve ekonominin çeşitlenmiş olduğu yerlerde ise istihdam yapısına bağlı işgücü hareketi olarak ortaya çıkmaktadır. Mevsimlik tarım-turizm veya inşaat işçiliği gibi belirli dönemlerde gerçekleştirilen faaliyetlerde 'uluslararası kırsal emek göçü' olarak nitelendirilebilecek bir nüfus hareketi söz konusu olurken, emeklilik, doğal yaşama dönüş ve ikinci konut edinme yoluyla tersine bir nüfus hareketinden de söz edilebilir. Kırsal yerleşmelerde yaşanan nüfus hareketi nitelikli, genç, ekonomik faal nüfusun hareketi olup bağımlılık oranlarını ve uzmanlaşmayı ciddi şekilde etkileyecek bir harekettir.

Kırsal alana yönelik yapılan tanımlarda bu alanları tarıma dayalı bir ekonomi ile ilişkilendirme ve kırsal alanların üretim alanları olmaları durumu son yıllarda tüketim alanları olmaları ile değişiklik göstermeye başlamıştır. Tüketime zemin hazırlayan faaliyetlerin ise kırsal yerleşmelerde ortaya çıkma biçimi çeşitli etkenler nedeniyle farklılık göstermiştir. Tüketim faaliyetlerinin farklılık gösterebileceği ifade edilse de bunlar içerisinde en yaygın olanı turizmdir. Turizmin kırsal yerleşmelerde varlığını göstermesiyle sektörel çeşitlilik ve ekonomik dirençlilik sağlansa da tarımsal üretimin azalması, arazi değerlerinin artması, doğal alanların ziyaretçi baskısı ile tahrip edilmesi ve özgün dokunun zarar görmesi gibi olumsuz durumların ortaya çıkmasına yol açar.

Bu kapsamda, örnek alan olarak belirlenen Trabzon İli'nde yer alan 6360 Sayılı Kanun sonrasında mahalleye dönüşen kırsal yerleşmelerde, özellikle tarım dışı faaliyetlerle oluşan ekonomik çeşitlenmenin ortaya konulması ve bu ekonomik çeşitlenmenin nüfus ve işgücü hareketliliği üzerinde yarattığı etkinin ikincil verilerle ölçülmesi amaçlanmaktadır. 2019 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda Kalkınma Ajanslarınca gerçekleştirilen saha çalışmasına ait kırsal anket verilerinden yararlanılarak oluşturulacak tematik haritalarla bulgular görselleştirilecektir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, kırsal alandaki ekonomik çeşitlenmenin mevcuttaki nüfus hareketliliği trendini tersine çevireceği ve kırsaldaki işgücü hareketliliğini arttıracığına ilişkin ipuçları vermektedir. Kırsal yerleşmedeki ekonominin tarım ve hayvancılık odaklı kalmayıp, kırsal ekonomiyi güçlendirmeye yönelik kırsal turizm, kırsal imalat, bilişim ve iletişim teknolojileri, sanayi gibi çeşitli sektörlerinde sürdürülebilir bir yaklaşımla alınmasının kırsal yerleşmelerdeki nüfus kaybını tersine çevirecek bir etki yaratması mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Kırsal yerleşme, ekonomik çeşitlenme, nüfus ve işgücü hareketliliği

**B1 OTURUMU: Yerleşmeler Sistemi-Mekansal Gelişme
Eğilimleri-21 MAYIS 2021**

TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN YERLEŞME SİSTEMİNİ İZMİR ÜZERİNDEN TARTIŞMAK*

*Emine Yetişkul
Neşe Aydın*

Öz

Son dönemde yerleşme sistemi küreselleşme ve teknolojik ilerlemelerle beraber coğrafi ve siyasi gelişmelerin de etkisiyle önemli derecede değişmiştir. Kent ve kırsal arasındaki farklar kaybolurken idari sınırlar kentsel veya kırsal alanları tanımlamak için yetersiz kalmıştır. Yerleşme kademelenmesi anlamını yitirmeye başlamış ve şehir– kasaba– bucak– köy gibi merkez bölünmeleri birleştirilerek bölge ölçeğinde metropoliten alanlar oluşturulmuştur. Kentsel büyüme, özellikle son dönemde kentsel yayılma ve adem-i merkezileşme gibi süreçlerle şekillenirken yoğun kent merkezlerinde çözümler görülmektedir. Yerleşmelerdeki bu değişimleri gözlemleyerek süreçler üzerinden anlamak ve yorumlamak son dönemde şehir ve bölge çalışmalarının önemli konuları arasına girmiştir. Bu süreçler aslında ölçeklerden bağımsız olarak analogilerle ele alınabilir. Metropoliten alanlar söz konusu olduğunda tartıştığımız banliyöleşme (karşılığı: adem-i merkezileşme), soylulaştırma (karşılığı: merkezileşme), dönüşüm (karşılığı: çözülme), büyüme (karşılığı: yayılma) gibi kavramlarının kent bölge, bölge ya da ülke ölçeklerinde de karşılıkları mevcuttur. Bu doğrultuda değişen yerleşme sisteminin süreçlerini ölçeklerden bağımsız bir şekilde ortaya koymayı hedefleyen bu çalışma, Türkiye’nin yerleşme sistemini İzmir örneği üzerinden yorumlayacaktır. Birincisi, İzmir kent bölgesi ve metropoliten alanı, yapısı ve dinamikleriyle beraber son dönemdeki yasal ve yönetsel düzenlemeleri de içermesi açısından Türkiye’deki yerleşme sistemini anlamaya ve yeniden tanımlamaya uygun bir örnektir. İkincisi ise İzmir, metropoliten alan, yarımada, kıyı alanları, körfez ve kuşakları, havzalar, turizm alanları, sektörel kümelenmeler, alt-bölgeler, orta ölçekli yerleşmeler ve az gelişmiş iç kesimler gibi Türkiye’deki yerleşme özelliklerinin önemli bir kısmını yerleşme sistemi içinde yansıtmaktadır. İzmir’in bu özellikleri Türkiye’deki yerleşme sistemine yönelik çıkarımlar yapmamızı mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada İzmir ilinin nüfus ve arazi kullanımı değişimi, 1990 ve 2018 yılları arası 4 dönemde TÜİK nüfus verileri ve Corine arazi kullanım verileri incelenerek araştırılacaktır ve yerleşme sistemindeki değişim süreçleri ile bunun tetikleyicileri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerleşme sistemi, bölgeleşme ve kentleşme süreçleri, arazi kullanımı değişimi

---

* Bu çalışma, TÜBİTAK 117K824 no.lu İzmir Örneği ile Türkiye’de Değişen Yerleşme Örüntüsünün Yorumlanması başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir.

KENTSEL BÜYÜME MODELLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

*Azem Kuru
Mehmet Ali Yüzer*

Öz

Kentsel mekanda gerçekleşen nüfus hareketleri kentlerin zaman içerisinde yatayda ekolojik birimler üzerine yayılmasına, dikeyde yüksek katlı yapılaşma ile yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Nüfus hareketlerinin yönetilememesi kent çeperinde yer alan verimli tarım toprakları, orman alanları ve diğer ekolojik birimlerin kaybolmasına veya zarar görmesine yol açmaktadır. Aynı zamanda yapı taban alanlarının ve kat yüksekliklerinin artması ile hem fiziki kentsel doku yoğunluğu hem de nüfus yoğunluğu artmaktadır. Bu artış kentsel altyapı ve donatılar üzerinde baskı oluştururken, yapıların iklim etkilerinden faydalanmasını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yönüyle kentsel büyümenin miktarının, yönünün ve niteliğinin önceden tahmin edilmesi, buna dayalı olarak etkili mekânsal politikalar üretilmesi ve gerçekleşmesi muhtemel olumsuz sonuçların önceden bertaraf edilmesi için önemlidir. Kent araştırmacıları 1960'li yıllardan itibaren çeşitli kentsel büyüme modelleri üzerinde çalışmış ve gerçek kentsel alanlar üzerinde denemiştir. Kentsel modellerde kentlerin mekânsal büyümesinin kestirimi, kent içinde yaşanan arazi kullanım değişikliklerinin tahmini, ulaşım arazi kullanım etkileşiminin ön görülmesi, yapılacak yatırımların ve mekânsal kararların doğuracağı sonuçların tespiti gibi çok farklı amaçlarla çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu modellerin bir kısmı kentin belli bölgeleri için üretilen mikro ölçek modeller olurken bir kısmı kentin çevresiyle ilişkisini de değerlendirerek kentin tamamı için değerlendirme yapmaktadır. Bunun yanı sıra mikro ve makro ölçeği birlikte değerlendiren bütünleşik modeller de bulunmaktadır. Kentsel modeller aynı zamanda tahmin etme kapasitesine göre kısa, orta ve uzun erimli modeller olarak ayrıştırılabilir. Yine üretilen birçok model mekânsal değişkenlerle kurgulanırken bir kısmı da mekâna bağlı olmayan istatistiki veriler ışığında denenmiştir. Mekânsal ve mekânsal olmayan verilerin harmanlandığı modeller de bulunmaktadır. Kentsel büyümenin modellenmesinde istatistiki modeller, CBS tabanlı modeller, ajan tabanlı modeller, yapay sinir ağları, markov zincirleri, makine öğrenmesi algoritmaları ve hücresel otomata gibi çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bu tekniklerin birbirlerine göre güçlü yanlarını değerlendirebilmek ve zayıf yanlarını azaltabilmek amacıyla birden fazla yöntem ve tekniğin birlikte kullanıldığı modeller de bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında literatürde yer alan kentsel büyüme modelleri tartışılmaktadır. Sonuç olarak kentsel büyüme modellerinde doğruluk düzeyinin artırılması için nüfusa ve sosyo-ekonomik özelliklerine bağlı talebin modellenmesi, gerçek mekânsal birimlerin kullanılması ve kentsel büyümenin hem yatayda hem dikeyde ele alınması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel büyüme modelleri, kentsel yayılma, kentsel yoğunlaşma

İSTANBUL KENT MERKEZLERİNDE KADEMELENME VE MEKANSAL GELİŞME EĞİLİMLERİ

Tayfun Salihoğlu

Öz

Metropolitan planlama süreçlerinde, günümüz kentinin çok merkezli yapısı nedeniyle kentsel ekonomik yapının “merkezler kademelenmesi” olarak ifadelendirilerek kavramsal olarak anlaşılabilir bir duruma indirgenmeye çalışıldığı görülmektedir.

Kent merkezine yönelik çalışmalar iki farklı yaklaşımla üretilmektedir. MİA'nın (Merkezi İş Alanı) oldukça baskın olduğu kentlerde MİA sınırlarının ve etki alanının belirlenmesine yönelik çalışmalar, hizmet faaliyetleri önderliğinde gelişen merkez lekesinin sınırlı sayıdaki parametre kullanılarak mekânsal olarak takip edilmesini amaçlamaktadır. İkinci türden çalışmalarda ise, mekânsal sınırların tespiti temel kaygıyı oluşturmamakta, kentte merkez özelliği gösterdiği verili bir durum olarak kabul edilen mekân parçalarının belirli kriterler açısından birbirlerine göre konumlarını ve rollerini tespit etmeye odaklanılmaktadır. İlk grup çalışmalarda, araştırma alanı genellikle MİA ya da kentte merkez özelliği gösteren bir bölgedir. Bu bölgede sokaklar ölçeğinde çalışmalar ile tanımlı bir alan tariflenmektedir. İkinci grup çalışmaların araştırma alanı ise bütün kent, hatta bölgedir. Bu çalışmaların kapsamı oldukça geniş olduğundan, detay düzeyi ve araştırma birimi genellikle ilçe üstü ölçeklerdir. Çalışmaların tasarımını etkileyen en önemli parametre ise anlamlı sonuçlar elde edilebilmesi için gerekli olan verinin düzeyidir. Birinci grup çalışmalara ilişkin sokak ölçeğindeki veriler yer yuvarındaki her bir kent için ulaşılabilir değildir. Genellikle alan araştırmalarıyla elde edilmesi gerekmektedir. İkinci grup çalışmalara ilişkin veriler ise görece elde edilmesi daha kolay veriler olmakla birlikte, bu verilerin çalışılan araştırma biriminin hangi alt biriminde ne ölçüde gözlemlendiğine ilişkin detaydan yoksun kalmaktadır. Bazı ilçeler yüz ölçümü olarak çok geniş alanlara yayıldığından, merkez özelliklerinin ilçe içerisinde baskın olduğu bölgelerin tespiti sorunu ortaya çıkmaktadır.

İstanbul kentindeki merkezlerin hiyerarşik yapısını belirlemeye yönelik bu çalışma ile iki farklı yaklaşıma sahip çalışmalar incelenerek, bu yaklaşımların üstünlüklerini koruyan ve eksikliklerini gidermeye çalışan bir araştırma tasarlanmıştır. Merkezler ekonomik ve mekansal duruma ilişkin çok ölçütlü bir yapıya sahiptir. İlgili literature göre merkezler; kentteki ekonomik aktivite yoğunluğunun en yüksek olduğu, kentin ölçeğine göre uluslararası faaliyet gösteren işyerlerinin yer seçme eğilimi gösterebildiği, genellikle beyaz yakalı olarak tanımlanan çalışanların istihdam edildiği ve üst düzey hizmetlerin sunulduğu, çok sayıda ulaşım düğümü ve bağlantıları vasıtasıyla diğer kentsel mekânlarla güçlü ilişkiler kuran; gayrimenkul değerlerinin diğer kentsel mekânlara kıyasla yüksek olduğu, yer seçen iş kollarına bağlı olarak kentteki tarım ve sanayi dışındaki ekonomik faaliyetlerde istihdam edilen çalışan sayısının yüksek olduğu kentsel alanlardır. Bu başlıkları temsil edecek şekilde elde edilen veri CBS ortamında 1,15 ha. büyüklüğündeki karelaajlarda mekansallaştırılarak dört aşamalı bir yöntem kurgulanmıştır. İlk olarak kentte bu özellikleri en fazla yansıtan alanların sınırları belirlenmiştir. İkinci aşamada bir çalıştay düzenlenerek, katılımcıların İstanbul'daki ilçelerin birbirlerine göre hiyerarşik konumlarını değerlendirdiği analitik hiyerarşi süreci işletilmiştir. Son aşamada ise tüm bu araştırmalara bağlı olarak, İstanbul kent mekânındaki merkezlerin kademeli yapısı belirlenmiş ve gelişme eğilimleri değerlendirilmiştir.

Merkez alanları ve sınırlarını ortaya koyan mekânsal model ve çalışıydan elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında İstanbul'daki merkezlerin sınırları belirlenmiş dört kademeli bir hiyerarşik yapı sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma ile üst ölçekli mekânsal ekonomik kararlara altlık teşkil edecek bir mevcut durum soyutlaması yapıldığı gibi, konuyla ilgili literatürün ilerlemesine bütünlük bir yöntem katkısı da sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Merkezler kademelenmesi, İstanbul, mekansal gelişme

ÇOK MERKEZLİ MEKÂNSAL GELİŞME: İSTANBUL ÖRNEĞİ

*Emre Öztürk
N. Aydan Sat*

Öz

Çok Merkezli Mekânsal Gelişme Modeli; sosyal, demografik, ekonomik ve fonksiyonel aktivitelerdeki çeşitliliğin, ilişkinin ve yoğunluğun kentlere eşit ve dengeli dağılımı yanı sıra kentlerin rekabetçi ve sürdürülebilir gelişiminin sağlanması amacı taşıyan bir planlama ve politika aracıdır. Bu kapsamda Avrupa Birliği başta olmak üzere, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Hollanda, İtalya ve Çin gibi pek çok ülkede hedeflenen bir mekânsal gelişme modelidir.

Çok merkezli mekânsal gelişmenin farklı ölçeklerle ve farklı metotlarla ölçümleneceği üzerinde yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Çok merkezli mekânsal gelişme modeli üzerindeki araştırmaların sıklıkla bölgeler arası ve şehirlerarası kısmense şehir içi ölçekte yoğunlaştığı; ölçüm için ise morfolojik ve fonksiyonel verilerden faydalanılan ampirik metotların (“Rank-Size”, “Primacy Index”, “Connectivity Index”, “Polycentricity Index”, “Dominance Index”, “Relative Strength Index”, “Entropy Index”, “Gravity Model” vd.) veya coğrafi bilgi sistemleri metotlarının (Uzaktan Algılama, Kümelenme, Ağ Analizi, Mekânsal İstatistik vd.) kullanıldığı görülmektedir.

Bu bildirinin amacı, ülke ve bölge ölçeğinde sosyal, demografik, ekonomik ve işlevsel bağlantı odağı niteliğini geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ettiren İstanbul’un, mekansal yapısının, morfolojik ve fonksiyonel çok merkezli gelişme modelleri ile ne ölçüde açıklanabileceği? sorusuna cevap aramaktır. Bu kapsamda bildiride, giriş bölümünün ardından birinci bölümde çok merkezli mekânsal gelişme modeli üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar kavramsal olarak incelenecek ve ikinci bölümde akademik yazında kabul görmüş çok merkezlilik ölçüm metotları aktarılacaktır. Alan çalışmasına odaklanan üçüncü bölümde, İstanbul’un mekânsal, ekonomik, demografik ve işlevsel özelliklerinin aktarılmasının ardından çalışmanın yöntemi ve bulguları tartışılacaktır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümü olan sonuç kısmında ise genel bir değerlendirmenin ardından ve bundan sonra yapılacak çalışmalara yönelik tartışmalar yer alacaktır.

Çalışmada İstanbul’a ait 39 ilçenin çok merkezli mekânsal gelişim ölçümünün yapılması hedeflenmektedir. Ölçüm için kullanılan veriler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin hazırladığı 2006 ve 2012 Ulaşım Ana Planlarından ve İstanbul Ticaret Odası’ndan elde edilmiştir. İstanbul ilinin 447 ve 540 adet ulaşım bölgesi verisine (nüfus; istihdam; yolculuk miktarı, başlangıç ve bitiş yerleri, amacı ve türü) ArcGIS programı kullanılarak sektör ve kuruluş bilgileri olan İstanbul Ticaret Odası üyesi iş yeri verileri eklenmiştir. 2006 ve 2012 yılı ulaşım bölgelerinin 2016 yılı ilçe idari sınırlarına göre yeniden düzenlenmesini takip eden süreçte her bir ilçe için “Sıra-Büyüklik Kuralı” (Rank-Size Rule) uygulanarak morfolojik; “Entropi Endeksi” (Entropy Index) uygulanarak fonksiyonel çok merkezli mekânsal gelişme yani çok merkezlilik düzeyi ölçümü yapılmıştır. Analiz sonuçları ile 2016 yılı arazi kullanımı ve iş yeri verileri arasındaki ilişki sorgulanmıştır.

Analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre; İstanbul’da ulaşım türü çeşitliliği ve erişilebilirlik düzeyi arttıkça çok merkezli mekânsal gelişim formuna yaklaşıldığını, çok merkezli mekânsal gelişme ile hizmet sektöründe faaliyet gösteren firma sayısı ve çeşitliliğinin artması arasında doğrusal bir ilişki olduğunu görülmektedir.

Çalışmada sonuç olarak; İstanbul yerleşim düzeni çok merkezli mekânsal gelişme modeli aracılığıyla tanımlanabilmektedir. Çok merkezli gelişme ile; kentsel yayılmanın önlenmesine ve doğal alanların korunmasına katkı sağlanabileceği; merkezler arasında yeni ulaşım türleri ve toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesine olanak sağlanabileceği; üst ölçek planlarla oluşturulan merkezlerin işlevselliği ve uygulanabilirliğinin irdelenebileceği ve son olarak metropoliten alanda etkili hizmet sunumu yanında kentin eşit, dengeli ve rekabetçi gelişim sağlanmasına yönelik çıkarımlar yapılabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çok merkezlilik, çok merkezli mekânsal gelişme, İstanbul

B2 OTURUMU: Lojistik Yer Seçimi-21 MAYIS 2021

LOJİSTİK MERKEZLERİN YER SEÇİMİ DİNAMİKLERİ: TÜRKİYE İÇİN LOJİSTİK MERKEZİ YER SEÇİMİ KAVRAMSAL MODELİ

*Zehra Mert
Mehmet Ali Yüzer
Esra Demir*

Öz

Küreselleşme ile birlikte ülkeler arası ticaretin hızla artmasıyla küresel boyutta üretilen ürünlerin tüm aktörler tarafından çok daha fazla paylaşılması, tüketilen malzemelerin kısalan raf ömürleri ve giderek artan uluslararası rekabet sonucunda lojistik hizmetler, “stratejik rekabet avantajı” sağlamanın önemli bir aracı haline gelmiştir. Tarihte tekerleğin icadı ile başlamış olan lojistik kavramı, 21. yüzyıla gelindiğinde uluslararası ticarete sınırların ortadan kalktığı bir yapı ile devam etmektedir.

Lojistik merkezler küreselleşme neticesinde maliyetlerini düşürme ve küresel anlamda rekabet edebilme hedefi taşımaktadır. Kuruluş faaliyetlerinin sürdürülebilirliği adına önemli bir yere sahip olan yer seçiminin doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi, rekabet edebilirliği koruma anlamında firma maliyetlerini etkileyen en önemli kavramdır. Uluslararası pazarda kalıcı olmak için etkin bir lojistik yönetimine ihtiyaç vardır. Türkiye; coğrafi durumuyla, genç ve dinamik nüfusuyla ve bu sektördeki gelişmelerle, lojistik konusunda önemli bir merkez olma potansiyeline sahiptir.

Uluslararası lojistik firmaları için ilgi çekici bir pazar potansiyeline sahip olan Türkiye’de lojistik kapsamında sistematik politikalar geliştirilmelidir. Bu bağlamda lojistik merkezler için yer seçimi modelleri ve parametreleri dikkate alınarak doğru yer seçiminin yapılması önemlidir. Lojistik merkezlerin yer seçimine etkisi kapsamında; “lojistik kavramı”, “süreç içinde lojistik kavramındaki farklılaşmalar”, “lojistik alan yer seçimi yönlendiricileri nelerdir?” ve bu başlıklar altında “Türkiye’deki lojistik merkezlerin yapısının irdelenmesi” bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, süreç içinde “lojistik kavramında ortaya çıkan değişimler” özetlenmiş, “bölgesel ölçekli politikalar ile Türkiye’deki lojistik sektörünün yapısı” irdelenmiş, uluslararası ve ulusal akademik çalışmalarda tanımlanan “lojistik merkez/depo yer seçim parametreleri” karşılaştırılmış ayrıca “Bulanık-Analitik Hiyerarşik Süreç (Fuzzy AHP) Yöntemi ve Yapay Sinir Ağları (ANN)” gibi yöntemlerinin kombinasyonuna dayanan bir kavramsal model geliştirmenin intermodal lojistik merkez seçim sürecine ne gibi katkılar sağlayabileceği sorgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, lojistik merkez, lojistik merkez yer seçimi, lojistik merkez yer seçimi kavramsal modeli

TÜRKİYE’DE LOJİSTİK MERKEZLERİN DAĞILIM DÜZENİ VE ÇEVRESEL İLİŞKİLERİ

*Esra Demir
Mehmet Ali Yüzer
Halil İbrahim Ögüt*

Öz

Lojistik yönetiminin uygulandığı tedarik zinciri içindeki hizmetler dünya üzerinde ticaretin başladığı dönemlerden bu güne yapılmaktadır. Küreselleşme ile birlikte uluslararası sınırların önemi azalmış, küresel rekabet ise lojistiğin öneminin artmasında rol oynamıştır. Türkiye; coğrafi konumu, genç ve dinamik nüfusu ve bu sektördeki gelişmeleri ile lojistik konusunda önemli bir merkez olma potansiyeline sahiptir. Lojistik merkezlerin yer seçimi ve dağılımı, buldukları bölgelerin plan kararları ile doğrudan ilişkilidir ve lojistik merkezlerin çevre ile olan ilişkileri kentlerin planlanmasında önemli bir konu haline gelmiştir.

Lojistik merkezler, üreticilerin ürünlerini pazara daha kolay ulaştırmaları, konumlandığı alanlardaki bölgesel kalkınmaya katkısı açısından da önem taşımaktadır. Lojistik merkezlerin öne çıkan özelliklerinden biri de farklı taşıma modlarının kullanılabilirdiği inter-modal taşımacılığa uygun merkezler olmalarıdır. Lojistik merkezler ulaşım bağlantıları, üretim tesisleri, OSB’ler, dağıtım alanları, finans kuruluşları ile doğrudan ilişkilidir. Lojistik merkezler buldukları bölgeleri etkilerken aynı zamanda bölgeden de etkilenirler. Bölgesel ölçekte irdelendiğinde, plan kararlarının, lojistik merkezlerin yapısını ve büyüklüğünü, yer seçimini etkilediği görülebilir.

Bu çalışmada lojistik kavramı ve Türkiye’de bulunan lojistik merkezler ile ilgili literatür taraması yapılarak kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Kalkınma ajanslarının, bölgeler ve lojistik merkezler ile ilgili kararları ve verilen teşvikler göz önüne alınarak bu kararların lojistik merkezler üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Ayrıca çalışmada, kurulmuş veya kurulması planlanan lojistik merkezlerin yer seçimi kriterleri göz önüne alınarak bölgeler içerisindeki dağılımının incelenmesi, bölgelerin plan kararları ile ilişkilerinin tartışılması amaçlanmış, kalkınma ajanslarının hazırladığı planlar ile lojistik merkezlerin ilişkileri, bölgelere verilen teşviklerin lojistik merkezlerin etkinliği üzerindeki etkisi incelenmiştir. Türkiye’de bulunan lojistik köylerin çevresel ilişkileri, ulaşım bağlantıları ve plan kararları bölgesel ölçekte hazırlanan karşılaştırma matrisi ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, lojistik merkezler, lojistik-çevre

LOJİSTİK MERKEZLERİN YER SEÇİMİNDE ULAŞIM BAĞLANTILARININ ROLÜ

*Büşra Erden
Mehmet Ali Yüzer
Zehra Mert*

Öz

Türkiye ekonomik, politik ve coğrafik yapısı ile lojistik alanında da önemli konumdadır. Küreselleşme ve ulaşım yapılanmasında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ve sistemler, ticari faaliyetleri etkilemekte ve lojistik merkezlerin yerleşmeler düzenine yapmış olduğu katkıyı daha etkili hale getirmektedir. Dünya ticaretindeki sirkülasyonda, stratejik bakımdan oldukça önemli olan lojistik merkezlerin yer seçiminde “ulaşım bağlantıları” en önemli yönlendirici olmuştur. “Taşımacılık” ve “lojistiğin” karşılıklı olarak birbirine bağımlı ve iç içe geçmiş iki faaliyet alanı olması gerçeği de bunu gerektirmektedir.

Bir lojistik merkezin konumsal olarak güçlü bir karayolu ulaşım bağlantısına sahip olmakla birlikte, sıklıkla demiryolu olanağına da sahip olması gerekmektedir. Aynı şekilde lojistik merkezlerin çeşitli taşıma tesislerine, havaalanlarına, limanlara ve iç suyuollarına doğrudan erişebilmesi veyahut da bu ulaşım ağlarına dolaylı olarak erişebileceği bağlantılarla ilişkili olması beklenir.

Çalışmada, Türkiye’de işletmeye açılan, yapım aşamasında ve henüz kamulaştırılmamış olan lojistik merkezlerin farklı ulaşım bağlantıları ile ilişkisi, bu bağlantıların yer seçimi üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır olup ayrıca farklı ulaşım sistemlerinin lojistik bağlamında üstünlükleri, tercih edilme/edilmeme nedenleri tartışılmıştır. Ayrıca, farklı ulaşım modlarının lojistikteki avantaj ve dezavantajlarının neler olduğu ve birinin diğerine tercih edilme nedeni, Türkiye’deki lojistik merkezlerin farklı ulaşım tiplerinden hangileri ile bağlantılı olduğu sorularının araştırıldığı bu çalışmada; lojistik ile ulaşım arasındaki sıkı ilişkili yer seçimi ve mekânsal yer seçimi yönlendiricileri bakış açısı ile değerlendirilmektedir. Türkiye’de işletmeye açılan, yapım aşamasında ve henüz kamulaştırılmamış olan lojistik merkezlerin ulaşım bağlantıları; ilgili kurumların karayolu (uluslararası karayolu ve ulaştırma projelerinden ESCAP, EATL, TEM, TRACECA, KEİ-BSEC, EİT-ECO bağlantıları), demiryolu, denizyolu ve havayolu haritalarıyla çakıştırılarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lojistik merkezler, yer seçimi, ulaşım bağlantıları

HATAY İLİNİN LOJİSTİK YER SEÇİMİ KRİTERLERİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRMESİ

*Halil İbrahim Ögüt
Mehmet Ali Yüzer
Büşra Erden*

Öz

M.Ö. 300'lerde kurulan Antakya, geçen dönemler içinde birçok medeniyetin hüküm sürdüğü dünyanın sayılı büyük kentlerinden biri konumuna gelmiş, depremler ve salgınlar sonucunda kente yaşayan nüfus önemli ölçüde azalmıştır. Tarih içinde sadece Antakya değil aynı zamanda Hatay ili bütünde önemli gelişmeler gerçekleşmiş ve ipek yolu üzerinde yer alan konumuyla ticaretin yoğunlaştığı bir kıyı kenti; kıtalar aşırı ticaret yollarının denize açıldığı bölge haline gelmiştir. Coğrafi olarak 3 kıtanın düğüm noktasında konumlanan Hatay ilinde, taşımacılık sektöründe önemli gelişmeler gözlenmiş, bölge ithalat-ihracatındaki artışında etkisiyle kent Türkiye'nin ve Orta-Doğunun önemli lojistik üssü konumuna erişmiştir.

Lojistik merkez yer seçim kriterlerine uygunluğu ve sahip olduğu nitelikler göz önüne alındığında, lojistik sektörünün Hatay'da gelişiminin irdelenmesi ve bu sektörün kente yapmış olduğu etkilerin belirlenmesi birçok araştırmacının ilgisini çekmektedir.

Bu kapsamda, Hatay ilinin Türkiye'nin önemli lojistik merkezlerinden biri olmasındaki en temel faktörün bölgenin stratejik açıdan avantajlı bir konumda bulunması olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Yine buna ek olarak ulusal demiryolu ağına bağlı olması, sınır kapıları aracılığı ile kent Ortadoğu'ya açılması, doğu-batı otoban hattı üzerinde bulunması, uluslararası enerji nakil hatlarına komşu olması, batı pazarlarına erişim kolaylığı, İskenderun Limanı'nın varlığı ile 10 adet limanın bulunması Hatay'ı dünyanın önemli lojistik merkezi arasına taşımıştır.

Bu çalışma kapsamında lojistik yer seçimine etki eden unsurlar yönünden Hatay ili; ulusal ve uluslararası ilişkili olduğu yerler, şehrin sanayi dinamikleri, ticaret unsurları ve ulaştırma altyapısı bağlamında elde edilen verilerin analiz edilmesi yöntemiyle incelenmiştir. Bununla birlikte, Suriye'deki politik gelişmeler, Orta-Doğuda yaşanan anlaşmazlıklar ve Mısır-Türkiye, Libya-Türkiye arasındaki deniz yetki anlaşmaları ve yakın tarihte gerçekleşen Süveyş Kanalındaki gemi kazasının olumsuz sonuçlarının bölge taşımacılığına ve lojistiğine yapacağı etkiyi daha da önemli hale getirmiştir. Bu kapsamda çalışmada ayrıca, son dönemde gerçekleşen durumların Hatay'da var olan lojistik sektörünü ne şekilde etkileyebileceğine dair kestirimler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik merkezler, yer seçimi, Hatay

B3 OTURUMU: Yaratıcı Endüstriler ve Konut Piyasaları-
21 MAYIS 2021

TÜRK DİZİ SEKTÖRÜ İHRACAT BAŞARISINDA YARATICI İŞGÜCÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

*Eser Çapık
Murat Ali Dulupçu
Dilek Çetin
Mustafa Zihni Tunca*

Öz

Tüketici davranışlarındaki önemli değişimlerin itici gücü olan teknolojiye meydana gelen inovatif gelişmelerin birçok yaratıcı sektöre yansması gibi medya sektörüne de yansması üretim, dağıtım ve tüketimin dünyaya yayılmasını daha kolay hale getirmiştir (Scott, 1997; UNIDO, 2013). Teknolojik gelişmelerden en çok etkilenen ve ekonomik açıdan birçok ihracat endüstrisinin de öncüsü haline gelen medya sektörü ve bu sektör arasında yer alan dizi filmler; sanatın kendine özgü yapısı, taklit edilemez özelliği, sezgi, hayal, anlayış ve yenilikçi yapısı ile duyguların kültürel üretiminin sanatın özgün yollarıyla işlenmesi temeline dayanmaktadır. Türkiye'nin küresel düzeyde dizi ihracatında yaşadığı başarı da yaratıcı endüstri olarak geldiği aşamanın güzel bir örneğidir. Farklılık, yaratıcılık ve özgünlük temelinde şekillenen bilgi, sahip olunan bireysel yetenek ve kültürel birikimin ete kemiğe bürünerek görselleştirilmesi sonucu oluşan ulusal düzeydeki bir Türk dizi filminin, internet ve teknoloji ile izleyiciye ulaşması ve küresele aktarılması mümkün hale gelmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Ekonominin kültürlüşmeye başlaması (Lash & Urry, 1994; Scott, 1997), yaratıcılığın ve bilgi ekonomisinin artan önemi yaratıcı endüstriler de dahil olmak üzere inovasyon olarak görülen birçok alanı değiştirmeye başlamıştır. Hem teknolojik hem de teknolojik olmayan yönleri sahip olan inovasyondan üretilen yeni ürünlerin ticarileştirilmesi yeni pazarlama stratejileri gerektirirken yeni üretim teknikleri ise organizasyonel değişiklikler gerektirmektedir. Bu durum firmalarda özellikle hizmet sektöründe verimlilik artışı sağlanması için önemli bir durumdur (OECD, 2006). Yaratıcı endüstrilerden biri olan dizi sektöründe Türkiye, uluslararası satışlar ve küresel izleyici sayısı sayesinde dünya çapında dizi ihracatında ABD'den sonra ikinci sırada yer almaktadır. Büyük bütçeler, mükemmel senaryolar, deneyimli ve yaratıcı yönetmenler, yaratıcı müzik, profesyonel ekip, yıldız oyuncu kadrosu, başarılı dış mekân çekimleri geleneksel kültürel ifadeler, modernite ve muhafazakarlık arasındaki islami yapı, cinsiyetin rolü Türk dizisinin kendine özgü yapısını oluşturan karakteristik unsurlarıyla da bazı ülkelerde en çok talep gören sektör haline gelmiştir.

Ele alınan olan bu çalışmada Türk dizilerinin sahne arkası başarısında etkin rol oynayan yaratıcı istihdamın dizi ihracatındaki etkisi Probit regresyon analizi ile tahmin edilecektir. Bunun için bağımlı değişken olarak dizilerin ihraç edilip edilmediğini temsilen bir kukla değişken, bağımsız değişken olarak ise yönetmen sayısı, senarist sayısı, yönetmen kuklası, yapımcı, sanat ekibi, tasarım ekibi ve teknik olmayan inovasyon göstergesi olarak ise senaryonun türünü temsil eden bir kukla değişken yer almaktadır. Yapılan geçici analizde tüm bağımsız değişkenlerin dizi ihracat olasılığını arttırdığı fakat yönetmen değişkeninin ihracat başarısındaki etkisinin diğer değişkenlerden daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk dizi ihracatı, yaratıcı işgücü, teknik olmayan inovasyon

YARATICILIĞIN MEKÂNSAL REGRESYONU: TÜRKİYE’NİN YARATICI SERMAYE ANALİZİ

Mehmet Ronael

Öz

21. yüzyılın başından itibaren seri üretime dayalı endüstriyel ekonomi, merkezine yaratıcılığı ve özgün fikirleri koyan yeni bir sisteme dönüşmeye başlamış; bu dönüşüm kentlerin fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel katmanlarında farklı değişimlere sebep olmuştur. Yaratıcı ekonominin yükselişi olarak adlandırılan süreçte hammaddeye yakınlığın ve erişilebilirliğinin gücü azalırken, beşeri sermayenin ve mekânın kalitesinin rolü artmıştır. Ayrıca, "insanların iklimi", çeşitlilik, tolerans, hoşgörü ve teknoloji gibi yeni terimler ekonomik büyüme için öncelikli hale gelmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda kent planlamasıyla ilişkili farklı disiplinlerden araştırmacılar ve kentte söz hakkına sahip politika üreticiler yaratıcı sektörlerin beklentilerine daha çok odaklanmış, şehirlerin küresel rekabet ortamında var olabilmesi adına çeşitli kriterler ve endeksler tanımlamıştır. Türkiye’de ise yaratıcı sektörler özellikle 1990’lardan sonra Türkiye’nin Avrupa Birliği adayı olarak kabul edilmesiyle de birlikte gelişmeye başlamıştır. Bu süreçte İstanbul Türkiye’nin yaratıcı sermayesi açısından bir odak noktası haline gelirken, yaratıcı endüstriler Ankara, İzmir, Antalya ve Bursa gibi diğer büyükşehirlerde de kümelenme eğilimi göstermektedir. Ancak yaratıcı ekonomilerin son 20 yıldaki hızlı büyümesi göz önüne alındığında, Türkiye'nin yaratıcı sermayesinin kent ölçeğindeki dağılımının, yaratıcı sermayeyi şehirlere çeken faktörlerin ve bu faktörlerin etkileri arasındaki hiyerarşinin ulusal literatür kapsamında yeterince analiz edilmediği tespit edilmiştir. Bu çalışma tanımlanan bu eksikliği gidermeyi, yaratıcı endüstrileri kentlerdeki varlığını teşvik eden göstergelerin etkinliğini ölçmeyi ve gelecek çalışmalar için bir altlık sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, yaratıcı endüstrilerin il bazındaki dağılımı mekânsal otokorelasyon tekniği olan Moran’ın I Endeksi ile analiz edilirken, bu dağılım ve yaratıcılık endeksleri (literatür taraması sonucunda belirlenen 15 parametre) arasındaki ilişki en küçük kareler yöntemi ve coğrafi ağırlıklandırılmış regresyon olmak üzere çoklu regresyon analiz teknikleriyle test edilmiştir. İncelemeler sonucunda, yüksek eğitilmiş/kalifiye iş gücü ve kültürel faaliyetlerin varlığı olmak üzere iki temel faktörün Türkiye'deki yaratıcı endüstrilerin dağılımı ile pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu faktörlerin etkisi özellikle Türkiye’nin doğusundan batısına doğru mekânsal olarak pozitif farklılık göstermektedir. Çalışmanın temel bulgularının, şehirlerin gelecekteki planlama senaryoları ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik politikaları için yönlendirici nitelikte olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı sektörler; yaratıcılık endeksleri; çoklu regresyon analizi

ENDÜSTRİYEL MİRAS ALANLARININ BÜTÜNCÜL PERSPEKTİFLE YENİDEN İŞLEVSELLEŞTİRİLMESİNDE “YARATICI ENDÜSTRİ” SEÇENEĞİ

Güldane Mirioğlu

Öz

Endüstri sürecinin tarihsel, kültürel, teknolojik, bilimsel ve mimari değeri olan imalathane, fabrika, makine, atölye, depo, ulaşım sistemleri gibi kalıntıları (The Nizhny Tagil Charter For The Industrial Heritage, 2003) olarak tanımlanan endüstriyel miras konusu kent araştırmalarının gündemindedir. “Endüstri mirası” kavramı İngiltere’de 20. yüzyılın ortalarında birkaç endüstriyel peyzajın yok olması ile gelişmiştir (Loures, 2008). Diğer bir ifadeyle kavramın gelişmesi, endüstriyel miras alanlarının korunması girişimleri ile birliktedir. Endüstriyel miras alanlarının korunmasında yeniden işlevlendirme uygulamaları yaygındır. Endüstriyel miras alanına atanan yeni işlevin özgün endüstri işlevinden uzaklaşması ise özgün işlevi yerinden etme (Cengizkan, 2006: 10) olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda korunan, endüstriyel miras değil yapı olmakta ve bizzat bu müdahale ile endüstriyel miras korunmak yerine yerinden edilmektedir. Bu bakımdan endüstri miras alanlarının yeniden işlevselleştirilmesinde özgün işlevi yaşatan işlevler faydalı görülmektedir. Bu bağlamda yaratıcı endüstri endüstri miras alanlarının yaratıcı endüstriye ilham olması ve endüstriyel mirasın korunması bakımından faydalı görülmektedir (Köksal, 2012). Ancak yaratıcı endüstri mekânına dönüştürmede de endüstriyel miras alanının özgün işlevinden uzaklaşmak benzer biçimde “yerinden etme” eleştirisini gündeme getirir. Bu çalışma endüstriyel miras alanlarının yeniden işlevselleştirilmesinde yaratıcı endüstri mekânı yaratımını, endüstrinin özgün işlevini sürdüren etkinlikler çerçevesinde planlamayı önermektedir. Bu kapsamda çalışmanın temel önerisi endüstriyel miras alanlarının yeniden işlevselleştirilmesinde, alanı sosyal ve fiziki çevre bileşenlerini bütünleyici olması bakımından peyzaj olarak ele almaktır. Hem peyzaj kavrayışı hem de yaratıcı endüstri, endüstriyel mirasın bütüncül ve ekonomik olarak da sürdürülebilir şekilde korunmasını sağlar. Bu kapsamda başlı başına endüstriyel mirasın turizme konu olması gibi endüstriyel mirasa dayalı yaratıcı endüstri yaratıları da miras değeri, çevre, kültür ve kimliğin korunması ile istihdam ve ekonomik gelişme gibi bir dizi fırsat sunar.

Anahtar Kelimeler: Endüstriyel miras, yaratıcı endüstriler, endüstriyel peyzaj

ENDÜSTRİ MİRASI ALANLARI ve TARİHİ KENTSEL PEYZAJ (HUL) İLİŞKİSİ, BURSA MERİNOS TEKSTİL FABRİKASI ve İZMİT SEKA KAĞIT FABRİKASI ÖRNEĞİ

Nergis Yıldırım

Öz

19.yüzyıl ortalarında gerçekleşen Endüstri Devrimi ile birlikte üretim biçimlerinde köklü değişiklikler meydana gelmiş ve tarıma dayanan, insan gücüne bağlı ekonominin yerini artan teknolojik gelişmeler sayesinde üretilen makineler almıştır. Üretim biçimindeki bu değişiklikler ekonomik yapının yanı sıra kentlerin sosyal, kültürel ve fiziksel yapılarında da değişikliklere sebep olmuştur. Tarım odaklı kırsal yaşamdan, sanayi odaklı kent yaşamına sahip olmak için kırsal alanlardan kentlere göçler başlamış ve endüstri yapıları sayesinde kentlerin sahip olduğu sosyo-kültürel dokular zenginleşmiştir.

Kırsaldan kentlere doğru olan göçler sonrasında endüstri yapılarının yer seçimleri ile birlikte yapıların çevresinde şekillenen kentlerde, artan teknolojik gelişmeler ve modern kent hayatının getirdiği farklı dinamikler sonucunda; makine gücüne dayalı, sanayi odaklı ekonominin yerini hizmet odaklı ekonomiler almaya başlamıştır. Değişen ekonomi kaynağı sebebiyle endüstri yapıları işlevsiz kalmış, bir süre sonra da kent içindeki âtil mekanlar haline dönüşmüşlerdir.

Belirli bir döneme tanıklık eden, daha sonradan işlevsiz kalan eski endüstri yapıları geçmiş zamanların günümüze yansımaları olmalarından dolayı miras niteliği taşımaktadırlar. İnsanlık tarihini etkileyen bir tarihi olay sonucu meydana gelmiş olan; ancak kullanılmadığı için çoğu zaman bakımsız bırakılan endüstri yapılarının korunmasına dikkat çekmek ve korunmasını sağlamak amacıyla birçok uluslararası örgütler kurulmuş, çeşitli ilkeler yayınlanmıştır.

Tarihi çevrelerde koruma ve korumanın sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için yapılan çalışmalar incelendiğinde; yapı bazında değil yapıya ait somut ve somut olmayan kent bileşenlerini kapsayan bütüncül bir koruma yaklaşımının benimsenmesi ve uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Tarihi çevrelerde gerçekleştirilen bütüncül koruma yaklaşımları ile ait olduğu dönemden çok sonraki zamanlarda bile o dönem hakkında ipuçlarına sahip olabilecek; tarihi bir dönemi görsel olarak tecrübe edebilme imkânı sağlayabilecektir. Bütüncül korumanın sağlanabilmesi koruma yaklaşımlarının oluşturulması sırasında katılımcı bir süreç izlenerek gerçekleştirilebilir.

Tarihi çevreler için tasarlanan koruma yaklaşımlarının uygulanma aşamasını kolaylaştırmak amacıyla bir yöntem önerisi olarak 2011 yılında UNESCO tarafından “Tarihi Kentsel Peyzaj (HUL)’a İlişkin Tavsiye Kararı” yayımlanmıştır. 2005 yılında geliştirilen Tarihi Kentsel Peyzaj kavramı: doğal, modern ve tarihi çevreye ait somut ve somut olmayan kente dair tüm bileşenlerin zaman içerisindeki katmanlarını da kapsayan bir kavramdır. Tarihi çevrelerde uygulanması planlanan koruma yaklaşımlarının süreçlerine dair bir yöntem önerisi olan Tarihi Kentsel Peyzaj (HUL) kavramı, korumanın bütüncül olarak gerçekleşmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bütüncül korumanın sağlanabilmesi ve ardından sürdürülebilir olması için katılımcı süreçlerden geçerek hazırlanan koruma ilkelerinin belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Ülkemizde endüstri mirası değerine sahip olan, özellikle Erken Cumhuriyet Dönemi’nde gerçekleştirilen sanayileşme hareketleri kapsamında kurulan Bursa’daki Merinos Tekstil Fabrikası ile İzmit’te yer alan SEKA Kâğıt ve Selüloz Fabrikası incelenmiştir. Yeni kurulan

bir devletin ilk yıllarına ait bu iki önemli endüstri yapısının kuruluşundan günümüze kadar olan zaman periyodunda incelemeleri yapılmış ve endüstri mirası kapsamında değerinden bahsedilmiştir. Kentsel korumanın sağlanarak modern kente adaptasyonun sağlanmasının etkilerinden ve kentsel korumanın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından bütüncül ve katılımcı süreçler içerip içermediği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Endüstri mirası, tarihi kent peyzajı (hul), koruma

B4 OTURUMU: Mega Projeler ve Konut Piyasaları-21
MAYIS 2021

SPEKÜLATİF KENTLEŞMENİN MEGA PROJELER ÜZERİNDEN MEKANA TAHAKKÜMÜ*

Serkan Tiryaki

Öz

Kentlerde yapılan mega projeler, hayata geçirildikleri alanı etkilemekle kalmaz yakın çevresini, bölge ekonomisini ve hatta ülke ekonomisini de etkileyebilecek seviyeye ulaşabilir. Kimi zaman projeler hayata geçirilmese dahi spekülative söylemlerle kent toprağında değer artışlarına sebep olabilir ve kentin gelişme yönünü bilimsel gerekçelerden farklı olacak şekilde yönlendirebilirler. Özellikle Küresel Güney ülkelerinde bu yaklaşımın bir devlet politikası olarak uygulandığı ve kent makroformunun başlı başına “spekülative kentleşme” olgusuna bağlı olarak şekillendiği söylenebilir.

Bu çalışma kapsamında, kamuoyunda Kanal İstanbul olarak bilinen ancak sadece bir kanal projesinden ibaret olmayan, içerisinde Yeni İstanbul Havalimanını, Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve bağlantı yollarını da kapsayan Yenişehir Projesi, “spekülative kentleşme” yaklaşımı bağlamında ele alınarak projenin kamuoyuna henüz duyurulmadığı 2010 yılından günümüze değin bölgede yaşanan arazilerin el değıştirme yoğunlukları ile zamansal olarak arazi fiyatlarına olan etkisi incelenmiştir. Böylelikle özellikle 2010 yılı itibarıyla arsa ve/veya arazilerin yoğun alım – satım işlemleriyle beraber oluşturulan spekülative değer artışlarının kent politikası haline geldiği ve kentleşmenin yönlendirildiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmada karma yöntem ve süreç analizi uygulanmıştır. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünce yayınlanan 2010 – 2018 yılları alım – satım yoğunluğu verileri ArcGIS programında analiz edilmiştir. Ayrıca arazide gerçekleşen “alım – satım çılgınlığı”nın satış fiyatlarına olan etkisi ise gayrimenkul değerlendirme uzmanları tarafından ele alınan çalışmalar kapsamında yorumlanmıştır.

Çalışmanın sonucu olarak; “Çılgın Proje” Kanal İstanbul’un 2011 yılında ilan edilmesinden önce çalışma alanında (Yenişehir) herhangi bir alım – satım işlemi görülmeyen parsellerde, 2011 yılında kısmen satışlar yaşanırken, 2012 yılında Kanal ve Yeni Havalimanı proje sınırlarını kapsayan “Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı” sınırlarının Resmi Gazete’de yayınlanması ile birlikte 2013 yılından itibaren tüm çalışma alanının neredeyse tamamında alım – satım işlemi gerçekleşmiş ve yıllar boyunca bazı parsellerin yüzlerce kez el değıştirdiği tespit edilmiştir. Bu alım – satım çılgınlığı aynı zamanda arazi fiyatlarının da “balon” oluşacak şekilde yükselmesine sebep olmuştur. Böylece Yenişehir Projesinin, henüz hayata geçmeden bölgede spekülative bir değer artışına sebep olduğu aynı zamanda da yaşanan hareketliliğın kentin gelişme yönünü de bu alana çektiği açıkça görülmektedir. Tüm bunlara karşın projenin hayata geçtikten sonra kente yapacağı etki halen belirsizlikler taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spekülative kentleşme, Kanal İstanbul, yenişehir

---

* Bu çalışma Spekülative Kentleşme Perspektifinden İstanbul Kentleşme Deneyimi başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İSTANBUL ÖRNEĞİNDE KONUT PROJESİ GELİŞTİRME SÜRECİNDEKİ İŞLEM MALİYETLERİ

*Nuray Çolak Tatlı
Şevkiye Şence Türk*

Öz

Hızlı kentleşme sürecinin yarattığı sorunların çözümünde yetersiz kalan Türkiye’de, sanayi, turizm ve ticari faaliyetlerin ihtiyaç duyduğu alanların yaratılması ve hızla artan kentsel nüfusun konut ihtiyacının yarattığı planlı arsa talebi karşılanamamıştır. 2000li yıllarda ise ekonomik krizin etkilerine karşı uygulanan politikalar, 1999 depremi sonrasında yapı güvenliğine dair değiştirilen mevzuat ve tek parti iktidarın hızlı konut üretimine dayalı eylem planı ile planlama sisteminde ve arsa geliştirme sürecinde değişikliklere neden olan düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler bürokrasinin azaltılması, süreçlerin sadeleşmesi ve hızlanmasını amaçlanmıştır. Bu çalışmada konut projesi geliştirme sürecinde işlem maliyetlerinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Yeni kurumsal iktisat teorileri sosyoloji, siyaset bilimi, organizasyon teorileri, sözleşme hukuku, iş stratejileri ve pazarlama gibi klasik iktisat teorilerinin yetersiz kaldığı alanlarda yapılan çalışmalarda kullanılmıştır. Sosyal bilimler çalışmalarında kullanılan bir yöntem olarak planlama literatüründe de özellikle Coase’un Nobel Ekonomi Ödülü aldığı 1990’lı yıllardan itibaren sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Nedham ve Kam (2004) işlem maliyetleri analizinin, arsa el değiştirmelerine ilişkin kullanımına, Lai (2005) işlem maliyetlerinin arsa ve gayrimenkul piyasasında önemine değinerek sunabileceği olanakları tartışmaya açmıştır. Alexander (2001), Buitelaar (2004, 2007), Egbu, Olomaiye ve Gameson (2009), Omar ve Prijono (2009) Krabben ve Buitelaar (2011) ve Cho (2011) çalışmalarında kurumsal iktisat perspektifinde planlama sistemini ele almış ve arazi geliştirme sürecinin işlem maliyetlerinin analizini yapmışlardır. Türkiye planlama literatüründe ise Baharoğlu ve Leitmann tarafından Türkiye’deki gecekonduların altyapı temininin incelendiği çalışması ile Kuyucu’nun (2014) yasal belirsizliğin özel mülkiyet rejiminin yaratılması ve kurumsallaşmasındaki rolünü incelendiği çalışma dışında yeterli yayın bulunmamaktadır. Turk ve Korthals Altes (2010) çalışmalarında, bazı büyük ölçekli konut projelerinin arazi geliştirme süreçlerinin kurumsal yapısını, işlem basamakları dikkate alınarak kurumsal analiz çerçevesinde incelemiştir. Bu çalışmalar yeni kurumsal iktisat teorisi bağlamında hazırlanmış olmalarına karşın proje geliştirme sürecinin işlem maliyetleri analizini içermemektedir.

Bu çalışmada, imar planında gelişme konut alanı olarak belirlenen alanda kalan iki farklı ölçekteki konut projesinin geliştirme süreci karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Çalışmanın öncelikle kurumsal iktisat teorisi ve işlem maliyetleri analizine dair bilgi verilecektir. Daha sonra ise arazi geliştirme sürecinin işlem maliyeti analizine dair literatüre yer verilecektir. Çalışma kapsamında, Alexander (2001) tarafından ortaya koyulan arsa geliştirme süreci ile ilgili kavramsal model ve Brown (2015) tarafından uygulanan arazi geliştirme süreci modeli kullanılarak örnek projeler üzerinden işlem maliyetleri karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Bu analiz ile hem sürecin aşamalarının belirlenmesi hem de süreçte etkili olan aktörlerin tespit edilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla kentin gelişme alanlarından biri olan Başakşehir İlçesinde yer alan 300 birim konutluk orta ölçekli bir proje olan Mostar Yapı projesi ile merkez ilçelerden Kağıthane İlçesinin gelişme alanında yer alan tek yapı ölçeğindeki Atiye Rezidans projeleri örnek olarak alınmıştır. Çalışma

sonucunda, İstanbul örneğinde konut projesi geliştirme sürecinin aşamalarının belirlenmesiyle birlikte plan koşullarının ve proje ölçeğinin proje geliştirme sürecindeki işlem maliyetlerine etkisinin anlaşılması hedeflenmektedir.

Analiz sonucunda her iki projenin geliştirme sürecinin aşamaları, her bir aşamadaki işlem maliyetleri tanımlanarak bu işlem maliyetlerinin zaman maliyeti ortaya koyulmuş olacaktır. Yapılan analiz sonucunda, plan kararlarının, mülkiyet yapısının, projedeki paydaşların tutumunun, geliştirici firmanın niteliklerinin ve yerel yönetimle ilişkilerinin proje geliştirme sürecinde işlem maliyetlerini etkileyen unsurlar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşlem maliyetleri, arazi geliştirme süreci, konut

MAHALLE ÖLÇEĞİNDE KONUT FİYATI BELİRLEYİCİLERİNİN MODELLEMESİ: İZMİR ÖRNEĞİ

*Zeynep Melike Sayın
Zeynep Elbruz
Hasan Engin Duran*

Öz

Konut piyasalarına ilişkin literatürde, konut fiyatlarının belirleyicileri ampirik çalışmalar içerisinde geniş bir yer tutmaktadır. Konut fiyatlarının belirleyicilerine dair yapılan araştırmalar iki ana başlık altında incelenebilmektedir. İlk başlıkta özellikle hedonik fiyat modelleri çalışmalarına belirleyiciler olarak dahil edilen yapısal ve konumsal özellikler bulunmaktadır. Bu başlık altındaki araştırmalar genellikle kesitsel çalışma çerçevesi altında yürütülür. İkinci başlıkta ise faiz oranları, enflasyon gibi makroekonomik değişkenlerin konut fiyatlarına etkisinin incelendiği bir yaklaşım uygulanmaktadır. Bu çalışmanın amacı konumsal, yapısal, mahalleye özgü karakteristikler ile makroekonomik değişkenleri entegre ederek literatürdeki kapsamı genişletmektir. Bu yönü ile çalışmamız, çok çeşitli değişkenleri hesaba katan kapsamlı bir metodoloji izlemeyi hedeflemektedir. Aylık bazdaki veri seti Ekim 2016-Ekim 2019 aralığında bulunurken mekânsal birim açısından ise İzmir’de ortalama konut satış fiyatı verisi bulunan 354 mahalle incelenmiştir. Konut satış fiyatının bağımlı değişken olduğu veri setinde makroekonomik başlığı altında 6, mahalle karakteristiği başlığında 12, konut yapısal karakteristikleri başlığı altında ise 9 bağımsız değişken bulunmaktadır. Yöntem olarak ise betimleyici ve mekânsal analizlerin yapılmasının ardından çeşitli spesifikasyon testleri ile mekânsal panel regresyon modelleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konut piyasası, konut fiyatı belirleyicileri, mekânsal panel regresyon

B5 OTURUMU: Yer Seçimi ve Ulaşım-21 MAYIS 2021

TOPLU TAŞIMA HAREKETLİLİĞİNİN BÖLGESEL ÖZELLİKLERİ: İZMİR KENT BÖLGESİ ÖRNEĞİ*

*Metin Şenbil
Emine Yetişkul
Mustafa Özuysal*

Öz

Hareketlilik, erişebilirliğin ortaya koyduğu potansiyelin gerçek hayattaki karşılığıdır. Bir toplu taşıma ağı söz konusu olduğunda hareketlilik, yolcuların özelliklerinden istasyon ve durak çevresinin arazi kullanıma çeşitli özellikleri içerir. Bu çalışmada toplu taşıma hareketliliğinin coğrafyası ve bunun ortaya çıkardığı bölgesel unsurlar incelenmiştir. Bu amaçla İzmir’de toplu taşıma kullanımına ilişkin bir haftalık elektronik kart verisi kullanılmıştır. Elektronik kart verisinde, kartın ilk okutulduğu istasyon ya da durak yeri ile birlikte yolculuğun günü, saati ve karttan tahsil edilen ücret mevcuttur. Ek olarak, bölgesel banliyö olan İZBAN’da yolculuğun sonlandığı istasyon ise kart geri ödemesi yapıldığı için tespit edilebilmiştir. Diğer büyükşehirde olduğu gibi İzmir’de de son yıllarda toplu taşıma sistemi lastik tekerlekli türden raylı sistemlere doğru dönüşmektedir. Bu dönüşümde istasyonlar, hareketliliğin merkezinde yer almaktadır. Gün içerisinde birçok yolcunun kullandığı raylı sistem istasyonları alansal etkileşim ve düğüm noktası olmak üzere iki açıdan değerlendirilmektedir. Alansal etkileşim, istasyonun çevresindeki arazi kullanımlarıyla ve faaliyetlerle olan ilişkisini belirtirken düğüm noktası ise yolculuğun başlangıç ve bitişi arasındaki aktarma noktalarını ifade etmektedir. İstasyon ve duraklardaki yolcu sayıları, yolcuların saatlere göre dağılımları gibi toplu taşıma sisteminin özelliklerinden mekansal çıkarımlar yapılmıştır. Kent bölge ve metropoliten alan içerisinde alt-bölgeler, güzergahlar ve kesitler belirlenmiştir. İzmir kent bölgesindeki toplu taşıma hareketliliğinin değişimi üzerinden ulaşım politikalarının geliştirilmesine katkı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel ulaşım, toplu taşıma, hareketlilik, İzmir kent bölgesi

---

* Bu çalışma, TÜBİTAK 117K824 no.lu (117K818 ve 117K825 alt proje no.lu) İzmir Örneği ile Türkiye’de Değişen Yerleşme Örüntüsünün Yorumlanması başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir.

YERLEŞME ÖRÜNTÜŐÜ İLE KARAYOLU TRAFİK HACİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER: İZMİR KENT BÖLGESİ ÖRNEĞİ*

*Metin Şenbil
Emine Yetişkul*

Öz

Bu çalışmada her yıl dzenli olarak yayımlanan karayolu kesitleri üzerindeki yıllık ortalama gnlük trafik hacimleri ile İzmir kent bölge içerisindeki yerleşme örüntüsü arasındaki ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kent bölge içerisinde yerleşme örüntüsü, bu zamana kadar, metropoliten alan ve yakın çevresi, havza, yarımada, kıyı, i kesimler gibi farklı coğrafi konumlara göre değişim ve gelişim göstermektedir. Yerleşme örüntüsü içinde yer alan farklı yerleŐmelere ait nüfus, çalışan sayısı, çalışanların sektörel dağılımları vb değişkenler kullanılarak, bu yerleşmeler çevresindeki oluşan trafik değerlerindeki değişkenlik açıklanmıştır. Buradan hareketle, trafik hacimleri ile yerleşme örüntüsü arasındaki ilişkinin boyutu sorgulanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan analizlerde, trafik hacimleri de dikkate alındığında, yerleşme örüntüsünün kent bölge ilişkiler ağını da yansıtacak Şekilde deĐiŐmekte olduğu görölmektedir. Ayrıca ulaşım sistemindeki gelişmelerin de kıır-kent arasındaki farklılıkların kaybolmasına katkıda bulunduğu, bu erevde de yerleşmeler arasındaki kademelenmenin klasik yaklaŐımdan uzaklaŐtıĐı tespitleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerleşme kademelenmesi, karayolu ulaŐımı, trafik hacimleri, İzmir kent bölgesi

---

* Bu alıŐma, TÜBİTAK 117K824 no.lu (117K818 ve 117K825 alt proje no.lu) İzmir Örneği ile Türkiye’de Değişen Yerleşme Örüntüsünün Yorumlanması başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir.

ELEKTRİKLİ ARAÇ ŞARJ İSTASYONU YER SEÇİMİ FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI

*Merve Demirtaş
Ceren Ünal
Emrah Yılmaz*

Öz

Günümüzde petrol türevi yakıtların yaydığı sera gazı, emisyon yoğunluğunun artmasına, dolayısıyla tüm dünyayı etkileyecek çevresel sorunlara sebep olmaktadır. Ulaşım sektörü büyük oranda petrolden elde edilen enerjiyi kullanmaktadır. Fosil yakıtlardan elde edilen bu enerjinin tükenmekte olan kaynaklardan elde edilmesi ve kullanılan yakıtların negatif dışsallıklarının fazla olması otomotiv sektörünü yeni arayışlara yönlendirmiştir. Bu arayışlar doğrultusunda ulaşımda çevreye duyarlı, sürdürülebilir elektrik enerjisine talep artmıştır.

Elektrikli araç teknolojisinin gelişmesi öncelikle elektrikli araçların menzil süresi, batarya kapasitesi ve gücü, şarj istasyonu uyumluluğu gibi özelliklerine bağlıdır. Elektrikli araçların yanı sıra şarj istasyonlarının (elektrik altyapısı ve istasyonların hızlı şarj, normal şarj yetkinlikleri vb.) teknik özelliklerine de bağlıdır. Ayrıca elektrikli araç kullanımının yaygınlaşması ile şarj istasyonlarının kurulumunun artması arasında birbirlerini sürekli olarak geliştiren bir ilişki mevcuttur.

Elektrikli araçların yaygınlaşması için göz önünde bulundurulması gereken bir diğer konu ulaşımda sürekliliğin sağlanmasıdır. Kullanıcıların yorumları dikkate alındığında trafikte bulunan araç menzillerine göre şarj istasyonları konumlarının şehirler arası ulaşımda yetersiz olduğu görülmektedir.

Türkiye’de belirli firmalar tarafından temsil edilen şarj istasyonları konumları incelenmiş, özellikle büyükşehirlerde şehir merkezlerinde istasyonların yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye sınırları içerisinde, elektrikli araçla şarj problemi yaşanmadan şehirler arası seyahatin mümkün hale getirilebilmesi için uygun şarj istasyonu konumlarının belirlenmesidir.

Çalışmayı gerçekleştirebilmek için öncelikli olarak Türkiye genelinde şarj istasyonu sağlayan firmalardan (Eşarj, G-Charge (Gersan), Voltrun, Zorlu Energy Solutions (ZES) ve Sharz) mevcutta bulunan şarj istasyonlarının konumları temin edilmiştir. Türkiye’de trafikte bulunan elektrikli araçların menzilleri incelenerek en düşük menzile sahip araç tespit edilmiş, şarj istasyonları arasında bulunması gereken minimum mesafe belirlenmiştir. Önemli devlet yolları, uluslararası yollar ve diğer devlet yolları seviyesindeki yol ağı verileri kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan diğer materyal Karayolları Genel Müdürlüğü’nden elde edilen Türkiye trafik ağı verisidir.

Çalışma sürecinde öncelikle mevcut olan şarj istasyonlarının konumlandırılması gerçekleştirilecek, belirlenen minimum menzile göre şehirler arası yollar üzerindeki erişilebilirlikleri analiz edilerek, erişilemeyen yollar saptanacaktır. Daha sonra, erişilemeyen yollar üzerinde, elektrikli araçların menzilleri göz önünde bulundurularak şarj istasyonu konumları önerilecektir.

Çalışmanın mesafeye bağlı erişilebilirlik analizleri catchment analizi kullanılarak yapılacaktır. Bu analiz yapılırken, istasyonların konumlarına bağlı olarak eş mesafe poligonları oluşturulacak ve coğrafi bilgi sistemleri yazılımları kullanılarak önerilen şarj istasyonlarının konumları haritaya yansıtılacaktır.

Çalışma sonucunda erişilebilirlik analizleri ile mevcutta bulunan şarj istasyonları ile şehirler arası seyahatin ne ölçüde gerçekleştirilebildiği tespit edilecektir. Elde edilen bu veriler kullanılarak, kesintisiz şehirler arası seyahatin gerçekleştirilebilmesi için şarj istasyonu yatırımı yapılması gereken lokasyonlar önerilebilecektir. Ayrıca Karayolları Genel Müdürlüğü'nden elde edilen trafik ağı verisi kullanılarak şarj istasyonu lokasyon önerisi öncelik etaplama yapılacaktır.

Bu çalışmanın, elektrikli araç şarj potansiyelini etkileyen sıcaklık ve eğim gibi dış etkenlerin de dahil edildiği derinlemesine yapılacak bir fizibilite çalışmasına altlık olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda, şarj istasyonu yatırımlarının yapılabilmesi için gerekli olan elektrik altyapısı üzerinde oluşabilecek yükün hesaplanması üzerine yapılabilecek çalışmalar için de bir kaynak oluşturabilecektir

Anahtar Kelimeler: Elektrikli araç şarj istasyonu, erişilebilirlik analizi, Catchment analizi

AİLE SAĞLIĞI MERKEZLERİNİN KONUMLANDIRILMASINDA OPTİMİZASYON ESASLI ÇÖZÜMLER VE DEĞERLENDİRMELER

Nesrin Özdemir

Mehmet Küçükmehtetoğlu

Öz

Şehir ve bölge planları hazırlanırken alınan kararlar, büyük yatırımlar gerektirmekte, birçok insanın ve faaliyetin kent ve bölge ile olan mekânsal ilişkisini doğrudan etkilemektedir. Bu kararların önemli bir bölümünü tesis yer seçimleri oluşturmaktadır. Tesisler konumlandırılırken, yasa ve yönetmelikler ile belirlenmiş standartların yanında kamu yararı ve bütçe limiti gibi karar vermeyi karmaşık hale getiren birçok kısıtlayıcıyı da hesaba katarak karar vermek gerekmektedir. Bu karmaşık problemleri farklı ve çoklu hedefleri gözeterek optimal olarak çözmek, kaynak kullanımı ve yaşam kalitesi yönüyle en iyilemek, plancılar ve karar vericiler için bir tercih değil bir zorunluluk olarak ele alınmalıdır. Bu kapsamda literatüre kazandırılmış muhtelif matematiksel modellerin geliştirilerek etkin bir şekilde kullanılması, bir taraftan akademik çalışmalara zemin hazırlarken diğer taraftan pratik uygulamalara ışık tutma potansiyeli taşımaktadır. Çalışma kapsamında, tesis yer seçimi literatüründe örneklerine sıkça rastlanan Küme Kapsama Modeli (Set Covering Model) ve p-Medyan Modelinin (p-Median Model) birlikte kullanıldığı bir optimizasyon modeli kullanılmıştır. Modelin uygulanabilmesi için nüfus ve mesafe verileri gerekmektedir. Nüfus verisi, Kadıköy ilçesinde Aile Sağlığı Merkezi (ASM) talebinin mekân üzerindeki yayılımını belirlerken, mesafe verisi, bahsi geçen talebin karşılanmasında erişilebilirliği hesaba katmada kullanılmıştır. Nüfus verisi, karelaçlar düzeyinde belirlenirken, karelerin ağırlık merkezleri arası mesafeler, mesafe matrisi halinde modele entegre edilmiştir. Mesafe tespitlerinde muhtelif mesafe ölçüm yöntemleri kullanılarak farklı analizlere zemin hazırlanmıştır. Örnek alan üzerindeki talebi karşılamaya yönelik olarak, farklı hedefleri ayrı ayrı ve değişen ağırlıkta birlikte karşılamayı hedefleyen model kurgularıyla tesis yer seçimleri mukayeseli olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda GAMS (The General Algebraic Modeling System) dilinde yazılan ara yüz programları ile çalışma kapsamında hazırlanan Karma Tam Sayılı Programlama Modelleri (Mixed Integer Programming Models) kullanılmıştır. Sonuç olarak hedefler; i) kamu hizmetlerinden biri olan Aile Sağlığı Merkezlerinin (ASM) hizmet kapsamının ve/veya erişilebilirliğinin en üst düzeye çıkarıldığı en uygun konumsal çözümleri elde etmek, ii) en düşük maliyette en üst düzeyde ASM sunumunu sağlamak gibi farklı hedefleri göz önünde bulunduran çözümleri tespit etmek ve plan kararlarında çözüm alternatiflerini karar vericilere takdim etmektir. Bu bağlamda ilgili kamu hizmetlerine yönelik farklı optimizasyon modelleri kullanılarak İstanbul, Kadıköy ilçesi örneği üzerinde optimal sonuçlar elde edilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yer seçimi, mekânsal optimizasyon, aile sağlığı merkezi

**B6 OTURUMU: Dayanıklılık-Kırılganlık ve İklim
Değişikliği-21 MAYIS 2021**

BÖLGESEL DİRENÇLİLİK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: 2009-2019 DÖNEMİ İÇİN DÜZEY 2 BÖLGELERİ KAPSAMINDA DUYARLILIK ENDEKSİ UYGULAMASI

Serdar Yetişen
Murat Ali Dulupçu

Öz

Dirençlilik kavramı; sağlamlık, fazlalık, beceriklilik ve hız karakteristiklerini kapsamaktadır. Kavram; sistemin, başlangıçtaki duruma geri dönme, uyum sağlama ve dönüşüm yeteneği ile ilişkilendirilmektedir. Çeşitli disiplinler tarafından kullanılan dirençlilik kavramı son zamanlarda bölgesel dirençlilik olarak kullanılmaya başlanmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, bölgesel dirençliliğin ölçümü konusunda uzlaşılmış bir yöntem bulunmamaktadır.

Çalışmada, Kumral vd. (2012)'nin Türkiye'de bulunan 26 Düzey 2 bölgesini karşılaştırmak için kullandıkları duyarlılık indeksi ile Martin (2012) tarafından Avrupa'da bulunan Düzey 2 bölgelerini karşılaştırmak için kullandığı duyarlılık indeksi uygulaması yapılmıştır. Söz konusu indeks değerleri oluşturulurken Avrupa İstatistik Kurumu'ndan derlenen istihdam oranı (%) ile bölgesel istihdam oranı (%) verilerinden yararlanılmıştır. Oluşturulan indeks değerleri bölgesel dirençlilik açısından; direnç (bölgenin resesyon benzeri şoklar karşısında kırılma olup olmadığı), yenilenme (bölgenin yaşadığı şok öncesinde ortaya koyduğu büyüme performansını sürdürebilmesi), atlatma (bölgenin yaşadığı şok sonrasında ne kadar sürede toparlanabildiği) ve yeniden düzenlenme (bölgede gerçekleştirilen yapısal düzenlemenin bölgenin üretim, istihdam ve geliri üzerindeki etkisi) safhalarının yorumlanarak değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, ulusal ve bölgesel istihdam verileri kullanılarak oluşturulan duyarlılık indeksi, bölgelerin şoklar karşısında istihdam açısından verdiği tepkinin ölçülmesini ve yıllara göre bölgelerin dirençlilik açısından sıralanmasını sağlamaktadır. İnsan gücünün, bölgesel dirençliliğin ölçümünde kullanılıp kullanılmayacağı sorusu ise çalışma için motivasyon kaynağı olmuştur. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar sonraki paragraflarda özetlenmiştir:

Negatif büyümenin gerçekleştiği 2009 yılı ile bir önceki yıla göre büyüme oranının azaldığı 2012, 2014, 2016, 2018 ve 2019 yılları durgunluk göstergesi olarak kabul edilerek yorumlanmıştır. 2009 yılında resesyon karşısında TR41 bölgesinin en yüksek duyarlılığa, TR81 bölgesinin ise en düşük duyarlılığa sahip olduğu söylenebilmektedir. 2012 yılında; TR32 bölgesi en yüksek, TR82 bölgesi ise en düşük duyarlılığa sahiptir. 2014 yılında; TRB1 en yüksek, TR82 en düşük duyarlılığa sahiptir. 2012 ve 2014 yılları arasında TR82 bölgesi son sırada yer almakta ve resesyon karşısında en düşük duyarlılığa sahip bölge olarak dikkat çekmektedir. 2018 yılında; TR83 bölgesi en yüksek, TR82 bölgesi en düşük duyarlılığa sahiptir. 2019 yılında ise TRA1 en yüksek, TR81 en düşük duyarlılığa sahiptir.

İstatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına göre Türkiye'nin ekonomik ve sosyal açıdan geri kalmış bölgeleri olarak kabul edilen TRC1 bölgesinin 2013 ve 2017 yıllarında, TRB1 bölgesinin 2014 yılında, TRA2 bölgesinin ise 2019 yılında indeks sıralamasının zirvesinde yer aldığı görülmektedir. TRA1 bölgesi 2012, 2013, 2015, 2016 ve 2019 yıllarında; TRA2 bölgesi 2011, 2012, 2017, 2018, 2019 yıllarında; TRB1 bölgesi 2010, 2012, 2013, 2014, 2017 ve 2019 yıllarında; TRB2 bölgesi, 2010, 2011, 2015, 2017 ve 2019 yıllarında; TRC1 bölgesi 2010, 2012, 2013, 2016, 2017, 2018 yıllarında; TRC2 bölgesi 2013, 2015, 2016,

2017, ve 2019 yıllarında; TRC3 bölgesi 2010, 2012, 2013, 2017 ve 2018 yıllarında, bir önceki yıla göre duyarlılığını artırmış ve sıralamada yukarıya çıkmıştır. Sosyal ve ekonomik açıdan gelişmiş bölge olarak kabul edilen, nüfus yoğunluğunun, istihdam olanaklarının ve iş fırsatlarının fazla olduğu TR10 bölgesinde istikrar sağlanmadığı, yıllara göre yapılan sıralamada dalgalı bir grafik çizdiği (2009 yılında 2. sırada alırken, 2019 yılında 14. sırada yer almış, 2012, 2015 ve 2016 yıllarında bir önceki yıla göre sıralamada yükselmiştir) görülmektedir.

Duyarlılık endeksinin negatif değer alması; ulusal düzeyde daralma yaşanırken bölgesel düzeyde daralmanın söz konusu olmadığı anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Düzey 2 bölgeleri, bölgesel dirençlilik, duyarlılık indeksi

ARAZİ KULLANIMI DEĞİŞİKLİĞİ YA DA YENİDEN YER SEÇİMİ KENTLERİ KASIRGALAR İÇİN DİRENÇLİ KILABİLİR Mİ? BEİRA KENTİ VE KASIRGA İDAİ, MOZAMBİK ÖRNEĞİ

Tendai Sylvester Mhlanga
Burcu H. Özöduru

Öz

Bölgesel dirençliliğin sağlanması ve afet riskini azaltmak için arazi kullanımının değiştirilmesi bir planlama yaklaşımı olarak yaygın olarak benimsenmektedir. Bölgesel dirençliliğin sağlanması kentsel dirençlilik ile ilişkilidir. Kentsel dirençlilik kentsel sistemlerin ekolojik ve sosyo-ekonomik ağlarda gerçekleşen ani değişikliklere adaptasyonu ve sistemlerin hızlı bir şekilde değişerek uyum kapasitesini geliştirebilmesi ile ilişkilidir. 1996'da Beira yönetimi deniz seviyesinin altında kalan şehrin yerini değiştirmek için Maraza Yeni Şehir girişimini önermiş; ancak, İdai Kasırgası'nın 2019'da ortaya çıkmasına kadar bu konuda birşey yapılamamış ve bu nedenle, şehrin yaklaşık % 90'ı sular altında kalmıştır. Bu durum şehrin hangi kesiminin dönüştürülebileceği, hangi arazi kullanımlarının kullanılabilirliği ve kentin yeniden başka bir konumda konumlandırılmasının gerekli olup, olmadığı gibi kentsel planlama soru ve sorunları ortaya çıkarmıştır. Arazi kullanımı değişikliği, çeşitli alanların bölgesel ölçekte mekansal adaletini, erişilebilirliğini ve bağlanabilirliğini teşvik eden mekansal olarak dengeli arazi kullanım planları sağlayabilmektedir. Ayrıca, kıyı alanlarında konumlanan ulaşım merkezleri ve rekreasyon tesisleri gibi iç arazilere taşınamayan arazi kullanımlarının planlanması ve bunların diğer arazi kullanımlarıyla stratejik olarak ilişkilendirilmesi de ayrı bir kentsel planlama konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Kıyı alanlarının korunması konusunda katı yada yumuşak mühendislik uygulamaları (dalgakıranlar, istinat duvarları, kum tepelikleri vb) etkili olabilmektedir.

Tüm bu sorun ve sorular ışığında bu çalışma, bölgesel dirençliliğin sağlanmasında gerekli kentsel planlama politika ve stratejilerinin sorgulanması ve bunların Beira, Mozambik kentinde benimsenip, uygulanması konusundaki mekanizmaları belirlemeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, kentsel politikalar, arazi kullanım kararları, kentsel tasarım, stratejik planlama ve kentsel form belirleyicileri önemli rol oynayacaktır (Meerow, 2016). Araştırmalar toplulukların yere olan bağımlılık, ekonomik telafinin zorluğu, risk algısı, kıyı alanlarının getirdiği ekonomik faydalar, iklim farklılıkları ve kıyıya erişim gibi çeşitli fiziksel, sosyo-ekonomik, kültürel sebepler nedeniyle yer değiştirme konusundaki isteksizliğini ortaya koymaktadır (Rey-Valette vd., 2018). Öte yandan, kasırgalara karşı dirençliliğin diğer önlemlerle birlikte özellikle etkili bir arazi kullanım planlaması ile arttırılabileceği de çeşitli araştırmalarda vurgulanmaktadır. Çalışmada Birleşmiş Milletlerin 'Kentsel Dirençlilik Çerçevesi (City Resilience Framework)' kullanılmakla birlikte literatür taraması ve uzmanlarla yapılan derinlemesine görüşmelerle desteklenen niteliksel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bulgular, mekansal planlama araçlarının kentsel arazi kullanımını, tasarımları, politikaları, insan faaliyetlerinin mekansal-zamansal bileşenlerini ve ekolojii etkileyen önemli dirençlilik faktörleri olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bu nedenle, arazi kullanımı dönüşümü ve değişiklikleri ile yer değiştirme ve yeniden geliştirme stratejilerinin bir kombinasyonu, Beira'nın kıyı alanlarına dayanıklılığını arttırmak için önemli çözümler

haline gelmektedir. Kentsel ve bölgesel dirençliliği güçlendirmenin temelinde, bu bağımsız değişkenin mekansal planlama tarafından yönlendirildiği ve bu yönlendirme temelinde nasıl kent planları yapılacağı üzerine olmalıdır. Buna göre, mekansal planlama kontrolleri, kentsel biçim, arazi kullanımı, politikalar ve tasarımlar göz önüne alındığında, çalışma, mekansal planlamanın kentsel dirençliliğin inşasında önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel dirençlilik, mekansal planlama, iklim değişikliği, kasırgalar, Beira

KAPSAYICI VE BÜTÜNSEL BİR UYUM PLANLAMASI SORUNU OLARAK KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE İKLİMSEL GÖÇ

*Gülşen Begüm Aydın
Ülkü Yüksel*

Öz

İklim değişikliğinin hem küresel hem de bölgesel etkileri dünyayı ekolojik, ekonomik, sosyal ve politik açıdan yeniden şekillendirmekle ‘tehdit etmekte’dir. Antropojenik iklim değişikliği nedeniyle yaşanan deniz seviyesindeki yükselme, kıyı erozyonu, arazi bozulması, kuraklık ve sıklığı artan şiddetli sel ve fırtınalar kadar hızla ısınan bir gezegenin neden olacağı sorunlar, insanların nasıl ve nerede yaşayacağını da temelden değiştirme potansiyeli taşımaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı'na (UNHCR) göre 2050 yılına kadar, iklim değişikliği nedeniyle 200 milyona yakın insanın yer değiştireceği tahmin edilmekte; iklim değişikliği ile doğacak koşulların ve sorunların, insanları kendi ülkeleri içinde veya ülkeleri dışına göç etmeye zorlaması bir politika ve uyum sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim Paris İklim Zirvesi (COP-21-2015) sonrasında imzalanan Paris Anlaşması'nın giriş kısmı, tarihte ilk kez göçmenlerin resmen uluslararası bir çevre sözleşmesinde tanınmasını sağlamakla kalmamış uluslararası kamuoyunu “küresel iklim krizinin ötesinde göç ne anlama gelecek?” sorgusuna da yöneltmiştir. Sorunun karmaşık ve çok boyutlu doğası, farklı yaklaşımlar doğmasına neden olarak konunun bir yandan 21. Yüzyılın en önemli güvenlik sorunlarından biri olarak tanımlanmasına öte yandan iklimlerin değiştiği bir dünyada insan göçünün bir güvenlik meselesine indirgenemeyeceğini ve temel bir insanî değer olarak ele alınması gerektiğini hatırlatmaktadır.

Bu çalışmanın amacı antropojenik iklim değişikliğini göç hareketlerine, türlerine etkileri açısından irdeleyerek iklim değişikliği sebebiyle yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalan iklim mültecileri konusunu farklı boyutları ile tartışmak ve iklim değişikliği politikalarında, uyum süreçlerinde iklimsel göç konusunun nasıl ele alındığı ve alınması gerektiği üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Bu çalışmada yöntem olarak yoğun bir literatür taraması ve ilgili literatürlerin kavram ve içerik analizi yapılacaktır. İklim değişikliği ile ilgili raporlar, politikalar ve anlaşmalar ve buradan elde edilecek olan verilerin iklimsel göç bağlamında ele alınış biçimleri irdelenecektir. Literatür taramasına dayalı olarak gerçekleştirilen bu betimsel çalışma kapsamında iklimsel göçe ilişkin sınıflandırmalar ve göçü tetikleyen faktörlere, iklimsel göçün etkileri ve sonuçlarına, iklimsel göçün boyutlarına, uluslararası ve ulusal politika gündemi ile iklim değişikliği uyum politikası konusu olarak iklimsel göç konularına değinilmektedir.

İlerleyen yıllarda, küresel ve bölgesel ölçekte iklim nedeniyle göç veren ve göç alan ülkelerin sayısının artması; bu nedenle iklim değişikliği ile mücadelede planlanmış uyum stratejilerinin bir parçası olarak iklim göçü konusunun daha fazla yer alması beklenmektedir. Bu çalışmanın ortaya koyacağı kuramsal bilgi aracılığı ile ülke içi ve ülke dışı iklim göçlerine karşı dirençli kalkınma ve uyum planlarının yapılması yönünde farklı yaklaşımların, boyutların ve temel ilkelerin ortaya konulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, iklimsel göç, iklim mültecileri, planlanmış uyum politikaları

**B7 OTURUMU: Yerel Ekonomi ve Sosyal Ağlar-21 MAYIS
2021**

KENTLERDE EKOLOJİK ÜRETİM VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: ANKARA MAMAK KADIN KOOPERATİFİ (MAKKOP)

*Yağmur Öcal
Özge Yalçınar Ercoskun*

Öz

Yeterli ve adil olarak sunulan sosyal hizmetler, cinsiyet ve fırsat eşitliği, adalet ve kişisel/toplumsal refah kavramlarını içine alan “sosyal sürdürülebilirlik”; doğal kaynakları toplumun akılcıca kullanılmasını da içermektedir. Bir kentte sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması, bölgedeki yerel kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir ekolojik üretim ile mümkündür. Toplumsal dayanışma örgütü olan kooperatifler, bu amaçlara ulaşmakta kilit bir role sahiptir. Kooperatifler, yaptıkları ekolojik üretimlerle “sürdürülebilir kalkınmayı” sağlarken; üyelerinde ve yararlanıcılarında sosyal bağları güçlendirerek ötekileştirmenin önüne geçmekte; toplumsal bütünleşmenin sağlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Çalışmada örnek olarak seçilen Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP), Ankara İli Mamak İlçesinde faaliyet göstermektedir. Mamak, Ankara 2023 Nazım İmar Planı Raporu’na göre, Ankara’nın birçok açıdan eşitsizlik ile anılan, sosyal ve ekonomik müdahaleler yönünden en öncelikli alan olan ve şehrin görece en dezavantajlı bölgesi olan doğu planlama bölgesinde yer almaktadır. 2015 yılında yayınlanan Mamak Tarih ve Kültür Atlasındaki bilgilere göre, yaklaşık yüzyıl öncesinde Ankara’nın meşhur bağlarının ve bahçelerinin bulunduğu Mamak coğrafyası, Cumhuriyet’in ilanından sonra da şehrin mesire alanı olmuştur. 1957 yılında yaşanan büyük sel felaketinden sonra ise Hatip Çayı’nda yapılan ıslah çalışmaları ile Mamak’taki doğal denge bozulmuş, birinci derece tarım arazileri yapılaşmaya açılmış ve düzensiz/gelişi güzel gecekondulaşma başlamıştır. Mamak’ta, ekolojik bozulmalar ve sosyal problemlerin ortaya çıkışının paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bugün Mamak, sosyal dengesizliğin giderilmesi ve ekolojik özelliklerin geliştirilmesi için çalışmalar yürütülmesi gereken bir yerleşim olarak seçilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, sosyal sermayenin bir zenginliği olan kooperatiflerin, kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ve ekolojik üretimin artırılmasındaki rolünü Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP) örneği üzerinden araştırarak bu örgütlenmelerin kentsel düzeydeki sosyo-çevresel etkilerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmada, kooperatiflerin kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ve ekolojik üretimin artırılmasındaki rolü, Mamak İlçesinde faaliyet gösteren, 2020 yılında kurulan ve sekiz adet ortağı bulunan Mamak Kadın Kooperatifi’nde yürütülen işler üzerinden analiz edilecektir. Bu kapsamda, kooperatif başkanı, üyeleri ve ortakları ile yapılan görüşmeler sonunda bölge üretimindeki pay, gıda dağıtım oranı, tedarik zincirindeki ekolojik ve geleneksel yöntemlerin oranı ve sosyal hayat üzerindeki etkiler ortaya konulacaktır.

Beklenen Bulgular

Mamak Kadın Kooperatifi ile çalışabilir kadın nüfusunun, çalışma hayatına katılım oranının artırılması sağlanmış, bu durum, ilçedeki sosyal dengesizliğin giderilmesine katkı sağlamıştır. Diğer taraftan, Mamak Kadın Kooperatifi’nde üretimi yapılan ürünler, ekolojik yöntemlerle elde edildiğinden sürdürülebilir bir ortam yaratmakta, sağlık, iklim, çevre ve doğal kaynak yönetimini kolaylaştırmaktadır. Mamak Kadın Kooperatifi’nin ürettiği ürünler,

ekmek yapımı, lavanta bahçe hasadı, üretilen meyve-sebzelerin işlenmesi ile satışı sunulan ürünler ve kadın dayanışması bulgular arasındadır.

Bu araştırma göstermektedir ki yerel yönetim tarafından teşvik edilen doğal ve geleneksel üretim yöntemlerinin bir kadın kooperatifi yoluyla uygulanması, ilçede bulunan toprak, su, hava gibi doğal kaynakların korunması yönünden önem arz etmekte olup birçok sosyal probleme de zm getirmektedir. Kooperatif girişimleri; ekolojik üretim arttırılması ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasına katkı sağlayan oluşumlar olarak, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmada önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mamak kadın kooperatifi (makkop), sosyal sürdürülebilirlik, ekolojik retim

YÖRESEL GIDA ÜRÜNLERİNİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ: ERZİNCAN İLİ ÖRNEĞİ

Fatih Orhan

Öz

Anadolu tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olup, zengin bir kültürel birikim ve çeşitliliği bünyesinde barındırmaktadır. Bu kültürel mozaığın en önemli bileşenlerinden birini de yemek ve mutfak kültürü oluşturmaktadır. Ancak küreselleşen dünyada birçok alanda olduğu gibi, gastronomi alanında da popüler kültür egemen olmaya başlamıştır. Bununla birlikte son yıllarda yöresel ürünlere olan ilgi artmakta ve bunları koruma yönünde bilinç gelişmektedir. Bunu sağlamanın en akılcı yolu da bu değerleri turizme kazandırmaktır.

Markalaşma, turizmin en önemli hedefleri arasında yer alır. Rekabet içerisinde olan turistik bölgeler, çeşitli marka değerleriyle ön plana çıkmak isterler. Özellikle benzer turistik çekiciliklere sahip olan şehirler, markalaşma sürecini tamamlayıp marka şehir olarak tanınma gayreti içerisindeyler. Bunun en güzel yollarından biri de yöresel ürünleri ile anılır olmaktan geçmektedir. Yöresel gıda ürünleri, gastronomi turizmi açısından oldukça ilgi görmektedir. Gastronomi turizmi, bir gıda ürünü için yapılan seyahatleri konu aldığı gibi, o ürünün üretim ve hazırlanma süreçlerini de içermektedir. Bu kapsamda başka bir yerde tadamayacakları bir ürün, turistlerin ilgisini çekmekte ve o ürün ile mekânı özdeşleştirmektedirler. Böylece coğrafi işaret olarak adlandırılan ve bir ürünün ortaya çıktığı coğrafya ile bağımlıyı vurgulayan bir statü geliştirilmiştir.

Tarihten beri önemli ticaret ve göç yolları üzerinde yer alan Erzincan, yemek ve mutfak kültürü açısından zengin potansiyel barındıran bir şehrimizdir. Nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmayı başarmış olan bu zengin miras, ne yazık ki unutulmaya yüz tutmaktadır. Bu çalışmada, Erzincan'ın özgün yöresel mutfak kültürü öğeleri tanıtılarak gastronomi turizmi kapsamında değerlendirilmesi ve böylece şehrin marka değer kazanması için yapılması gerekenler açısından öneriler dile getirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada, şehrin yemek kültürü hakkında bilgi sahibi olan, özellikle ileri yaşlardaki insanlardan görüşme tekniği kullanılarak bilgi elde edilmiştir. Bu bilgiler literatür ile de desteklenerek, Erzincan'ın gastronomi turizmi açısından değerlendirilebilecek yöresel gıda ürünleri tespit edilmiştir.

Erzincan'da kesme kadayıf, kesme çorba, hamur boranası, babukko, keleçoş, ekşili çorba, kasefe ve lök gibi ürünlerin yöreye özgü olduğu ve bunların şehrin marka değer kazanmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, bu ürünlerin tanıtımının yapılması ve yöreye özgü olduklarının coğrafi işaret başvurusu ile tescillenmesi önemlidir. Ayrıca yörede gıda üzerine faaliyetlerini sürdüren işletmelere bu ürünlerin üretimini yapmaları konusunda bilgilendirici ve teşvik edici girişimlerin yapılması da, söz konusu ürünlerin ekonomiye kazandırılması bakımından elzemdir. Bu ürünlerin, Erzincan gastronomi turizmine dahil edilmesi ile bu yemeklerde kullanılan tarımsal ürünleri üreten çiftçi ailelerden, bunları pazarlayan işletmelere kadar pek çok sektörün canlanması ve dolayısıyla bölgesel kalkınma açısından önemli bir adım atılmış olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yöresel gıda ürünleri, bölgesel kalkınma, Erzincan.

EKONOMİK İLİŞKİLİ BÖLGENİN SOSYAL AĞ ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: TRABZON İLİ III. PLANLAMA ALT BÖLGESİ-VAKFIKEBİR ÖRNEĞİ

*Sinem Dedeoğlu Özkan
Dilek Beyazlı*

Öz

21. yüzyılın bölge anlayışıyla birlikte küreselleşme ve sonrasında yerelleşme-küyerleşme dinamiklerinin etkisiyle, yönetsel-katı bölge sınırlarının yerine, süreklilik şartı olmayan, yerel birimlerin oluşturduğu, uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, dinamik/değişken ve ilişki ağı ile tanımlanan sınırlar önem kazanmıştır. Mekâna ve yere bağıli ilişkiyel yaklaşım, mekânsal sınırlar artık zorunlu, alansal veya skaler olarak görülmemekte; sosyal, ekonomik ve politik boyutta giderek daha dinamik hale gelen ve mekânsal olarak değişen aktör ağlarının topolojileriyle oluşmaktadır.

Bu bakış açısına göre, başlangıç noktası görünüşte sabit coğrafi ölçeklerin en basit hiyerarşisi olsa bile bölgeler diğer ölçeklerle (yerel, kentsel, ulusal, uluslararası, küresel vb.) olan ilişkileri ile tanımlanır. Neil Smith'in de ifade ettiği gibi "bölgeler tanımlandıkları ekonomik, politik ve sosyal faaliyetler ve ilişkiler kadar değişkendir." Kendi içlerinde sınıflayıcı bir rol tanımlamak yerine temsil ettikleri düğüm ve akış kümeleri olarak bölgelere bakmak ve mekândaki bağlantılarını kurmak gerekmektedir.

Bölgesel gelişme dinamiklerini tanımlamaya yönelik yeni bir gündem oluşturan yeni bölgeselcilik yaklaşımının öngördüğü ilişkili bölge kavramına ilişkin yazından elde edilen çıkarımlar doğrultusunda ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin yeniden sorgulanması söz konusudur. Bu kapsamda, zaman ve mekân dönüşümünü temsil eden küreselleşmenin etkisiyle bölge planlama pratiğindeki değişim ihtiyacına cevap veren plan bölge sınırının tespiti öncesinde ekonomik ilişkili bir bölge tanımının yapılması çalışmanın hedefidir. Ekonomik ilişkili bölge, temelde mal-teknoloji-finans akışlarını kapsayan firmalar ve ekonomik aktörler arasındaki ilişkinin, yerelin/bölgenin artan gücünü temsil eden ekonomik başarımın göstergesi olarak "ağ ekonomisi" ile ifade edilmektedir. Ekonomik ilişkili bölgenin tespitine yönelik Trabzon İli III. Planlama Alt Bölgesinde yer alan Vakfikebir ilçesinde yürütölen pilot çalışmanın bulguları bu bildiri kapsamında değerlendirilip sunulacaktır.

Ekonomik ilişkili bölgenin tespitine yönelik literatürde yapılan çalışmalardan elde edilen çıkarımlar doğrultusunda; firmalar arası yerel, ulusal ve uluslararası ilişkiler dışında, ilişki düzeyleri ve etkileşimlerinin de sorgulanabilmesine yönelik anket formları oluşturulmuş ve birincil veriler elde edilmiştir. Aktörler ve firmalar arasındaki ilişkileri ve bu ilişkiler sonucunda oluşan ağ örüntülerini anlamak için ise Sosyal Ağ Analizi yöntemi uygulanacaktır. Sosyal ağ analizi sonucunda Vakfikebir'de bulunan firmaların üretim, hizmet, ürün satışı ve işbirliği ilişkilerine yönelik ağ örüntüleri betimsel analizler ile ortaya konulacaktır.

Bu doğrultuda, öncelikle bölgeye ilişkin yeni bakış açıları kapsamında her yerin kendine/yere özgü koşullarını/pozisyonunu tespit etmek, bağlam odaklı bir yaklaşım öngörmek temel esastır. Böylelikle, belirlenen amaca hizmet eden, esneklik ve bağlantılılık ilkelerine bağıli bölge sınırının nasıl bir yaklaşımla ve modelle üretilebileceği tartışılacak, bölge planlama pratiğinde gerçekçi, uygulanabilir bölgesel gelişim ve kalkınma politikalarının üretebilebilmesine katkıda bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: İlişkili bölge, ağ ekonomisi, sosyal ağ analizi

KATAR'IN ÖNLENEMEZ EKONOMİK YÜKSELİŞİ VE BÖLGESEL GÜVENLİĞE ETKİLERİ

*Can Ozan Tuncer
Ekber Kandemir*

Öz

2011 yılının Aralık ayında Arap coğrafyasında başlayan değişim ve dönüşüm süreci ile birlikte bölge siyasetinde etkinliğini arttıran Katar, sahip olduğu ekonomik güç, etkin medya kuruluşları, bu araçların yanında siyasi ve kültürel açılımlarla Arap Baharı ve sonrasında gelişen sürecin en kazançlı ülkelerinden biri olmayı başarmıştır. Katar'ın sahip olduğu doğalgaz rezervi dünya üzerindeki kanıtlanmış doğal gaz rezervlerinin yaklaşık %13,1'ine tekabül etmektedir. Sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) sektörü Katar'da son yıllarda giderek önemini arttıran bir sektör haline gelmiştir. Enerji bölgelerine uzak olan başta Japonya, Güney Kore, Hindistan, İspanya ve ABD gibi çeşitli ülkelere Katar LNG ihraç etmeye başlamış ve hedeflenen pazarlara ulaşabilmek için dünyanın en büyük denizcilik filolarından birini kurmuştur. Araştırma metodu ile yapacağımız bu çalışmada özellikle 2011 yılından sonra Ortadoğu'nun değişen politik düzeninde elde ettiği gücü, etkin bir şekilde kullanmasıyla, yeni bir aktör olarak ortaya çıkan Katar'ın coğrafi özellikleri, siyasi tarihi ülkenin dış politikası ve siyasi yapısına değinilecektir. Son on yıllık dönemde yaptığı ekonomik ve siyasi açılımlarla bölgesel ve uluslararası ününü arttıran Katar, 2022 Dünya Kupası'nı düzenlemeye hak kazanmıştır. Öte yandan Arap Baharı adı verilen sosyo-politik dönüşüm sürecinde, finansal kaynaklarını ve Al Jazeera medya kuruluşlarını önemli bir siyasi araç olarak kullanan Katar, izlediği aktif dış politikayla bölgesinde kayda değer bir aktör haline gelmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda Katar'ın son dönemde ortaya koyduğu çok yönlü tercihler ve bölgedeki diğer Ortadoğu ülkeleriyle ilişkileri başta ekonomi olmak üzere farklı alanlar üzerinden analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Katar, LNG, medya gücü (Al Jazeera), bölgesel güvenlik

B8 OTURUMU: Ulusal-Bölgesel Gösterge ve Stratejiler-21
MAYIS 2021

AVRUPA BİRLİĞİ DENEYİMİ VE BÖLGESEL POLİTİKA

Gönül Oğuz

Öz

Ekonomik ve siyasi bütünleşme amacı çerçevesinde AB kuruluşundan itibaren bir dizi ortak politika oluşturmuştur. Bu vesileyle, Avrupa Birliği (AB) bölgesel politikası bölgeler arası farklılıkları gidererek kalkınmanın yaygınlaşması amacıyla 1957 Roma Antlaşması'ndan itibaren Birliğin gündemine gelmiş bir ortak politikadır. Bölgesel Politika, AB yatırımlarının en önemli araçlarından ve beraberliğin en somut göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bölgesel Politikanın İşleme Mekanizması Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve Uyum Fonu olmak üzere iki ana fon vasıtasıyla hayata geçirilmesiyle bölgesel politikasının hedeflerine (istihdam, ekonomik kalkınma vb.) ulaşmaya çalışılmaktadır.

AB deneyimi, Türkiye'nin bölgeler arasındaki uyum ve dayanışmayı sağlamak gelir eşitsizliklerini, potansiyel farklılıklarını azaltmak ve ekonomik entegrasyonu sağlamak açısından ne kadar ilham verici olabilir? Bu çalışmanın amacı, AB deneyiminden faydalanarak Doğu Anadolu bölgesine doğrudan uygulanabilecek sonuçlar çıkarmanın zorluklarını belirlemektir. Dolayısıyla, çalışma özellikle ve özelde, Erzincan ilinin içine bulunduğu doğu bölgesi ile diğer bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar ve dengesizliklerin azaltılması ve dolayısıyla sosyo-ekonomik entegrasyon ve uyumu sağlamak için "Bölgesel Politika" geliştirmeye ne kadar elverişli olduğu sorusu üzerine odaklanmıştır. Ayrıca, çalışma, AB bölgesel politika deneyiminden politikanın kavranması ve yönetiminde ele alınması gereken temel soruları veya konuları ayırmayı da hedeflemektedir. Çalışmada araştırma yöntemi olarak mevcut istatistiksel verilerin analizi ve yorumuna dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, bölgesel politika ve eşitsizlik

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLANDIRMASINA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: TRA1 BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Erdal Akpınar

Öz

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS), Avrupa İstatistik Enstitüsü tarafından geliştirilmiş bir veri sınıflandırma sistemidir. Temel işlevi, Avrupa Birliği ülkelerinde üretilen istatistik verilerini belirli esaslara ve standartlara bağlamaktır. Bu sınıflandırma sistemi, AB ülkelerinde bölgeler arası gelişmişlik farkının tespiti ve kalkınma politikalarının belirlenmesinde sağlam bir dayanak oluşturur. Dolayısıyla sıradan bir istatistiksel sınıflandırma olmanın ötesinde, dengeli kalkınma açısından hayati bir öneme sahiptir. Türkiye, 2000’li yıllarda hızlanan Avrupa Birliği sürecine paralel olarak, bu sisteme dahil olmuştur. Buna göre Türkiye; homojenlik ve fonksiyonel dikkate alınarak 12 bölgeye (Düzyey 1) bölünmüştür. Bu bölgeler kendi içerisinde 26 alt bölgeye (Düzyey 2) ve alt bölgeler de kendi içerisinde 81 vilayete (Düzyey 3) ayrılmıştır. İBBS, halihazırda Türkiye’nin en işlevsel bölge sistemidir.

Türkiye’de İBBS bölgelerinin veya alt bölgelerinin belirlenmesinde bazı yanlışlıklar yapılmış, bu durum uygulamada çok çeşitli sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Kanaatimize göre, yanlış kurgulanmış alt bölgelerden biri de, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nin (Düzyey 1) iki alt bölgesinden biri olan TRA1 (Düzyey 2) bölgesidir. Bu alt bölge; Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerini kapsamakta olup, toplam 40842 km²’lik alanı ile Türkiye yüzölçümünün %5.2’sine tekabül etmektedir. Tespitlerimize göre, İBBS bölgelerinin bazıları homojen, bazıları ise fonksiyonel bölge ölçütlerine göre ihdas edilmiştir. Bazıları ise her iki ölçüte de tam olarak uymamaktadır. TRA1 bölgesi, uymayan bölgelerden biridir. Bu çalışmanın amacı, TRA1 bölgesi örneği üzerinden İBBS’deki yanlışlıkları ve bu yanlışlıklardan kaynaklanan uygulama sorunlarını analiz etmek, alternatif çözüm önerileri getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Bölge planlaması, TRA1, istatistikî bölge birimleri sınıflandırması, Erzincan

ÜLKE MEKANSAL STRATEJİ BELGELERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME: ALMANYA, İRLANDA VE TÜRKİYE ÖRNEKLERİ

*Ömer Yıldız
Tanyel Özelçi Ecerel*

Öz

Küreselleşme, bilgi, mal ve hizmet üretim biçimlerinin, insan hareketliliğinin, toplumsal yapıların ve mekanın, teknoloji öncülüğünde yeniden tanımlandığı bir süreci başlatmıştır. İkinci Dünya Savaşından itibaren Avrupa’da ve Amerika’da kendisine yer bulan hakim mekânsal planlama yaklaşımları, küreselleşme süreci ile birlikte sorgulanmaya başlamış ve yeni planlama paradigmaları geliştirilmiştir. Araşsal rasyonalite giderek önemini kaybetmiş, iletişimsel rasyonalite popüler hale gelmiştir. Kapitalist üretim biçiminin kentlerde yarattığı çevre sorunları, hızlı kentleşme ve göç, kamu yönetiminde ortaya çıkan yeni politikalar, kentlerin ve bölgelerin rekabet edebilirlik gündemleri ve planlamada yeni aktörlerin ortaya çıkması gibi faktörler, mekânsal planlamada daha dinamik ve esnek bir planlama yaklaşımını ortaya çıkarmıştır. Stratejik mekânsal planlama, özellikle son 20 yıllık süreçte, ülkelerin ulusal ölçekte mekânsal, ekonomik ve sosyal hedeflerine ulaşmada temel politika araçlarından birisi haline gelmiş ve Dünya’nın farklı ülkelerinde ulusal mekânsal strateji belgeleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin modernleşme sürecinin bir parçası olarak benimsenen ve akılcı-kapsamlı yaklaşımını yansıtan üst ölçekli planlar, değişen toplumsal yapının mekânsallaşan sorunlarına cevap verememektedir. Türkiye’de refah devleti anlayışının bir sonucu olarak hazırlanan üst ölçekli planlar (kalkınma planları, bölge planları, v.b.) mekânsal bağlamı destekleyemedikleri için için yetersiz kalırken, akılcı-kapsamlı yaklaşımını yansıtan üst ölçekli planlar ise (çevre düzeni planları) esneklikten uzak olduğundan, hızla gelişen mekânsal değişim süreçlerine cevap verememiştir. Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren ülkesel ölçekte mekansal bir planın yapılması tartışılmış, ancak günümüze kadar herhangi bir nihai ürün elde edilememiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliği adaylık süreci ile birlikte, kentleşme politikalarında dışa açılan bir eğilim ağırlık kazanmış ve 2009 yılında mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı koordinasyonu ile yürütülen Kentleşme Şurası sürecinin bir çıktısı olarak, ülke mekansal strateji planının hazırlanması planlama gündemine girmiştir.

Bu çalışmada Türkiye ulusal ölçekli mekânsal planlama deneyiminde yaşanan değişimin farklı ülke örnekleri ile karşılaştırmalı bir analizinin yapılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda öncelikle akılcı-kapsamlı planlama yaklaşımından stratejik mekânsal planlama yaklaşımına evrilen paradigma değişimi incelenecektir. Daha sonra Türkiye’de geliştirilen mekansal strateji belgeleri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çalışmalarına 2018 yılında başlanılan Türkiye Mekansal Strateji Planı süreci incelenecektir. Sonrasında federal ve üniter devletlerde ulusal ölçekli mekansal strateji belgesi oluşturma pratiklerinin farklılıkları bakımından, Almanya ve İrlanda örnekleri ile karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılacaktır. Son olarak Türkiye’de üst ölçekli mekansal stratejilerin geliştirilmesinde Türkiye’ye özgü yönlendirme güçleri, belgelerin üretiminde yöntem ve içerik, planlama pratiği ile ilişkiler çerçevesinde bir değerlendirme ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akılcı-kapsamlı planlama, stratejik mekânsal planlama, Türkiye mekansal strateji planı

TÜRKİYE’NİN SAĞLIK GÖSTERGELERİNİN BÖLGESEL VE ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMA PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

*Çiğdem Üstün
Derya Gültekin-Karakaş*

Öz

Ekonomide en çok tartışılan kavramlar arasında yer alan kalkınma, 1970’li yıllara dek sadece ekonomik büyüme olarak, bir diğer ifadeyle iktisadi yönüyle algılanmıştır. Kişi başına düşen gelir de kalkınmanın bir ölçütü olarak kullanılmıştır. Fakat bölgeler arasında ortaya çıkan eşitsizlikler ve geniş kitlelerde görülen yoksullaşmaya birlikte kalkınma anlayışı zaman içinde değişime uğramıştır. Değişen bakış açısıyla birlikte kalkınma, ülke genelinde siyasal, kültürel ve toplumsal kurumlardaki değişimi kapsayan çok boyutlu ve temelinde insanın yer aldığı bir kavram olarak tanımlanmıştır. Günümüzde bu alandaki tartışmalar devam etmekle birlikte, kalkınma kavramının artık sadece iktisadi büyüme olarak algılanmadığı, bireylere ve topluma daha iyi bir yaşam sağlanması yönünde bir paradigma değişiminin olduğu açıktır. Kalkınmanın iyi bir yaşama dayalı olarak açıklanması ve merkezine ‘insanın’ konulması, ‘insani kalkınma’ kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İnsani kalkınma, ekonominin zenginleşmesinin ötesinde insan hayatının zenginleşmesiyle ilgili bir kavramdır. Kalkınmanın değerlendirilmesi konusunda yeni bir bakış açısı getiren ‘insani kalkınma’ kavramı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından ‘İnsani Kalkınma Endeksi (İKE)’ ile somutlaştırılmaktadır. Bu endeks, bir ülkenin kalkınmışlık seviyesini o ülkede yaşayan insanların gelir, eğitim ve sağlık göstergeleri temelinde değerlendirmektedir. İKE’nin üç önemli boyutundan biri olan sağlık, temel insan haklarından birisidir. Sağlık seviyesinin iyileşmesi beraberinde toplum refahının yükselmesini getirmekte ve sağlık göstergeleri ve kalkınma arasındaki pozitif ilişki sebebiyle hükümet bütçelerinden sağlık için ayrılan pay önem arz etmektedir. Bu çalışmada, 2010-2018 döneminde Türkiye’de İBBS 1 düzeyinde kişi başı gelir seviyesi ile seçilen temel sağlık göstergelerine dair TÜİK ve Sağlık Bakanlığı’ndan derlenen ikincil verinin betimsel analizi gerçekleştirilmiştir. Betimsel analizde, bölgelerarası gelir dağılımı ile bölgelerin temel sağlık göstergeleri açısından performansları tablo ve şekillerden yararlanılarak karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda ele alınan temel sağlık göstergeleri şu şekildedir: adolesan doğumların toplam doğumlar içindeki oranı, anne ölüm oranı, bebek ölüm hızı, 5 yaş altı ölüm hızı, sağlık kuruluşlarında gerçekleşen doğum oranı, toplam hastahane sayısı ve kurum bazında dağılımı, 100.000 kişi başına toplam hastane yatak sayısı, 100.000 kişiye düşen toplam hekim sayısı, 100.000 kişiye düşen hemşire ve ebe sayısı ve aktif çalışan aile hekimi başına düşen nüfus. Analizler, Türkiye’de bölgesel gelir dağılımı ile temel sağlık göstergeleri açısından gözlemlenen eşitsizlikler arasında paralellikler olduğuna, kişi başı gelir düzeyi düşük bölgelerin çeşitli sağlık göstergelerinde de daha düşük performans gösterdiklerine işaret etmektedir. Çalışmada ilaveten, Türkiye’nin 2018 yılına dair sağlık göstergelerindeki durumu, orta-üst ve üst gelir grubu ülkeler, OECD ve Avrupa Birliği ile karşılaştırılmıştır. Uluslararası karşılaştırmalar Türkiye’de temel sağlık göstergelerinde 2000’li yıllardan itibaren kaydedilen ilerlemeye rağmen kat edilmesi gereken bir mesafe olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, temel sağlık göstergelerine ilişkin durumu bölgeler bazında incelemesi sebebiyle karar alıcılara sağlık politikaları ve sağlık harcamalarının bölgesel dağılımı konusunda yol gösterici nitelik taşımaktadır. Yapılan uluslararası

karşılaştırmalar da Türkiye'nin mevcut durumunun ileriye taşınması konusunda hedeflerin belirlenmesi açısından ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsani kalkınma, sağlık, bölgesel eşitsizlik

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Yayınları

ISBN-978-605-67884-5-1

Tüm hakları saklıdır.
